

PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE I UPADŁOŚCIOWE

redakcja naukowa Aleksandra Machowska

Maciej Geromin, Anna Gnys, Bartosz Groele, Anna Ludwicyńska
Aleksandra Machowska, Anetta Malmuk-Cieplak

ZAGADNIENIA PRAWNE

2. WYDANIE

PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE I UPADŁOŚCIOWE

redakcja naukowa Aleksandra Machowska

Maciej Geromin, Anna Gnys, Bartosz Groele, Anna Ludwiczynska
Aleksandra Machowska, Anetta Malmuk-Cieplak

ZAGADNIENIA PRAWNE

2. WYDANIE

Stan prawny na 5 października 2020 r.
z uwzględnieniem zmian, które wejdą w życie 1 lipca 2021 r.
(Dz.U. z 2020 r. poz. 1747)

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części książki opracowali:
Maciej Geromin – rozdział XII
Anna Gnys – rozdział III pkt 2; rozdziały XVII–XIX
Bartosz Groele – rozdział II ppkt 3.3; rozdział IV; rozdział VIII pkt 3 ppkt 3.3–3.12
Anna Ludwicyńska – rozdziały XV–XVI
Aleksandra Machowska – Wprowadzenie; rozdziały I; II pkt 1–3
ppkt 3.1–3.2, 3.4–3.7 pkt 4–5; rozdział III pkt 1; rozdział V; rozdział VII;
rozdział VIII pkt 3 ppkt 3.1–3.2, 3.13, pkt 4; rozdziały IX–XI
Anetta Malmuk-Cieplak – rozdział VI; rozdział VIII pkt 1–2; rozdziały XIII–XIV

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-671-2
2. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	21
Wprowadzenie	25
Rozdział I. Geneza reformy postępowań, założenia nowelizacji i jej główne cele	29
Rozdział II. Rodzaje i typy postępowań insolwencyjnych, ich podstawy i charakterystyka	39
1. Stan dotychczasowy. Uwagi ogólne	39
2. Nowe prawo insolwencyjne	39
2.1. Zasady prawa insolwencyjnego	40
2.2. Typy postępowań insolwencyjnych	41
2.3. Cel postępowań insolwencyjnych	42
2.4. Ogólne informacje o aspekcie administracyjnym postępowań insolwencyjnych	44
2.4.1. Typy postępowań i sygnatury akt	44
2.4.2. Prowadzenie akt przez syndyka	47
2.4.3. Udostępnianie akt przez syndyka	49
3. Postępowania restrukturyzacyjne	53
3.1. Uwagi ogólne	53
3.2. Postępowanie o zatwierdzenie układu	54
3.2.1. Nadzorca układu	54
3.2.2. Umowa z nadzorcą układu	57
3.3. Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne	59
3.3.1. Wstęp	59
3.3.2. Istota uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	61
3.3.3. Stosowanie przepisów ustawy – Prawo restrukturyzacyjne	62
3.3.4. Zakres czasowy uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	62
3.3.5. Podmiotowy zakres zastosowania	63
3.3.6. Przedmiotowy zakres zastosowania	64

3.3.7. Przebieg uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	65
3.3.8. Zawarcie umowy z doradcą restrukturyzacyjnym	65
3.3.9. Przygotowanie propozycji układowych, spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych	69
3.3.10. Otwarcie postępowania – obwieszczenie w MSiG	70
3.3.11. Dzień układowy	72
3.3.12. Zgromadzenie wierzycieli	73
3.3.13. Ochrona egzekucyjna	75
3.3.14. Zakaz spełniania świadczeń, potrącenia oraz wypowiedzania umów	77
3.3.15. Objęcie układem wierzycieli rzeczowych	78
3.3.16. Uchylenie skutków dokonania obwieszczenia	80
3.3.17. Umorzenie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	82
3.3.18. Wynagrodzenie nadzorca układu	85
3.3.19. Ograniczenie dłużnika w zarządzie jego majątkiem	85
3.3.20. Złożenie uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego lub uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości	89
3.3.21. Odpowiedzialność odszkodowawcza za dokonanie w złej wierze obwieszczenia o otwarciu postępowania o zatwierdzeniu układu	90
3.3.22. Wyłączenie odpowiedzialności na skutek terminowego obwieszczenia o otwarciu postępowania o zatwierdzeniu układu	92
3.4. Przyspieszone postępowanie układowe	94
3.5. Układ częściowy	99
3.6. Postępowanie układowe	104
3.7. Postępowanie sanacyjne	107
4. Postępowanie upadłościowe	108
4.1. Uwagi ogólne	108
4.2. Układ w upadłości	108
4.3. Przygotowana likwidacja	109
4.3.1. Uwagi ogólne	109
4.3.2. Postanowienie w przygotowanej likwidacji	118
4.4. Upadłość. Postępowanie o ogłoszenie upadłości i postępowanie po wydaniu postanowienia o ogłoszeniu upadłości	121
4.5. Regulacje dotyczące obwieszczania i doręczania postanowienia w przedmiocie ogłoszenia upadłości	122
5. Zasady wnoszenia pism procesowych i dokumentów w postępowaniach insolwencyjnych – po 1.07.2021 r.	123

Rozdział III. Organy postępowania insolwencyjnego	127
1. Sądowe organy postępowania insolwencyjnego	127
1.1. Sąd i sędzia-komisarz	127
1.2. Właściwość miejscowa i rzeczowa	128
1.3. Sąd w postępowaniu restrukturyzacyjnym	130
1.4. Prawo upadłościowe	130
1.4.1. Sąd w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości	130
1.4.2. Sąd w postępowaniu upadłościowym (po ogłoszeniu upadłości)	131
1.5. Sędzia-komisarz	132
1.5.1. Uwagi ogólne	132
1.5.2. Referendarz sądowy jako sędzia-komisarz	133
1.5.3. Rola i zadania sędziego-komisarza	136
2. Pozasądowe organy postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego.	
Kurator w postępowaniu insolwencyjnym	139
2.1. Uwagi ogólne	139
2.2. Organy postępowania zabezpieczającego	140
2.2.1. Tymczasowy nadzorca sądowy	141
2.2.2. Zarządca przymusowy	145
2.3. Organy postępowania restrukturyzacyjnego	145
2.3.1. Wymogi pełnienia funkcji	146
2.3.2. System wynagradzania	147
2.4. Organy postępowania upadłościowego	150
2.4.1. Licencja doradcy restrukturyzacyjnego	152
2.4.2. Obowiązki syndyka w postępowaniu upadłościowym	165
2.4.3. Wynagrodzenie	175
2.4.4. Kurator	182
2.4.4.1. Zdolność sądowa i procesowa a ustanowienie kuratora	183
2.4.4.2. Kurator w postępowaniu restrukturyzacyjnym	186
Rozdział IV. Rada wierzycieli	191
1. Uwagi ogólne	191
2. Rada wierzycieli a zgromadzenie wierzycieli	192
3. Rada wierzycieli a sędzia-komisarz	192
4. Prawo restrukturyzacyjne	193
4.1. Ustanawianie rady wierzycieli	193
4.2. Skład rady wierzycieli	198
4.3. Powołanie członka	200
4.4. Odmowa uczestniczenia w radzie, odwołanie i rezygnacja członka rady wierzycieli	203
4.5. Zmiana składu rady	204
4.6. Pełnomocnik	204

5. Prawo restrukturyzacyjne i prawo upadłościowe	205
5.1. Uprawnienia rady wierzycieli	205
5.2. Funkcjonowanie rady wierzycieli	208
5.2.1. Przewodniczący	209
5.2.2. Uchwały	211
5.2.3. Sprawozdanie	213
5.3. Posiedzenia rady wierzycieli	215
5.3.1. Zwoływanie posiedzeń rady wierzycieli	215
5.3.2. Przewodniczenie posiedzeniom rad	215
5.3.3. Uprawnienie sędziego-komisarza do zwołania posiedzenia rady wierzycieli	216
5.3.4. Protokół z posiedzenia rady wierzycieli	216
5.4. Uchwały rady wierzycieli	217
5.4.1. Ujawnianie uchwał rady wierzycieli	217
5.4.2. Zaskarżanie uchwał rady wierzycieli	217
5.5. Wynagrodzenie i zwrot wydatków członka rady wierzycieli	221
5.6. Nienależyte pełnienie obowiązków, odszkodowanie	222
6. Prawo upadłościowe	222
6.1. Ustanowienie i skład rady wierzycieli	222
6.2. Uprawnienia rady wierzycieli	223
Rozdział V. Warunki formalne i materialne otwarcia postępowania	225
1. Warunki formalne otwarcia postępowania	225
1.1. Zakres podmiotowy	225
1.2. Wyjątki	227
1.3. Wniosek	227
1.4. Wniosek w postępowaniu restrukturyzacyjnym	229
1.5. Wniosek w postępowaniu upadłościowym	230
1.6. Wymogi formalne wniosku	233
1.7. Wniosek o zatwierdzenie układu	235
1.7.1. Karty do głosowania	236
1.7.2. Dowody wysłania wierzycielom kart i propozycji układowych	237
1.7.3. Sprawozdanie nadzorczy układu	238
1.8. Braki formalne wniosku lub sprawozdania	239
1.9. Wniosek o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego	242
1.10. Wniosek o otwarcie postępowania układowego (art. 265 i 266 pr. restr.)	244
1.11. Wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 284 pr. restr.)	246
1.12. Uproszczony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 328 pr. restr.)	248
1.13. Uproszczony wniosek o ogłoszenie upadłości (art. 334 pr. restr.)	249

1.14. Uproszczony wniosek sanacyjny albo o ogłoszenie upadłości po przeprowadzeniu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	249
1.15. Wniosek o ogłoszenie upadłości (art. 22–25 pr. upadł.)	250
1.16. Braki formalne wniosku	254
2. Warunki materialne otwarcia postępowania	255
2.1. Postępowanie restrukturyzacyjne	255
2.2. Postępowanie upadłościowe	256
2.3. Niewypłacalność	257
3. Postanowienia w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego albo ogłoszenia upadłości	260
3.1. Postanowienia o otwarciu postępowania i ogłoszeniu upadłości	260
3.2. Postanowienie w postępowaniu upadłościowym	262
4. Regulacje związane z obwieszczaniem, doręczaniem i zaskarżaniem postanowień o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego	264
4.1. Postanowienie o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego	264
4.2. Postępowanie układowe i sanacyjne	266
5. Plan restrukturyzacyjny	267

Rozdział VI. Wpływ postępowań insolwencyjnych na postępowania sądowe, administracyjne, sądownoadministracyjne i przed sądami polubownymi

polubownymi	271
1. Uwagi ogólne	271
2. Możliwość prowadzenia postępowań przed sądami po ogłoszeniu upadłości	272
2.1. Uwagi ogólne	272
2.2. Status prawny syndyka w postępowaniach dotyczących masy upadłości	273
2.3. Niedopuszczalność procesu przeciwko wierzytelnościom upadłościowym	279
2.4. Wyłączenia	280
3. Możliwość prowadzenia postępowań przed sądami polubownymi po ogłoszeniu upadłości	281
4. Możliwość prowadzenia postępowań przed sądami po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego	282
4.1. Postępowanie z nadzorcą sądowym ustanowionym w przyspieszonym postępowaniu układowym oraz postępowaniu układowym	287
4.2. Postępowanie z zarządcą ustanowionym w postępowaniu sanacyjnym	291

5. Wpływ otwarcia postępowań insolwencyjnych na toczące się postępowania cywilne według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	294
5.1. Zawieszenie postępowania	294
5.2. Podjęcie zawieszonego postępowania	296
5.3. Postępowanie sądu w przypadku zaistnienia przesłanek z art. 174 § 1 pkt 4 i 5 k.p.c.	297
6. Status postępowań sądowych wszczętych z powództwa syndyka lub zarządcy po umorzeniu postępowań insolwencyjnych	300
7. Przedawnienie roszczeń	302
8. Wpływ ogłoszenia upadłości na możliwość prowadzenia postępowań egzekucyjnych	305
8.1. Zawieszenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości	305
8.2. Skutki zawieszenia postępowania egzekucyjnego	305
9. Wpływ otwarcia przyspieszonego postępowania układowego oraz postępowania układowego na toczące się postępowania egzekucyjne	308
9.1. Zawieszenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności objętej z mocy prawa układem	308
9.2. Skutki zawieszenia postępowania egzekucyjnego	309
9.3. Uchylenie dokonanych zajęć	310
9.4. Egzekucja z przedmiotu zabezpieczenia	311
9.5. Zwolnienie zajętego przedmiotu spod zajęcia	314
10. Wpływ otwarcia postępowania sanacyjnego na toczące się postępowania egzekucyjne	315
10.1. Zawieszenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości	315
10.2. Skutki zawieszenia postępowania egzekucyjnego	317
10.3. Uchylenie dokonanych zajęć	317

Rozdział VII. Skutki postępowań insolwencyjnych dla poszczególnych

aspektów działalności dłużnika/upadłego	319
1. Wpływ postępowań insolwencyjnych na sferę obligacyjną działalności dłużnika/upadłego	319
1.1. Regulacje w dziedzinie spadków	320
1.2. Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub ogłoszenia upadłości dla sytuacji kontrahenta dłużnika albo upadłego	321
1.3. Skutki upadłości dla sfery obligacyjnej	321
1.4. Skutki w sferze obligacyjnej podmiotu restrukturyzowanego	328
2. Masa insolwencyjna	329
2.1. Powstanie masy	330
2.2. Skład masy	331

2.3. Masa upadłości osób fizycznych	337
2.4. Problem świadczeń emerytalnych i rentowych w masie upadłości	338
2.5. Masa insolwencyjna a spadek	342
2.6. Masa insolwencyjna a majątek wspólny małżonków	343
2.7. Masa restrukturyzacyjna a majątek wspólny małżonków	343
2.8. Masa upadłości a majątek wspólny małżonków	346
2.9. Rozdzielność majątkowa	348
2.10. Wyłączenia z masy	351
2.11. Postępowanie o wyłączenie z masy	357
2.12. Czynności dotyczące masy	362
2.13. Obciążenia składników masy	362
3. Ochrona masy insolwencyjnej: nieważność, bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego	364
3.1. Nieważność umów lub postanowień umownych	369
3.2. Spadki	369
3.3. Przesłanki ogólne uznania czynności prawnej za bezskuteczną w prawie insolwencyjnym	371
3.4. Prawo restrukturyzacyjne a Prawo upadłościowe	372
3.5. Bezskuteczność czynności prawnej nieodpłatnej lub zastrzegającej niewspółmierne świadczenie dla dłużnika	373
3.6. Zabezpieczenia w prawie insolwencyjnym	375
3.7. Prawo restrukturyzacyjne	375
3.8. Prawo upadłościowe	378
3.9. Wyłączenia stosowania przepisów o bezskuteczności zabezpieczeń ...	380
3.10. Wynagrodzenie	382
3.11. Inne przypadki bezskutecznych czynności prawnych – postępowanie upadłościowe	387
3.12. Czynności dokonane ze spółką	388
3.13. Przelew wierzytelności przyszłej	391
3.14. Kary umowne	392
3.15. Bezskuteczność czynności prawnych dokonywanych przez dłużnika lub upadłego, będącego osobą prawną, ze spółkami powiązanymi	393
3.16. Skutki uznania czynności prawnej za bezskuteczną	394
3.17. Zaskarżanie czynności dłużnika	395
3.17.1. Uwagi wstępne	395
3.17.2. Szczególny tryb odzyskiwania składników do masy upadłości	398
3.18. Skarga pauliańska	401
3.19. Wyłączenia	402
3.20. Wstąpienie wierzyciela w miejsce zarządcy	404
3.21. Postępowania transgraniczne	404

Rozdział VIII. Przebieg postępowań insolwencyjnych	406
1. Zabezpieczenie majątku dłużnika	406
2. Postępowanie zabezpieczające w postępowaniach insolwencyjnych	406
2.1. Uwagi ogólne	406
2.2. Analogiczne uregulowania dotyczące postępowania zabezpieczającego w Prawie upadłościowym i Prawie restrukturyzacyjnym	407
2.2.1. Odesłanie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego ...	407
2.2.2. Termin rozpoznania wniosku o zabezpieczenie	409
2.2.3. Skuteczność postanowień o zabezpieczeniu	410
2.2.4. Sposoby zabezpieczenia majątku dłużnika	411
2.3. Postępowanie zabezpieczające według przepisów Prawa upadłościowego	415
2.3.1. Uwagi ogólne	415
2.3.2. Ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego	416
2.3.3. Zawieszenie postępowania i uchylenie zajęć rachunków bankowych	421
2.3.4. Inne sposoby zabezpieczenia	423
2.4. Postępowanie zabezpieczające według przepisów Prawa restrukturyzacyjnego	425
2.4.1. Uwagi ogólne	425
2.4.2. Postępowanie zabezpieczające w postępowaniu o otwarciu postępowania układowego	426
2.4.2.1. Ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego	426
2.4.2.2. Zawieszenie postępowania i uchylenie zajęć rachunków bankowych	429
2.4.3. Postępowanie zabezpieczające w postępowaniu o otwarciu postępowania sanacyjnego	431
2.4.3.1. Ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego	431
2.4.3.2. Zawieszenie postępowania i uchylenie zajęć rachunków bankowych	432
2.5. Podsumowanie	433
3. Postępowania restrukturyzacyjne	434
3.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu (art. 210–226 pr. restr.)	434
3.1.1. Zawarcie umowy z nadzorcą, ustalenie dnia układowego i zbieranie głosów na piśmie	434
3.1.2. Głosowanie nad układem	436
3.1.3. Zawarcie układu	438
3.1.4. Złożenie wniosku o zatwierdzenie układu	439
3.2. Przyspieszone postępowanie układowe	440
3.3. Postępowanie układowe	442
3.4. Pozytywny zakres objęcia układem	443
3.4.1. Wierzytelności za okres rozliczeniowy	443

3.4.2.	Odsetki	444
3.4.3.	Wierzytelności warunkowe	445
3.4.4.	Wierzytelności z umów wzajemnych	446
3.5.	Negatywny zakres objęcia układem	447
3.5.1.	Wierzytelności nieobjęte układem	447
3.5.2.	Wierzytelności objęte układem za zgodą wierzyciela	449
3.5.3.	Wierzytelności objęte innym układem	451
3.5.4.	Wierzytelności Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	451
3.6.	Legitymacja do składania propozycji układowych	452
3.7.	Treść propozycji układowych	456
3.7.1.	Odroczenie terminu wykonania zobowiązań	456
3.7.2.	Rozłożenie na raty	457
3.7.3.	Zmniejszenie wysokości zobowiązań	457
3.7.4.	Konwersja wierzytelności na udziały lub akcje	457
3.7.5.	Zamiana, zmiana lub uchylenie prawa zabezpieczającego określoną wierzytelność	459
3.7.6.	Pomoc publiczna	460
3.7.7.	Splata zobowiązań z zysku przedsiębiorstwa	460
3.7.8.	Zagadnienie zgody osoby trzeciej	461
3.7.9.	Układ likwidacyjny	462
3.7.10.	Restrukturyzacja zobowiązań wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	464
3.8.	Zasada równego traktowania wierzycieli	465
3.8.1.	Podział wierzycieli na grupy	465
3.8.2.	Wyjątki od zasady równego traktowania wierzycieli	467
3.8.3.	Praktyczne aspekty kwestii odsetek	468
3.8.4.	Wierzytelności pracownicze	469
3.8.5.	Wierzytelności niepieniężne	469
3.9.	Procedura zawierania układu	470
3.9.1.	Zwołanie i przebieg zgromadzenia wierzycieli	470
3.9.2.	Siła głosu	472
3.9.3.	Sposób przeprowadzenia głosowania	473
3.9.4.	Przyjęcie uchwały	474
3.9.5.	Głosowanie nad układem	475
3.9.6.	Element sprawozdawczy	477
3.9.7.	Głosowanie nad kilkoma propozycjami układowymi	477
3.9.8.	Szczególne okoliczności głosowania	478
3.9.9.	Uchwała o przyjęciu układu	478
3.9.10.	Zatwierdzenie układu	479
3.9.11.	Zastrzeżenia przeciwko układowi	480

3.9.12. Postanowienie	481
3.9.13. Odmowa zatwierdzenia układu	481
3.9.14. Bezwzględne przesłanki odmowy zatwierdzenia układu	481
3.9.15. Przekroczenie wymaganego pułapu wierzytelności spornych	483
3.9.16. Względne przesłanki odmowy zatwierdzenia układu	484
3.9.17. Umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego	485
3.10. Skutki układu	486
3.10.1. Moc wiążąca układu	486
3.10.2. Wierzyciele nieujawnieni	486
3.10.3. Ochrona praw wierzyciela	488
3.10.4. Zarząd przymusowy	491
3.10.5. Umorzenie i zawieszenie postępowań zabezpieczających i egzekucyjnych	492
3.10.6. Objęcie funkcji nadzorcy wykonania układu	493
3.10.7. Postanowienie o wykonaniu układu	495
3.11. Zmiana układu	496
3.11.1. Zmiana wartości zaspokojenia wierzytelności z układu	496
3.11.2. Zmiana sposobu wykonywania zarządu	498
3.11.3. Zgromadzenie wierzycieli	500
3.12. Uchylenie i wygaśnięcie układu	501
3.12.1. Podstawy uchylenia	501
3.12.2. Łączne rozpoznanie wniosków	503
3.12.3. Skutki uchylenia układu	504
3.13. Postępowanie sanacyjne	505
3.13.1. Przebieg postępowania sanacyjnego	505
3.13.2. Plan restrukturyzacyjny w postępowaniu sanacyjnym	509
4. Postępowanie upadłościowe	512
4.1. Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Początek postępowania upadłościowego	512
4.2. Likwidacja masy upadłości – zagadnienia wstępne	513
4.2.1. Wstrzymanie likwidacji	513
4.2.2. Układ w upadłości	514
4.2.3. Początkowy etap likwidacji	515
4.2.4. Oszacowanie	515
4.2.5. Skutki sprzedaży składników masy upadłości	520
4.2.6. Wyłączenie lub zniszczenie niezbywalnych składników masy	522
4.3. Przebieg likwidacji masy	523
4.3.1. Sprzedaż przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części	524
4.3.2. Sposób postępowania przy sprzedaży przedsiębiorstwa upadłego w całości albo jego zorganizowanej części	526
4.3.3. Skutki nabycia przedsiębiorstwa upadłego w postępowaniu upadłościowym	527

4.3.4. Sprzedaż nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu i statku morskiego wpisanego do rejestru okrętowego	531
4.3.5. Sprzedaż ruchomości	532
4.3.6. Sposoby likwidacji masy upadłości – sprzedaż w drodze przetargu lub aukcji	532
4.3.7. Szczególny tryb likwidacji – zastaw	534
4.3.8. Przedmiot zastawu w posiadaniu osób trzecich	536
4.3.9. Przedmiot zastawu we władaniu syndyka	536
4.3.10. Likwidacja wierzytelności i praw majątkowych	537
4.3.11. Szczególny sposób postępowania ze składnikami majątku służącymi do prowadzenia działalności w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa	539
Rozdział IX. Wierzytelności	541
1. Zagadnienia wstępne	541
2. Wykaz wierzycieli	542
3. Wykaz wierzytelności spornych	543
4. Spis wierzytelności	543
5. Spis wierzytelności spornych	546
6. Spis wierzycieli	547
7. Lista wierzytelności	547
8. Wierzytelności podlegające zgłoszeniu (art. 236 pr. upadł.)	552
9. Zgłoszenie wierzytelności	554
9.1. Spóźnione zgłoszenie wierzytelności	558
9.2. Ustalenie listy wierzytelności a spóźnione zgłoszenie wierzytelności	559
10. Sposób określania wierzytelności	561
11. Spis wierzytelności oraz lista wierzytelności – informacje ogólne	567
12. Przyspieszone postępowanie układowe – zastrzeżenia dłużnika	569
13. Postępowanie układowe i postępowanie sanacyjne, postępowanie upadłościowe – sprzeciw	570
13.1. Zagadnienia wstępne	570
13.2. Wymogi formalne sprzeciwu	572
13.3. Postępowanie wywołane wniesieniem sprzeciwu	574
14. Zagadnienia dotyczące spisu wierzytelności i listy wierzytelności	578
14.1. Zatwierdzenie spisu wierzytelności	578
14.2. Zmiany w spisie wierzytelności i na liście wierzytelności	579
14.3. Znaczenie listy po zakończeniu toku postępowań insolwencyjnych ...	583
14.4. Zwrot oryginałów dokumentów	584
15. Zaspokojenie wierzycieli – podział funduszków masy	584
15.1. Postępowanie w sprawie podziału funduszków masy upadłości	584
15.2. Plan podziału funduszków masy	587

16. Szczególne regulacje dotyczące zaspokajania niektórych należności	590
16.1. Zagadnienia wstępne	590
16.2. Zobowiązania alimentacyjne	591
16.3. Prawo odrębności	591
16.4. Wydzielenie kwoty na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych	593
17. Zaspokajanie wierzytelności	594
17.1. Ogólne zasady zaspokajania wierzytelności (art. 344 pr. upadł.)	594
17.2. Początkowy etap wykonania planu podziału	595
17.3. Wykonanie planu podziału	596
Rozdział X. Zakończenie i umorzenie postępowań insolwencyjnych	598
1. Zagadnienia wstępne	598
2. Postępowanie restrukturyzacyjne	598
2.1. Przyspieszone postępowanie układowe	599
2.2. Postępowanie układowe	600
2.3. Postępowanie sanacyjne	600
3. Postępowanie upadłościowe	601
3.1. Zakończenie postępowania upadłościowego	601
3.2. Umorzenie postępowania upadłościowego	602
3.3. Umorzenie postępowania w przypadku upadłości konsumenckiej	608
4. Skutki zakończenia postępowania albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania	610
4.1. Skutki w zakresie majątku i dokumentacji dłużnika/upadłego	610
4.2. Skutki w zakresie toczących się postępowań	613
4.3. Skutki w odniesieniu do organów postępowania	614
4.4. Umorzenie niezaspokojonych zobowiązań upadłego będącego osobą fizyczną	615
5. Uchylenie postępowania upadłościowego	625
Rozdział XI. Międzynarodowe postępowanie insolwencyjne	627
1. Zagadnienia wstępne	627
2. Międzynarodowe postępowanie restrukturyzacyjne a przepisy o międzynarodowym postępowaniu upadłościowym	628
3. Prawa wierzyciela	629
4. Jurysdykcja krajowa	630
5. Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi	631
6. Uznawanie orzeczeń o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego	633
7. Uznawanie orzeczenia zagranicznego	636
7.1. Warunki uznania	636
7.2. Skutki uznania	637
7.3. Zmiana lub uchylenie	642
8. Wtórne postępowanie upadłościowe	644

Rozdział XII. Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych

nieprowadzących działalności gospodarczej	647
1. Wprowadzenie	647
2. Pojęcie upadłości konsumenckiej	652
3. Konsumencka zdolność upadłościowa	653
4. Związanie żądaniem wniosku	654
5. Cel konsumenckiego postępowania upadłościowego	655
6. Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości i wniosek o ogłoszenie upadłości	656
7. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości	658
8. Jurysdykcja krajowa i właściwość sądu	658
9. Przesłanki ogłoszenia upadłości	660
10. Tryby konsumenckiego postępowania upadłościowego	660
10.1. Konsumenckie postępowanie układowe	660
10.2. Uproszczone konsumenckie postępowanie upadłościowe	662
10.3. „Nowe” klasyczne konsumenckie postępowanie upadłościowe	663
10.4. <i>Pre-pack</i> w upadłości konsumenckiej	663
11. Postępowanie upadłościowe	664
12. Likwidacja majątku	664
13. Moralność płatnicza dłużnika	666
14. Plan spłaty	670
15. Możliwość zawarcia układu	673

Rozdział XIII. Środki zaskarżenia – zażalenie 675

1. Uwagi ogólne	675
2. Tryb postępowania zażaleniowego	678
3. Legitymacja do wniesienia zażalenia a interes prawny	687
4. Zażalenie w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości	690
5. Zażalenie we właściwym postępowaniu upadłościowym	693
6. Doręczenie odpisu zażalenia	698
7. Zażalenie w postępowaniu restrukturyzacyjnym	698
7.1. Uwagi ogólne	698
7.2. Zażalenie na postanowienie sądu restrukturyzacyjnego w przedmiocie otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego oraz postępowania sanacyjnego	701
7.3. Podsumowanie	704

Rozdział XIV. Koszty postępowania 705

1. Definicje	705
2. Koszty sądowe	706
3. Zasada pewności pokrycia kosztów przed rozpoczęciem postępowania	708
4. Koszty prowadzenia postępowania a koszty postępowania	710

Rozdział XV. Depozyt sądowy w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym (postępowanie depozytowe w postępowaniu upadłościowym)

1. Uwagi wstępne	720
2. Rodzaje sum podlegających złożeniu do depozytu	721
3. Postępowanie w przedmiocie złożenia sumy do depozytu	723
4. Postępowanie w przedmiocie wydania sumy z depozytu	723
5. Termin odbioru depozytu	727
6. Likwidacja niepodjętych depozytów	727
7. Wydanie depozytu upadłemu	729
8. Przypadki złożenia sumy do depozytu sądowego w toku postępowania restrukturyzacyjnego i upadłościowego	730
9. Przygotowana likwidacja	731
10. Złożenie kwoty wynagrodzenia ostatecznego dla zarządcy albo syndyka do depozytu	733
11. Określenie sposobu zabezpieczenia w postępowaniu upadłościowym	734
12. Złożenie do depozytu lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów sum uzyskanych z likwidacji majątku upadłego	734
13. Depozyt w międzynarodowym prawie insolwencyjnym	735

Rozdział XVI. Problematyka upadłościowo-rejestrowa na tle prawa insolwencyjnego oraz ustawy o krajowym rejestrze sądowym

1. Przepisy regulujące postępowanie przed KRS w związku z niewypłacalnością podmiotu	739
2. Rodzaje wpisów w KRS	740
3. Postępowanie przed sądem rejestrowym	741
4. Obowiązek informacyjny sądu upadłościowego i restrukturyzacyjnego	741
5. Wpisy w dziale 1 KRS dotyczące firmy upadłego	746
6. Obowiązki syndyka	746
7. Wpisy w dziale 4 KRS, rubryka 3	749
7.1. Wpis zabezpieczenia	749
7.2. Wykreślenie zabezpieczenia	751
7.3. Wpis do KRS informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub umorzeniu postępowania upadłościowego i jego skutki dla bytu prawnego podmiotu rejestrowego	751
8. Wpis w dziale 5 KRS dotyczący kurateli	755
8.1. Podstawy prawne powołania kuratora	755
8.2. Kurator dla osoby prawnej pozbawionej organów	759
8.3. Kurator dla strony, której miejsce pobytu nie jest znane	764
8.4. Kurator w postępowaniu podatkowym	765
8.5. Kurator na podstawie Prawa upadłościowego i Prawa restrukturyzacyjnego	766
8.5.1. Kurator powoływany na podstawie Prawa upadłościowego	766

8.5.2. Kurator powoływany na podstawie Prawa restrukturyzacyjnego	768
8.5.3. Inne szczególne podstawy ustanowienia kuratora	770
9. Wpis w dziale 6 KRS (dotyczący informacji o toku postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego)	771
9.1. Wpis wzmianki o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego	771
9.2. Wpis informacji o ogłoszeniu upadłości oraz o zakończeniu postępowania upadłościowego	773
9.3. Skutki zakończenia postępowania upadłościowego dla wykreślenia dłużnika z rejestru	775
9.4. Wpis informacji o uchyleniu układu	776
10. Rejestr Dłużników Niewypłacalnych (RDN)	777
11. Kognicja sądu rejestrowego	781
12. Konwersja wierzytelności na udziały lub akcje jako propozycja układowa	783
Rozdział XVII. Pomoc publiczna	791
1. Prawo unijne	791
2. Prawo krajowe	792
3. Definicja pomocy publicznej	794
4. Testy prywatnego wierzyciela i inwestora	795
5. Adresaci pomocy publicznej	796
6. Zakres pomocy	798
7. Środki wyrównujące zakłócenia konkurencji	801
8. Procedura	802
9. Wyjątki od notyfikacji Komisji Europejskiej	803
Rozdział XVIII. Karnoprawna ochrona wierzycieli i organów postępowań insolwencyjnych	810
1. Przepisy karne	810
2. Analiza przepisów karnych	811
3. Prawo restrukturyzacyjne	815
4. Kodeks karny	817
5. Przepisy karne a licencja doradcy restrukturyzacyjnego	821
Rozdział XIX. Etyka w postępowaniach insolwencyjnych	824
1. Rola etyki w działalności gospodarczej	824
2. Etyka w związku z postępowaniami insolwencyjnymi	824
3. Dłużnik	826
4. Wierzyciel	829
5. Pozasądowe organy postępowania	830
Bibliografia	833
O Autorach	843

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
o.p.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1325 ze zm.)
p.p.s.a.	– ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2325 ze zm.)
pr. restr.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. poz. 2020 r. poz. 814 ze zm.)
pr. upadł.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
pr. upadł.1934	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm., nie obowiązuje)
rozporządzenie 575/2013	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1, ze sprost. i zm.)
rozporządzenie 596/2014	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z 16.04.2014 r. w sprawie nadużyć na rynku oraz uchylającego dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE (Dz.Urz. UE L 173, s. 1, ze sprost. i zm.)

rozporządzenie 1346/2000	– rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. UE L 160, s. 1, ze zm., nie obowiązujące)
rozporządzenie 2015/848	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z 20.05.2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. UE L 141, s. 19, ze sprost. i zm.)
tarcza 4.0	– ustawa z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086 ze zm.)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r., s. 47, ze zm.)
u.f.p.	– ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.)
u.KAS	– ustawa z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2020 r. poz. 505 ze zm.)
u.KRS	– ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1500 ze zm.)
u.KRZ	– ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.)
u.k.s.c.	– ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm.)
u.l.d.r.	– ustawa z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 242 ze zm.)
u.l.n.d.	– ustawa z 18.10.2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz.U. Nr 208, poz. 1537 ze zm.)
u.o.p.	– ustawa z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 623 ze zm.)
u.o.r.p.	– ustawa z 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 2020 r. poz. 7)
u.p.s.	– ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.)
ustawa nowelizująca z 19.07.2019 r.	– ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1655 ze zm.)
ustawa nowelizująca z 30.08.2019 r.	– ustawa z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.)
u.z.r.r.z.	– ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)

Publikatory i czasopisma

Dor. Restr.	– Doradca Restrukturyzacyjny
Dz.Urz. GUS	– Dziennik Urzędowy Głównego Urzędu Statystycznego

Dz.Urz. MEN	– Dziennik Urzędowy Ministra Edukacji Narodowej
Dz.Urz. MS	– Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości
MPB	– Monitor Prawa Bankowego
M.Prawn.	– Monitor Prawniczy
MSiG	– Monitor Sądowy i Gospodarczy
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna. Zbiór Dodatkowy
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna/Pracy
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A
PS	– Przegląd Sądowy

Inne

BGK	– Bank Gospodarstwa Krajowego
CEiIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
CRRiU	– Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości
FGŚP	– Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
FRP	– Fundusz Restrukturyzacji Przedsiębiorców
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KRUS	– Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
KRZ	– Krajowy Rejestr Zadłużonych
MSiG	– Monitor Sądowy i Gospodarczy
NBP	– Narodowy Bank Polski
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
projekt UC29	– Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw z 30.03.2020 r., VIII kadencja, druk sejm. nr 2637. Szczegóły procedury zob.: https://legislacja.gov.pl/projekt/12333954/katalog/12688278#12688278 . Projekt otrzymał numer RCL UC29
RDN	– Rejestr Dłużników Niewypłacalnych
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SR	– sąd rejonowy
TNS	– tymczasowy nadzorca sądowy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości

WSA	– wojewódzki sąd administracyjny
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

Z chwilą wejścia w życie ustawy z 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne, czyli z dniem 1.01.2016 r., zmienił się radykalnie obraz polskiego prawa dotyczącego podmiotów niewypłacalnych, dotychczas regulowanego ustawą z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze. Od tej pory nie tylko zmieniły się znacznie przepisy tej ostatniej ustawy (nie wspominając, że sama ustawa zmieniła nazwę, co jest zdarzeniem nieczęstym w historii stanowienia prawa polskiego¹), lecz także pojawiły się w polskim prawie nowe postępowania, dotychczas nieznanne – postępowania restrukturyzacyjne. Co więcej – dotychczasowe przepisy zachowały moc obowiązującą w odniesieniu nie tylko do już toczących się na ich podstawie postępowań, lecz także do postępowań wszczętych na skutek złożenia stosownego wniosku do 31.12.2015 r.

Już po wejściu w życie zmian wynikających z ustawy z 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne kilkanaście razy dokonywano zmian zarówno w zakresie prawa upadłościowego, jak i restrukturyzacyjnego. Zmieniały się również przepisy innych ustaw, ściśle powiązanych z tymi dziedzinami prawa gospodarczego². Od 24.03.2020 r. dokonano kolejnej, istotnej zmiany przepisów, a następne obszernie zmiany wejdą w życie z dniem 1.07.2021 r.³ Nie będzie przesadą stwierdzenie, że dwie ostatnio wymienione zmiany mają charakter rewolucyjny, a ich wejście w życie ponownie zmieni całkowicie polski system prawa insolwencyjnego. Nie można nie wspomnieć o pogarszającym się procesie stanowienia prawa, co w bardzo dotkliwy sposób pogłębia chaos prawny. Dla przykładu ustawa z 30.08.2019 r. (z datą wejścia w życie 24.03.2020 r. i częściowo – 1.07.2021 r.) już w marcu 2020 r. ponownie stała się przedmiotem projektowanej nowelizacji. Zmiany, które miałyby również zmienić przepisy, wchodzące w życie z dniem 1.07.2021 r., pierwotnie planowano na pierwszy kwartał 2020 r. Mimo jednak rozpoczęcia oficjalnej procedury legislacyjnej w maju 2020 r.,

¹ Od tego czasu jest to Prawo upadłościowe.

² Jak ustawa o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, istotnie zmieniająca Prawo upadłościowe i Prawo restrukturyzacyjne, przy czym zmiany wynikające z tej ustawy miały różne terminy wejścia w życie.

³ W wyniku ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych pierwotnie miał to być 1.12.2020, jednak wobec dalszych, opóźniających się prac nad systemem informatycznym termin ten zmieniono ustawą z 7.10.2020 r. (art. 12 ust. 2).

do dnia oddania niniejszej publikacji do druku projekt nie wyszedł poza etap uzgodnień⁴. Nadto, z uwagi na zaistnienie pandemii COVID-19, uchwalono szereg ustaw, które, niejednokrotnie czasowo, wprowadzają nieraz istotne zmiany do przepisów prawa insolwencyjnego⁵. Ponieważ nowe przepisy obowiązują na przyszłość, zaś specyfiką postępowań insolwencyjnych, w szczególności upadłościowych, jest ich długi, nieraz kilkuletni, czas trwania, zachodzi konieczność uwzględniania równocześnie kilku, niejednokrotnie bardzo odmiennych, stanów prawnych w różnych postępowaniach. Jest to sytuacja niezmiernie trudna zarówno dla praktyków, którzy na co dzień zajmują się tą dziedziną prawa – sędziów, doradców restrukturyzacyjnych – pełnomocników świadczących usługi prawne w tym zakresie, jak i dla tych, którzy dopiero uczą się praktyki stosowania prawa – studentów, aplikantów, kandydatów na doradców restrukturyzacyjnych. Właściwie można powiedzieć, że sytuacja nas wszystkich jest niezmiennie zbliżona: wszyscy uczymy się nowego prawa, oswajamy z przepisami, których funkcjonowania w praktyce w wielu wypadkach nikt jeszcze nie przećwiczył, staramy się znaleźć rozwiązania kasusów, które niesie życie i obrót gospodarczy. W zakresie działalności przedsiębiorców wyzwaniem są przede wszystkim przepisy Prawa restrukturyzacyjnego i możliwość ich odpowiedniego zastosowania do wielu rozmaitych sytuacji, ale także w sprawach tzw. konsumentów i prowadzonego w stosunku do nich postępowania upadłościowego pojawiają się zagadnienia i problemy dotychczas nieznane. W przypadku upadłości nazywanej konsumentką dokonano z dniem 24.03.2020 r. zmiany całkowicie odmieniającej obraz dotychczas już w miarę przez wszystkich „oswojonego” wzoru tego typu postępowań. Nowe przepisy zawierają wiele nieścisłości, są niejasne, niejednokrotnie wręcz niespójne z pozostałymi. Równocześnie wprowadzane zmiany⁶ stanowią kolejne rozszerzenie kompetencji sądów upadłościowych, co zaczyna powodować, że stają się one swoistym „supersądem”, zajmującym się rozstrzygnianiem praktycznie wszystkich kategorii spraw, nawet bowiem prawo karne musi obecnie znajdować się w zakresie zainteresowania sędziego upadłościowego, aby mógł on dokonać ewentualnego zawiadomienia organów ścigania o możliwości popełnienia przestępstwa, co w przypadku spraw gospodarczych – ale coraz częściej również konsumentckich – nie jest rzadkością.

Mimo zatem upływu kilku lat od daty ukazania się pierwszego wydania *Prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego*, w dużej mierze aktualne pozostaje stwierdzenie, że mamy do czynienia z nowym prawem, które jeszcze nie było przedmiotem rozstrzygnięć, w wielu przypadkach zatem brakuje orzecznictwa sądowego, które mogłoby stać się zbiorem wytycznych przy jego interpretacji i stosowaniu. Praktyka w zakresie nowych przepisów dopiero powstanie.

⁴ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw z 31.03.2020 r., VIII kadencja, druk sejm. nr 2637. Szczegóły procedury zob.: <https://legislacja.gov.pl/projekt/12333954/katalog/12688278#12688278>. Projekt otrzymał numer RCL UC29.

⁵ Np. tarcza 4.0, która wprowadziła uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne.

⁶ Czego przykładem może być np. nowe powództwo o uznanie za skuteczne wobec masy upadłości powstania z rozdzielnosci majątkowej małżeńskiej – mimo że powstaje ona z mocy prawa.

Nie zmienia się charakter publikacji, którą trzymają Państwo w ręku. Nie jest ona komentarzem, nie ma też ambicji bycia monografią naukową. Zamierzeniem, które przyświecało jej powstawaniu i aktualizacji, było umożliwienie usystematyzowania wiedzy o nowym prawie oraz ułatwienie przyswojenia zmian przez przedstawienie nowych regulacji nie w ujęciach klasycznych, czyli artykuł po artykule, jak w komentarzu, ale przez zestawienie problemów i zagadnień, które pojawiają się w powstałym w ten sposób systemie prawa insolwencyjnego, co powoduje, że staje się ona swoistym podręcznikiem czy kompendium. Opracowanie niniejsze nie jest kompletne. Nie ma w nim omówienia przepisów dotyczących orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej ani też – co do zasady – postępowań odrębnych (wobec emitentów obligacji, banków, deweloperów itd.). Jest natomiast część bardzo istotnie wiążąca się z postępowaniami restrukturyzacyjnymi i upadłościowym, a chyba niebędąca dotychczas przedmiotem kompleksowego omówienia – zagadnienia związane z postępowaniem rejestrowym i depozytowym. Uznaliśmy, że dla praktyki insolwencyjnej kwestie te mają doniosłe znaczenie. Uzupełnieniem całości jest część dotycząca etyki, jakże istotnej we wszystkich aspektach prawa insolwencyjnego, a także omówienie problematyki przepisów prawnych.

Z pewnością niniejsza publikacja nie odpowiada na wszystkie pytania, jakie pojawiają się – czy też pojawią się w najbliższym czasie: w chwili jej powstawania nie znaliśmy ich jeszcze – jak zresztą wszyscy, którzy z nowymi przepisami mają do czynienia w praktyce. Jednak staraliśmy się przybliżyć zespół tych całkowicie nowych oraz znacznie znowelizowanych przepisów tak, aby można było zestawić poprzednio obowiązujące z nowymi, usystematyzować poszczególne zagadnienia i ułatwić pierwszy kontakt z nowym stanem prawnym.

Autorzy tej publikacji zajmują się w codziennej pracy różnymi aspektami działalności regulowanej przepisami prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego i pełnią różne role w postępowaniach insolwencyjnych. W praktyce zawodowej zajmowali się lub zajmują równocześnie innymi zagadnieniami (jak np. Krajowy Rejestr Sądowy). Dzięki temu *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe* zyskało, mamy nadzieję, dodatkowy atut – spojrzenie z różnych stron i, co za tym idzie, komentarz wynikający z różnych punktów widzenia. Chciałam w tym miejscu podziękować moim Współautorom, których zaangażowanie sprawiło, że powstała aktualizacja tej publikacji.

Mamy nadzieję, że książka ta dobrze spełni swoją rolę i bezkolizyjnie przeprowadzi Czytelników przez pierwszy, niewątpliwie trudny okres obowiązywania nowych (i równocześnie starych) przepisów, a wszystkim dopiero poznającym skomplikowany świat tej interesującej dziedziny prawa ułatwi jej poznanie i oswojenie się z nią.

Autorzy

Rozdział I

GENEZA REFORMY POSTĘPOWAŃ, ZAŁOŻENIA NOWELIZACJI I JEJ GŁÓWNE CELE

Zagadnienia współczesnego polskiego prawa insolwencyjnego, a więc prawa restrukturyzacyjnego i prawa upadłościowego, nie sposób omówić bez kilku uwag wstępnych na temat samej genezy ostatniej reformy tego prawa oraz założeń i celów nowelizacji poszczególnych postępowań.

Prawo upadłościowe i naprawcze¹ weszło w życie z dniem 1.10.2003 r. Było ono wielokrotnie nowelizowane, przy czym najobszerniejsza zmiana, dokonana ustawą z 6.03.2009 r., spowodowała konieczność ogłoszenia tekstu jednolitego².

Po 10 latach funkcjonowania ustawy możliwe było dokonanie bilansu. Analiza corocznie sporządzanych statystyk Ministerstwa Sprawiedliwości pokazała, że przepisy o postępowaniu naprawczym, które miało być prowadzone, zanim jeszcze przedsiębiorca spełni przesłanki do ogłoszenia względem niego upadłości, w praktyce są przepisami martwymi. Postępowania układowe w istocie stanowiły niewielki odsetek wszystkich postępowań upadłościowych i rzadko prowadziły do zawarcia układu, a jeszcze rzadziej – do jego wykonania. Większość ogłaszanych postępowań stanowiły postępowania o charakterze likwidacyjnym, a znaczna część postępowań, toczących się początkowo jako postępowania z możliwością zawarcia układu, była przekształcana w postępowanie obejmujące likwidację majątku dłużnika. W praktyce rzadko również stosowane były przepisy o tzw. układzie likwidacyjnym (art. 271 pr. upadł., w brzmieniu z 6.03.2009 r.).

¹ Tekst pierwotny ustawy ogłoszono w Dz.U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535.

² Ustawa z 6.03.2009 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. Nr 53, poz. 434). Zmiany tekstu jednolitego ustawy (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361) były ogłaszane w Dzienniku Ustaw: z 2009 r. Nr 191, poz. 1484; z 2010 r. Nr 155, poz. 1037, Nr 230, poz. 1509 i Nr 257, poz. 1724; z 2011 r. Nr 85, poz. 458, Nr 106, poz. 622, Nr 138, poz. 810, Nr 142, poz. 828, Nr 199, poz. 1175, Nr 205, poz. 1210, Nr 232, poz. 1377 i Nr 234, poz. 1391 oraz z 2012 r. poz. 173 i 578; następnie ogłoszono po raz kolejny tekst jednolity (Dz.U. z 2012 r. poz. 1112), a po kolejnej serii zmian – w Dz.U. z 2015 r. poz. 233.

Do głosu doszła również krytyka, płynąca z wielu środowisk, podająca w wątpliwość wiele rozwiązań obowiązującej wówczas ustawy. Działo się to w dużej mierze w kontekście dokonywanych w tym samym okresie w wielu krajach Europy reform prawa upadłościowego, które zmierzały w całkiem innym kierunku niż przepisy polskie³. Prawo upadłościowe i naprawcze opierało się na założeniu, że zasadniczym celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie wierzycieli, sytuacja zaś dłużnika ma znaczenie całkowicie drugorzędne. Tak należy rozumieć treść art. 2 pr. upadł. („Postępowanie uregulowane ustawą należy prowadzić tak, aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu, a jeśli racjonalne względy na to pozwolą – dotychczasowe przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane”). Tymczasem w Europie, pod egidą Komisji Europejskiej⁴, powszechne stawało się przekonanie, że postępowanie upadłościowe nie może być głównie postępowaniem likwidującym niewydolne przedsiębiorstwa, ale powinno uwzględniać interes dłużnika, przede wszystkim zaś pomóc mu, jeżeli tylko jest to możliwe, przy zastosowaniu odpowiednich środków prawnych – przezwyciężyć kryzys, zrestrukturyzować przedsiębiorstwo i przetrwać. Takie myślenie opierało się na założeniu, że przedsiębiorca, nawet taki, który przeżywa kryzys ekonomiczny, jest pracodawcą i płatnikiem podatków oraz innych danin publicznoprawnych, zatem istotnym elementem struktury ekonomicznej państwa.

Dominujący w przeszłości pogląd, że upadłość (bankructwo) wynika z przestępstwa – czy samo stanowi przestępstwo, jak w prawie francuskim – został wyparty przez realia życia gospodarczego, co podsumował komunikat Komisji Europejskiej stwierdzeniem, że tylko 4–6% bankructw ma swoje źródło w nielegalnej działalności⁵. Za zmianą myślenia o upadłości i niewypłacalnym dłużniku szła również zmiana terminologiczna – pojęcie upadłości, bankructwa zastąpione zostało niewypłacalnością⁶ czy trudnościami przedsiębiorstw⁷. Podobną drogę przebyła nazwa działu prawa i postępowania przewidzianego na wypadek zaistnienia takiej sytuacji, przykładowo we Francji: od pierwotnej „upadłości” czy „bankructwa”, przez „prawo postępowań zbiorowych” (*droit des procédures collectives*), „prawo przedsiębiorstw w kryzysie” czy wręcz „przeżywających trudności” (*droit des entreprises en difficulté* albo *droit de l'entreprise en difficulté*), po „prawo o ochronie przedsiębiorstw” (*droit*

³ W szczególności francuska ustawa nr 2005-845 z 26.07.2005 r., *Loi de sauvegarde des entreprises*, Dziennik Urz. Republiki Francuskiej [JORF] z 27.07.2005 r., nr 175, s. 121870, ustawy, która weszła w życie z dniem 1.01.2006 r. i zasadniczo zmieniła francuskie przepisy dotyczące niewypłacalności, w tym wprowadziła całkiem nowe postępowania (m.in. *sauvegarde*), a przede wszystkim – ustaliła nową filozofię podejścia do niewypłacalnych dłużników.

⁴ Komunikat Komisji z 5.10.2007 r. do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – W jaki sposób przezwyciężyć piętno porażki poniesionej w działalności gospodarczej – działania na rzecz polityki drugiej szansy – Realizacja partnerstwa lizbońskiego na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia [COM(2007) 584 wersja ostateczna – niepublikowany w Dzienniku Urzędowym].

⁵ Komunikat Komisji z 5.10.2007 r..., 2.2.

⁶ Ang. *insolvency*, franc. *insolvabilité*, niem. *Insolvenz*, wł. *insolvenza*, hiszp. *insolvenca*.

⁷ Por. franc. *entreprises en difficulté*.

de la sauvegarde des entreprises)⁸. Polski ustawodawca na etapie tworzenia Prawa upadłościowego i naprawczego miał świadomość także i tych zmian terminologicznych, jednak postanowiono pozostać przy utrwalonej, tradycyjnej nazwie upadłości i co za tym idzie – postępowania upadłościowego⁹. Równocześnie, przy założeniu prymatu wierzycieli nad przedsiębiorstwem dłużnika, także postępowanie z możliwością zawarcia układu traktowane było przez polskiego ustawodawcę jako rozwiązanie drugorzędne, brane pod uwagę dopiero wówczas, gdy zostanie uprawdopodobnione, że w drodze układu wierzyciele zostaną zaspokojeni w wyższym stopniu, niż miałyby to miejsce po przeprowadzeniu likwidacji majątku upadłego¹⁰. Dokonano tym samym przeciwstawienia „sprzecznych” interesów wierzycieli (uzyskanie zaspokojenia należności w jak najwyższym stopniu) oraz interesów upadłego (zachowanie majątku, w ramach którego może on kontynuować działalność gospodarczą). Tymczasem, co stawało się coraz bardziej oczywiste, zarówno w Europie, jak i w Polsce, zwłaszcza w obliczu kryzysu gospodarczego, w istocie tak rozumiany „interes upadłego (dłużnika)” nie jest tylko jego interesem: zachowanie przedsiębiorstwa i umożliwienie jego restrukturyzacji, aby dalej mogło generować zysk w trakcie prowadzonej działalności gospodarczej, leży w interesie całej gospodarki. Przedkładanie interesów wierzycieli nad interes dłużnika i jego pracowników¹¹ (choćby będących wierzycielami dłużnika, to jednak w specyficzny sposób powiązanych z losami zatrudniającego ich przedsiębiorcy) oraz nastawienie „likwidacyjne”, zarówno ustawodawcy, jak i sądów upadłościowych, a także samych wierzycieli upadłego nie tylko prowadzi do eliminacji przedsiębiorcy, lecz także do niekorzystnych skutków dla gospodarki państwa. Trzeba pamiętać, że zwykle w skali całego kraju liczba przedsiębiorstw, które przestały funkcjonować w wyniku przeprowadzenia postępowania upadłościowego, jest znaczna, a to może już wywierać istotny wpływ na sytuację ekonomiczno-gospodarczą państwa.

Trzeba też pamiętać, że już w toku obowiązywania ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze doszło do fundamentalnej zmiany, za jaką należy uznać wprowadzenie możliwości ogłoszenia upadłości osoby fizycznej, nieprowadzącej działalności gospodarczej, czyli tzw. upadłości konsumenckiej. Podkreślić należy, że Prawo upadłościowe i naprawcze przez połowę okresu obowiązywania było ustawą obejmującą

⁸ Zob. J. Bonnard, *Droit des entreprises en difficulté*, Paryż 2012, s. 11.

⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, IV kadencja, druk sejm. nr 809, rozdział V „Nazwa ustawy i zagadnienia terminologiczne”, s. 102. Rozważania dotyczące terminologii zostały podsumowane następująco: „Za zachowaniem dotychczasowej terminologii przemawia rola tradycji prawniczej. W procesie stosowania i nauczania prawa funkcja tradycji jest tak znaczna, że trudno ją przecenić”, s. 8.

¹⁰ Art. 14 ust. 1 pr. upadł., w brzmieniu z 28.02.2003 r.

¹¹ Zwracają na to uwagę S. Morawska i A. Czapracka, *Praktyka stosowania prawa upadłościowego a cele regulacji* [w:] *Meandry upadłości przedsiębiorstw. Klęska czy druga szansa?*, red. E. Mączyńska, Warszawa 2009, s. 136, podkreślając, że w polskim Prawie upadłościowym i naprawczym prawa wierzycieli są zbyt silnie chronione. Autorki wskazują również, że obecnie w większości systemów prawnych prawo upadłościowe ma za zadanie spełniać również rolę zapobiegawczą oraz stawiać sobie za cel utrzymanie niewypłaconego przedsiębiorstwa, restrukturyzując jego zadłużenia i zawarcie układu z wierzycielami.

– w zakresie podmiotowym – wyłącznie przedsiębiorców, z wyjątkami ściśle wskazanymi, przy czym definicja przedsiębiorcy dla celów stosowania Prawa upadłościowego i naprawczego została zawarta w tej ustawie (choć ujęta została zbieżnie z definicją art. 33¹ § 1 k.c.¹²). Przez pojęcie przedsiębiorcy ustawodawca rozumiał osoby fizyczne, osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, prowadzące we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Przepisy ustawy miały pierwotnie zastosowanie również do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych nieprowadzących działalności gospodarczej, wspólników osobowych spółek handlowych, ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem, wspólników spółki partnerskiej, oddziałów banków zagranicznych w rozumieniu Prawa bankowego (art. 5 pr. upadł., w brzmieniu z 28.02.2003 r.). Nie było zatem możliwe na podstawie przepisów tej ustawy ogłoszenie upadłości rolników, jeżeli nie byli oni przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy. Dopiero nowelizacja przeprowadzona w 2009 r. dokonała przełomu, wprowadzając do wskazania podmiotów, wobec których możliwe jest prowadzenie postępowania upadłościowego, również osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami (co zresztą nie rozwiązało problemu rolników). Wprowadzenie do ustawy „gospodarczej” zupełnie nowej kategorii podmiotów wywołało szereg wątpliwości i trudności o charakterze praktycznym, jako że przesłanki ogłoszenia „upadłości konsumenckiej” zostały określone przez ustawodawcę w taki sposób, że postępowania te w efekcie stały się kolejną martwą instytucją prawa upadłościowego. Nadto powiązanie upadłości osób nieprowadzących działalności gospodarczej z przepisami ukształtowanymi wyłącznie dla potrzeb postępowań wobec przedsiębiorców musiało doprowadzić do znacznych komplikacji o charakterze interpretacyjnym i praktycznym. Siłą rzeczy również i te przepisy musiały ulec gruntownej nowelizacji, co zostało dokonane ustawą z 29.08.2014 r.¹³ Niezależnie od tego również dyskusje toczące się wokół „upadłości konsumenckiej”, która musi podlegać zasadom odmiennym od reguł dotyczących podmiotów gospodarczych, przede wszystkim zaś musi zostać oparta na całkowicie innej filozofii niż ta, która przyświeca postępowaniom z udziałem wyłącznie przedsiębiorców, przyczyniły się do nieco innego postrzegania dłużnika jako podmiotu prawa upadłościowego.

Wszystkie te okoliczności, którym towarzyszyła nieustająca dyskusja w środowiskach prawniczych i ekonomicznych, spowodowały, że podjęta została decyzja o rozpoczęciu prac nad nowym prawem upadłościowym. Warto podkreślić, że zarówno opracowanie koncepcji całkowicie nowego prawa restrukturyzacyjnego, jak i zredagowanie

¹² Art. 33¹ k.c. został dodany przez ustawę z 14.02.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 49, poz. 408). Prace nad brzmieniem tego przepisu zbiegały się zatem z pracami nad Prawem upadłościowym i naprawczym.

¹³ Ustawa o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. poz. 1306), która weszła w życie z dniem 1.01.2015 r.

nowych przepisów odbyło się w sposób niekonwencjonalny. Z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości powołany został zespół¹⁴ złożony z praktyków oraz naukowców, którego zadaniem było przygotowanie rekomendacji zmian w ustawie z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz w innych ustawach, mających na celu usprawnienie postępowań upadłościowych oraz postępowania naprawczego; zaopiniowanie projektu założeń ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz niektórych innych ustaw, który miał zostać przygotowany na podstawie opracowanych rekomendacji, oraz zaopiniowanie samego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz niektórych innych ustaw. W skład zespołu weszli sędziowie z wieloletnią praktyką upadłościową, adwokaci i radcowie prawni, specjalizujący się w sprawach upadłościowych, syndycy, a także naukowcy – prawnicy i ekonomiści, którzy dokonali krytycznej analizy istniejącego stanu rzeczy i przygotowali rekomendacje, przedstawione w dniu 10.12.2012 r.¹⁵ Założenia rekomendacji skoncentrowały się wokół następujących zagadnień: skutecznej restrukturyzacji zamiast likwidacji, braku stygmatyzacji przedsiębiorców oraz uproszczenia procedur. Dyskusje w łonie zespołu wykazały, że pożądane jest wprowadzenie postępowań nowego typu w miejsce niefunkcjonującego postępowania naprawczego, które dać dłużnikowi większe możliwości zrestrukturyzowania przedsiębiorstwa i zachowania go z równoczesnym mocnym zabezpieczeniem praw i interesów wierzycieli. Na tej podstawie opracowany został projekt założeń nowej ustawy oraz projekt tekstu ustawy. Wiele nowych, szczegółowych rozwiązań zaproponowano dla dotychczasowych przepisów zawartych w Prawie upadłościowym i naprawczym. W efekcie powstała ustawa – Prawo restrukturyzacyjne, która poza określeniem ram prawnych całkowicie nowych, dotychczas nieznanych prawu polskiemu postępowań, w bardzo znacznym stopniu zmienia przepisy ustawy z 28.02.2003 r.

Założenia nowej ustawy opierają się w pierwszej kolejności na zapobieżeniu likwidacji, zrestrukturyzowaniu przedsiębiorstwa dłużnika – zobowiązań, majątku, sposobu zarządzania i zatrudnienia¹⁶ – oraz umożliwienie mu kontynuowania działalności gospodarczej. Aby taki cel mógł zostać skutecznie osiągnięty, konieczne było nie tylko stworzenie odpowiedniego środowiska prawnego, ale również społecznego. W tym ostatnim zakresie należało zerwać ze stygmatyzacją, niezmiennie dotychczas wiążącą się z upadłością. „Upadłość”, „upadły” w potocznej świadomości są określeniami pejoratywnymi, powodującymi swoisty ostracyzm w życiu gospodarczym. Upadłość powoduje obawę, że zaangażowane w ramach postępowania upadłościowego środki finansowe nie zostaną odzyskane albo będzie to możliwe jedynie w znikomym stopniu i to po długim oczekiwaniu. Rozsądny kontrahent, zwłaszcza

¹⁴ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 14.05.2012 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego (Dz.Urz. MS poz. 83).

¹⁵ Tekst dostępny na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości – www.ms.gov.pl (dostęp: 29.05.2020 r.), w zakładce: Prawo upadłościowe i naprawcze.

¹⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, <http://www.sejm.gov.pl/>, s. 8 (dostęp: 29.05.2020 r.).

obawiający się zarzutów o działania ze szkodą dla prowadzonej przezeń działalności, nie podejmie się współpracy z „upadłym”, nawet jeżeli w stosunku do tego ostatniego postępowanie prowadzone jest z możliwością zawarcia układu. Scalenie w jednym akcie normatywnym obu typów postępowań było zresztą przedmiotem krytyki ze strony środowisk prawniczych od chwili wejścia w życie ustawy z 2003 r. Podkreślano, że po licznych nowelizacjach dostosowujących przedwojenne przepisy do nowej rzeczywistości prawnej i gospodarczej regulacje te w bardzo wysokim stopniu odpowiadały potrzebom obrotu gospodarczego, a ich ulepszenie wymagało jedynie pewnych korekt.

W nowej ustawie postanowiono powrócić do dawnego stanu, sprzed wejścia w życie Prawa upadłościowego i naprawczego, kiedy postępowania o charakterze likwidacyjnym (upadłość) były wyodrębnione od układowych¹⁷. W trosce o zapewnienie instrumentów prawnych dostosowanych do różnych sytuacji występujących w obrocie gospodarczym przewidziano wyodrębnienie przepisów mających na celu zapobieżenie likwidacji i umieszczenie ich w odrębnej ustawie oraz zróżnicowanie postępowań restrukturyzacyjnych w zależności od kontekstu prawno-ekonomicznego, w jakim znajduje się dłużnik. Nie zrezygnowano jednak z możliwości zawarcia układu w ramach postępowania prowadzonego na podstawie przepisów o postępowaniu upadłościowym (układ w upadłości), ale został on obwarowany warunkami uniemożliwiającymi przedłużanie postępowania upadłościowego¹⁸.

Konsekwencją przyjętego założenia jest zmiana terminologiczna. Przede wszystkim nazwa ustawy – Prawo restrukturyzacyjne nie odwołuje się do żadnego z regulowanych przez nią postępowań, jest określeniem zbiorczym, które jednak wskazuje na cel (pozytywny) tej regulacji¹⁹. Postępowanie restrukturyzacyjne jako odrębna kategoria, całkowicie pozostająca poza sferą upadłości, zmiana dokonana w ramach dotychczasowej ustawy o licencji syndyka²⁰, która wprowadza nową nazwę dla profesjonalisty, który będzie doradzał przedsiębiorcy – doradcy restrukturyzacyjnego zamiast syndyka, który jednoznacznie i w potocznym rozumieniu – pejoratywnie – kojarzony jest z upadłością, to kolejne filary reformy prawa insolwencyjnego.

Zgodnie z założeniami reforma prawa insolwencyjnego oparta jest na założeniu ochrony wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa i poszanowaniu praw wierzycieli, co realizują następujące cele regulacji:

- a) zapewnienie przedsiębiorcom i ich kontrahentom skutecznych instrumentów do restrukturyzacji przy jednoczesnej maksymalizacji ochrony praw wierzycieli;

¹⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe.

¹⁸ Część pierwsza tytułu Va art. 266a–266f pr. upadł.

¹⁹ Por. *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 13.

²⁰ Ustawa z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 242 ze zm.).

- b) zapewnienie instytucjonalnej autonomii postępowań restrukturyzacyjnych w oderwaniu od stygmatyzujących postępowań upadłościowych;
- c) wprowadzenie zasady subsydiarności postępowania upadłościowego jako *ultima ratio* wobec ekonomicznego fiaska restrukturyzacji;
- d) zwiększenie uprawnień aktywnych wierzycieli;
- e) maksymalizacja szybkości i efektywności restrukturyzacji i upadłości;
- f) realizacja polityki „nowej szansy” – zapewnienie możliwości „nowego startu” przedsiębiorcom, których fiasko przedsięwzięcia gospodarczego wynika z niekorzystnej zmiany warunków ekonomicznych²¹.

Celem ustawy jest spełnianie następujących funkcji:

- a) sanacyjnej – umożliwiającej skuteczną restrukturyzację przedsiębiorstwa dłużnika;
- b) windykacyjnej – prowadzącej do maksymalnego możliwego zaspokojenia wierzycieli, z uwzględnieniem jednak maksymalnej ochrony wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa;
- c) profilaktycznej – przez zapobieganie powstawaniu zatorów płatniczych, a tym samym – zaburzenia płynności czy wręcz niewypłacalności wierzycieli dłużnika oraz
- d) wychowawczej – przez kształtowanie dobrych praktyk gospodarczych (podjęcie próby rozwiązania kryzysu przez złożenie wniosku restrukturyzacyjnego)²².

Tak ukształtowane cele wymagały zmiany dotychczasowego sposobu podejścia do postępowań insolwencyjnych i przededefiniowania zasad, według których mają być prowadzone postępowania restrukturyzacyjne. W przeciwieństwie do wyrażonego w art. 14 ust. 1 pr. upadł., w brzmieniu z 28.02.2003 r., prymatu interesu wierzycieli nad interesem dłużnika i jego przedsiębiorstwa, a co za tym idzie – prymatu likwidacji nad układem, nowa ustawa zakłada oparcie postępowania na zasadzie ochrony słuszných praw dłużnika w powiązaniu z zasadą dominacji zbiorowego interesu wierzycieli, co oznacza, że postępowania restrukturyzacyjne mają być prowadzone w interesie dłużnika, tak aby zapobiec likwidacji jego przedsiębiorstwa²³. Co więcej, obecnie to dłużnik zawiera układ ze swoimi wierzycielami, nie jest on zaś zawierany „przez wierzycieli”, co było zasadą, choć niewyrażoną wprost, przepisów obowiązujących od 1.10.2003 r.²⁴ Postępowania restrukturyzacyjne, z wyjątkiem sanacyjnego, mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie na wniosek dłużnika. Promowana (i premiowana) jest postawa dłużnika, który dąży do zapobieżenia upadłości i likwidacji swojego przedsiębiorstwa, a tym samym do jak najlepszego zabezpieczenia praw wierzycieli i zaspokojenia ich roszczeń.

²¹ *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 12.

²² *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 12.

²³ *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 12.

²⁴ Por. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 1031.

W trosce o zapewnienie jak najlepszej realizacji naczelnych zasad prawa restrukturyzacyjnego postępowania restrukturyzacyjne opierać się mają na zasadzie szybkości postępowania (co w dotychczasowym stanie prawnym stanowiło prawdziwą bolączkę i powodowało, że postępowania upadłościowe wykazywały niską efektywność), równości uczestników postępowania (wyrażonej jako możliwość korzystania z jednakowych środków prowadzących do obrony swoich interesów w postępowaniu zarówno przez dłużnika, jak i przez wierzycieli) oraz zasadzie jawności. Ta ostatnia miała być realizowana głównie przez obowiązek zamieszczania obwieszczeń w specjalnie utworzonym rejestrze, pierwotnie nazwanym Centralnym Rejestrem Restrukturyzacji i Upadłości (CRRiU). Nowej filozofii podporządkowane zostały, tam gdzie było to zasadne i możliwe, również przepisy dotychczasowego Prawa upadłościowego i naprawczego.

Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości ostatecznie nie powstał. Jego rolę ma przejąć i rozbudować KRZ, który również dotychczas nie nabrał formy wykraczającej poza wizję ustawodawcy, ale jego założenia w znacznie istotniejszym stopniu powodują konieczność zmiany dotychczasowych przepisów, nawet tych przewidujących niegdyś funkcjonowanie CRRiU. Krajowy Rejestr Zadłużonych miałby pełnić wiele funkcji: podstawową – rejestru, informacyjną, komunikacyjną oraz portalu orzeczniczego²⁵. Zgodnie z koncepcją projektodawcy, „ogólnym założeniem ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych jest rozdzielenie Rejestru zawierającego ustrukturyzowany zbiór informacji o podmiotach wskazanych w ustawie oraz zbiór obwieszczeń, na podstawie których są ujawniane dane w Rejestrze, od systemu teleinformatycznego stanowiącego system wsparcia orzecznictwa sądów upadłościowych i restrukturyzacyjnych. Akta postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych prowadzone będą w systemie teleinformatycznym. Wszystkie orzeczenia będą utrwalane w systemie teleinformatycznym. Pisma i dokumenty składane przez syndyka, nadzorcę sądowego oraz zarządcę będą składane wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego”²⁶. Dodatkowo KRZ ma przejąć część dotychczasowych zadań KRS oraz stanowić wykonanie obowiązku nałożonego na państwa członkowskie Unii Europejskiej w art. 24 ust. 1 rozporządzenia 2015/848. Zgodnie z tym przepisem państwa członkowskie ustanawiają i prowadzą na swoim terytorium co najmniej jeden rejestr, w którym ogłasza się informacje o postępowaniach upadłościowych („rejestry upadłości”). Rejestr taki, zgodnie z art. 92 pkt b powołanego rozporządzenia, powinien być zacząć funkcjonować od 26.06.2018 r. Jednak już przesądzono, że rejestr, który miał funkcjonować od 1.12.2020 r., nie będzie gotowy wcześniej niż 1.07.2021 r. Tymczasem bardzo radykalne zmiany przepisów, ze sztywnym terminem wejścia w życie oraz bez rozsądnych rozwiązań przejściowych, w przypadku dalszego braku rejestru będą wymagały ingerencji ustawodawcy i dalszego przesu-

²⁵ Uzasadnienie..., VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 10, oraz Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, VIII kadencja, druk sejm. nr 2637, <http://www.sejm.gov.pl>.

²⁶ Uzasadnienie..., VIII kadencja, druk sejm. nr 2637, s. 32.

nięcia ich wejścia w życie²⁷. Potwierdziły się zatem wyrażone w pierwszym wydaniu niniejszej książki obawy, że planowany termin rozpoczęcia funkcjonowania rejestru (pierwotnie – 1.02.2018 r.) nie zostanie dotrzymany, a nawet – że tak ważny element tej ustawy w ogóle nie zostanie wdrożony. Dotychczasowy przebieg prac nad rejestrem każe podtrzymać te obawy również w odniesieniu do KRZ.

Niestety, również zastrzeżenia do przejrzystości nowych przepisów pozostają aktualne w odniesieniu do kolejnych wprowadzanych zmian, a nie będzie przesadą stwierdzenie, że ich jakość z punktu widzenia zasad prawidłowej legislacji osiągnęła poziom alarmująco niski.

Prawo restrukturyzacyjne, poza wieloma ważnymi skutkami dla życia gospodarczego i porządku prawnego w Polsce, spowodowało, że z chwilą rozpoczęcia jego obowiązywania zespół rozwiązań i przepisów dotyczących uregulowania sytuacji podmiotu niewypłacalnego (lub wkrótce niewypłacalnego) określać zaczęto jako prawo insolwencyjne. Nie są to już bowiem wyłącznie przepisy o postępowaniu upadłościowym, a nowe postępowania, uregulowane w tej ustawie, przewidują szereg wariantów. Pożalowania godną tradycją staje się również krótki, jak na tak duże zmiany prawa, okres *vacatio legis*, wobec konieczności odpowiedniego przygotowania, zarówno organizacyjnie, jak i merytorycznie, sądów upadłościowych, doradców restrukturyzacyjnych i samych dłużników niewypłacalnych. Chaotyczność zmian dokonywanych w zakresie prawa insolwencyjnego potwierdza także i to, że niejednokrotnie jeszcze przed planowanym wejściem w życie dokonuje się kolejnych zmian jeszcze nieobowiązujących przepisów²⁸. Dotychczasowy okres obowiązywania Prawa restrukturyzacyjnego pokazał, że nie spełniło ono pokładanych w nim nadziei – albo stało się tak jedynie w niewielkim stopniu. Prawo restrukturyzacyjne zostało stworzone dla tzw. uczciwego dłużnika i z tego względu wiele przepisów zostało sformułowanych niezwykle liberalnie. Tak znaczna doza zaufania do przedsiębiorców nie do końca okazała się uzasadniona; daje się dostrzec wykorzystywanie tych przepisów do celów nie zawsze zgodnych z założeniami ustawodawcy.

Bardzo obszerna zmiana Prawa upadłościowego, dokonana ustawą nowelizującą z 30.08.2019 r., w przeważającej mierze dotyczy upadłości osób fizycznych niepro-

²⁷ Pierwotnie ustawa o Krajowym Rejestrze Zadłużonych miała wejść w życie 1.02.2019 r. Jak wskazano w *Uzasadnieniu...*, VIII kadencja, druk sejm. nr 2637, „tak określony termin wynika z konieczności zbudowania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowania sądowe, który pozwoli na automatyczne zamieszczanie obwieszczeń i ujawnianie danych w Rejestrze” (s. 66). Zważywszy, że jest to kolejne przesunięcie terminu rozpoczęcia funkcjonowania rejestru, który już w myśl założeń Prawa restrukturyzacyjnego miał zacząć funkcjonować 1.02.2018 r., do czego nigdy nie doszło – po czym dokonano zmiany założeń samego rejestru i opracowano nową ustawę, można się spodziewać, że data 1.07.2021 r. nie będzie datą ostateczną.

²⁸ Modelowym przykładem może tutaj być ustawa o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, która na rok przed terminem jej wejścia w życie, raz już przesuniętym o prawie 2 lata, trzykrotnie była zmieniana – i obecnie w toku prac legislacyjnych jest kolejna zmiana przepisów.

wadzących działalności gospodarczej, ale zmienia również istotnie przebieg postępowania upadłościowego i wprowadza rewolucyjne rozwiązania, które mają także istotny wpływ na inne postępowania sądowe²⁹. Wspomnianą nowelizacją ustawodawca przesądził również, że tzw. upadłość konsumencka może być prowadzona w jednym z dwóch trybów: albo jako uproszczone postępowanie, uregulowane w tytule V części trzeciej Prawa upadłościowego, albo jako postępowanie prowadzone według zasad ogólnych (jak dla przedsiębiorców), z pewnymi tylko odrębnościami³⁰.

Obecnie przed nami kolejna odsłona prawotwórczych eksperymentów na żywym organizmie gospodarki i obrotu prawnego.

²⁹ Tytułem przykładu wskazać można kierowanie zgłoszeń wierzytelności bezpośrednio do syndyka, który dokonuje ich weryfikacji również pod względem formalnym, co dotychczas robił sędzia-komisarz. Tym samym pod znakiem zapytania staje kontrowersyjna praktyka, wynikająca z orzecznictwa Sądu Najwyższego jeszcze z czasów obowiązywania rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe, że pozew wniesiony po ogłoszeniu upadłości powinien zostać przekazany sędziemu-komisarzowi jako zgłoszenie wierzytelności.

³⁰ O nowej upadłości konsumenckiej zob. R. Adamus, *Oddłużenie w upadłości konsumenckiej i układowie konsumenckim*, Warszawa 2020; A. Machowska, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2020.

Rozdział II

RODZAJE I TYPY POSTĘPOWAŃ INSOLWENCYJNYCH, ICH PODSTAWY I CHARAKTERYSTYKA

1. Stan dotychczasowy. Uwagi ogólne

Przepisy Prawa upadłościowego i naprawczego przewidywały zasadniczo trzy typy postępowań: upadłościowe z możliwością zawarcia układu, upadłościowe obejmujące likwidację majątku dłużnika oraz (właściwie niefunkcjonujące w praktyce) postępowanie naprawcze. W ramach tak zakreślonych postępowań przepisy przewidywały możliwość zawarcia układu na wstępnym zgromadzeniu wierzycieli, zatem jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, oraz zawarcie tzw. układu likwidacyjnego, będącego swoistym połączeniem obu postępowań upadłościowych – z możliwością zawarcia układu i likwidacyjnego. Niezależnie od pierwotnie wybranej opcji postępowania – układowej lub likwidacyjnej – istniała w określonych warunkach możliwość jej zmiany (art. 16 i 17 ust. 1 pr. upadł., w brzmieniu z 6.03.2009 r.).

2. Nowe prawo insolwencyjne

Po wejściu w życie Prawa restrukturyzacyjnego możemy mówić o dwóch rodzajach postępowań: postępowaniach restrukturyzacyjnych i postępowaniu upadłościowym. Po nowelizacji z 2019 r. istnieje również możliwość prowadzenia swego postępowania restrukturyzacyjnego również wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Taki bowiem w istocie charakter mają przepisy tytułu VI części trzeciej Prawa upadłościowego, które w szerokim zakresie, choć w sposób mało przemyślany, odsyłają do Prawa restrukturyzacyjnego.

2.1. Zasady prawa insolwencyjnego

Naczelne zasady prawa restrukturyzacyjnego to:

- 1) zasada równowagi i ochrony słusznych praw dłużnika i wierzycieli¹ (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 1, art. 12 ust. 3 i 4 pr. restr.), z ograniczeniem jednak wobec stanowiska wyrażonego przez określoną większość;
- 2) zasada mediacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów;
- 3) zasada poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli (art. 38 ust. 2, art. 51 ust. 2, art. 61 ust. 1–4, art. 133 ust. 1 i 2, art. 313 ust. 1 i art. 315 ust. 1 pr. restr.)².

Nadto oba rodzaje postępowań insolwencyjnych rządzą się następującymi zasadami:

- 1) zasada optymalizacji, przez którą należy rozumieć zaspokojenie wierzycieli w jak najwyższym stopniu, przy równoczesnym – o ile to możliwe – zachowaniu przedsiębiorstwa dłużnika (można powiedzieć, że całe prawo restrukturyzacyjne opiera się w przeważającej mierze na tej właśnie zasadzie);
- 2) zasada nadrzędności interesu zbiorowego wierzycieli, rozumiana jako priorytet wspólnego interesu wierzycieli przed interesem poszczególnego wierzyciela lub grupy wierzycieli³;
- 3) zasada poszanowania interesów osób trzecich;
- 4) zasada równości uczestników postępowania – która wyraża się w tym, że każdy z uczestników postępowania (a zatem zarówno dłużnik, jak i wierzyciele) będzie miał możliwość korzystania z jednakowych środków prowadzących do obrony swoich interesów w postępowaniu;
- 5) zasada szybkości postępowania, ściśle powiązana z zasadą koncentracji;
- 6) zasada jawności postępowania, której najpełniejszym wyrazem, oprócz jawności rozpraw i posiedzeń sądowych (choćby trzeba zauważyć, że – z uwagi na specyfikę tych postępowań, w których może dochodzić do naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa – dosyć szeroko dopuszczono możliwość odbywania posie-

¹ Pojawiły się różne poglądy dotyczące wzajemnej relacji celu postępowania restrukturyzacyjnego, jakim jest uniknięcie ogłoszenia upadłości, i zabezpieczenia słusznych praw wierzycieli. Według jednych są to cele równorzędne (R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2015, komentarz do art. 3, nb III 1; wydaje się, że również A. Hrycaj [w:] *System Prawa Handlowego*, red. S. Włodyka, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016, s. 21), według innych celem nadrzędnym jest uniknięcie upadłości (M. Kubiczek, B. Sokół, *Przesłanki prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w świetle jego celu*, Dor. Restr. 2015/2, s. 23), inne stanowiska wprowadzie przyznają nadrzędny walor uniknięciu upadłości, jednak nie jako cel sam w sobie, ale jako środek do zawarcia układu (P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1100; A. Krzanicka-Burda, *Pozyskanie finansowania lub inwestora – zagadnienia wybrane*, Dor. Restr. 2020/19, s. 98). Jednak w mojej ocenie dążenie do restrukturyzacji, prowadzące do częściowego ograniczenia uprawnień wierzycieli, m.in. w zakresie dochodzenia należności, jest zasadne jedynie wtedy, gdy to ograniczenie jest zrównoważone należytym zabezpieczeniem interesów wierzycieli i wyeliminowaniem możliwości ich pokrzywdzenia.

² A. Hrycaj, *Cztery postępowania restrukturyzacyjne*, Dor. Restr. 2015/1, s. 6.

³ Na temat zasad postępowania restrukturyzacyjnego por. *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 10.

dzeń niejawnych), ma być zamieszczanie i obwieszczenie postanowień, zarządzeń, dokumentów i informacji dotyczących postępowania restrukturyzacyjnego i upadłościowego w KRZ.

2.2. Typy postępowań insolwencyjnych

Przepisy Prawa restrukturyzacyjnego regulują:

- 1) zawieranie przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami oraz skutki układu,
- 2) przeprowadzanie działań sanacyjnych.

Natomiast przepisy Prawa upadłościowego regulują:

- 1) zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników będących przedsiębiorcami,
- 2) zasady dochodzenia roszczeń od niewypłacalnych dłużników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej,
- 3) skutki ogłoszenia upadłości,
- 4) zasady umarzania zobowiązań upadłego będącego osobą fizyczną.

Mimo tej zmiany nie można jednak powiedzieć, że w obecnym stanie prawnym Prawo upadłościowe przewiduje postępowanie zmierzające do likwidacji przedsiębiorstwa dłużnika, ponieważ nadal w tym postępowaniu możliwe jest zawarcie układu, a nawet jeśli w toku postępowania upadłościowego dojdzie do sprzedaży przedsiębiorstwa upadłego, to będzie ono nadal funkcjonowało, chociaż już pod zarządem innego przedsiębiorcy⁴. W miejsce dotychczasowych postępowań pojawiły się postępowania całkowicie nowe, dotychczas nieznane polskiemu porządkowi prawnemu (jak np. postępowanie o zatwierdzenie układu, postępowanie sanacyjne czy przygotowana likwidacja) albo postępowania już istniejące zostały znacznie zmienione (postępowanie upadłościowe) lub powstało wiele nowych wariantów (postępowanie z możliwością zawarcia układu). Praktyka pokazała, że w ostatecznym efekcie niektóre z tych postępowań w ogóle nie funkcjonują (jak np. postępowanie o zatwierdzenie układu). W stanie prawnym po wejściu w życie Prawa restrukturyzacyjnego nowe typy postępowań próbowano przyporządkować postępowaniom już znanym w Prawie upadłościowym i naprawczym⁵ w następujący sposób:

- 1) postępowanie naprawcze, którego dalekim odpowiednikiem jest nowe postępowanie o zatwierdzenie układu;

⁴ Tutaj warto mieć na uwadze, że pojawiający się w przepisach Prawa upadłościowego termin „likwidacja” często nie oznacza „zlikwidowania”, ale upłynnienie, spieniężenie (łac. *liquidatio*). W tym znaczeniu nie ma wydźwięku definitywnego, z jakim kojarzy się likwidacja rozumiana jako zniszczenie czegoś, unicestwienie, wyeliminowanie, całkowite zamknięcie itp.

⁵ Por. A. Hrycaj, C. Zalewski, B. Groele, M. Geromin, *Mniej grzeszna restrukturyzacja*, „Rzeczpospolita” z 20.08.2014 r.

- 2) postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu; przy czym w ramach tego postępowania można było wyróżnić szybki wariant, dzięki złożeniu wniosku o zwołanie wstępnego zgromadzenia wierzycieli w celu zawarcia układu na podstawie art. 44 i n. pr. upadł., w brzmieniu z 6.03.2009 r. – obecnie najbardziej zbliżony do niego typ postępowania to przyspieszone postępowanie układowe oraz „standardowe” postępowanie, przy czym istniała możliwość zawarcia układu likwidacyjnego, przewidującego likwidację majątku upadłego przez wierzycieli lub inny sposób likwidacji na podstawie art. 271 pr. upadł., w brzmieniu z 6.03.2009 r. – i w pewnym stopniu odpowiednikiem tego postępowania jest obecnie postępowanie sanacyjne, które łączy zarówno elementy układu, jak i likwidacji;
- 3) postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku (i tu istniała ewentualnie możliwość złożenia wniosku o zmianę postępowania na postępowanie z możliwością zawarcia układu na podstawie art. 16 pr. upadł., w brzmieniu z 6.03.2009 r.).

2.3. Cel postępowań insolwencyjnych

Wspólnym celem obu rodzajów postępowań jest rozwiązanie konfliktu interesów, który zaistniał w wyniku niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością, między interesem dłużnika, często polegającym na zamiarze zachowania i kontynuowania przedsiębiorstwa, a interesami jego wierzycieli⁶. Do rozwiązania tego konfliktu przepisy przewidują różne narzędzia, odpowiednio dostosowane do sytuacji ekonomicznej danego dłużnika.

Celem postępowań restrukturyzacyjnych jest umożliwienie dłużnikowi niewypłacalnemu lub zagrożonemu niewypłacalnością odzyskania zdolności do regulowania zobowiązań przez zawarcie układu z wierzycielami (restrukturyzację zobowiązań) i w razie potrzeby – restrukturyzację przedsiębiorstwa w wyniku działań sanacyjnych (art. 1 pr. restr.⁷), a celem nadrzędnym jest uniknięcie upadłości dłużnika (art. 3 pr. restr.), co uzasadnia stwierdzenie, że postępowanie restrukturyzacyjne, co do zasady, jest prowadzone w interesie dłużnika⁸. Należy jednak mieć na uwadze, iż przepisy Prawa restrukturyzacyjnego wiążą z otwarciem postępowania restrukturyzacyjnego szereg skutków. Najważniejsze z nich, modyfikujące sytuację prawną wierzycieli, to:

- a) wyłączenie, bez zgody rady wierzycieli, dopuszczalności obciążenia składników majątku dłużnika hipoteką i innymi ograniczonymi prawami rzeczowymi (art. 246 pr. restr.);

⁶ Jako narzędzie rozwiązania takiego konfliktu przepisy prawa insolwencyjnego, traktowane łącznie, przedstawia A. Hrycaj, *Cztery...*, s. 5.

⁷ *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 19.

⁸ Por. A. Hrycaj, *Cztery...*, s. 6.

- b) uczynienie bezskutecznymi w stosunku do masy układowej postanowień umowy uniemożliwiających lub utrudniających osiągnięcie celu przyspieszonego postępowania układowego (art. 248 pr. restr.);
- c) niedopuszczalność spełniania przez dłużnika lub zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o jego umorzeniu (art. 252 ust. 1 pr. restr.);
- d) ograniczenie możliwości potrącenia wzajemnych wierzytelności między dłużnikiem i wierzycielem (art. 253 pr. restr.);
- e) ograniczenie możliwości wypowiedzania bez zezwolenia rady wierzycieli przez wynajmującego lub wydzierżawiającego umów najmu i dzierżawy lokalu lub nieruchomości, w których jest prowadzone przedsiębiorstwo dłużnika (art. 256 ust. 1 pr. restr.), a także umów kredytu, leasingu, ubezpieczeń majątkowych, umów rachunku bankowego poręczeń licencji, gwarancji, akredytyw wystawionych przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego (art. 256 ust. 2 pr. restr.);
- f) zawieszenie postępowań egzekucyjnych dotyczących wierzytelności objętych z mocy prawa układem (art. 259 ust. 1 pr. restr.).

Aby opisane wyżej zmiany w stosunkach prawnych dłużnika z wierzycielami nie były uznane za skutkujące pokrzywdzeniem wierzycieli, muszą być one co najmniej zrównoważone przez potencjalne korzyści wynikające dla wierzycieli z przyjęcia i wykonania układu, a zwłaszcza – przez uniknięcie ogłoszenia upadłości. Pamiętać przy tym należy, że ustawodawca, tworząc regulacje Prawa restrukturyzacyjnego, założył, że celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie upadłości dłużnika, jednak nie jako cel samoistny: uniknięcie upadłości ma umożliwić restrukturyzację dłużnika i utrzymanie przedsiębiorstwa, przy czym ustawodawca równocześnie zastrzegł, że może to nastąpić przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Podejmując decyzję o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, trzeba szeroko postrzegać konieczność ochrony słusznych praw wierzycieli i możliwość pokrzywdzenia wierzycieli w przypadku zbyt pochopnego otwarcia postępowania, którego prawdopodobieństwo efektywnego doprowadzenia do końca (zawarcie układu z wierzycielami) jest niewysokie. Należy mieć na uwadze chociażby takie aspekty, jak konieczność poniesienia przez wierzyciela dodatkowych kosztów (opłata sądowa) w przypadku ewentualnego sprzeciwu, które to koszty – liczone jako ułamek wartości przedmiotu sporu – mogą stanowić kwotę niebagatelną, a w przypadku umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego przed rozpoznaniem sprzeciwu nie będą podlegały zwrotowi.

Celem natomiast postępowania upadłościowego jest zaspokojenie roszczeń wierzycieli w jak najwyższym stopniu, przy zachowaniu – o ile to możliwe – przedsiębiorstwa dłużnika (art. 2 ust. 1 pr. upadł.). Po zmianie dokonanej nowelizacją z 30.08.2019 r. odmienny cel przewidział ustawodawca jedynie w odniesieniu do osób fizycznych,

wymienionych w art. 5 pr. upadł.⁹, co do których postępowanie – do 24.03.2020 r. – należało prowadzić tak, aby rzetelny dłużnik uzyskał możliwość oddłużenia – oraz w odniesieniu do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (tzw. konsumentów), co do których przewidziano odrębny cel postępowania: umożliwienie umorzenia zobowiązań upadłego, niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to niemożliwe – zaspokojenie roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu. Ustawa nowelizująca ujednoliciła cel postępowania upadłościowego w odniesieniu do osób fizycznych – niezależnie od tego, czy są to przedsiębiorcy, czy też nie prowadzą działalności gospodarczej. Obecnie postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych, poza zachowaniem ogólnej reguły wyrażonej w art. 2 ust. 1 pr. upadł., należy prowadzić również tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym.

2.4. Ogólne informacje o aspekcie administracyjnym postępowań insolwencyjnych

Postępowania insolwencyjne są postępowaniami specyficznymi; w różnych fazach postępowań oraz w odniesieniu do poszczególnych procesów w ich ramach zakładane są i prowadzone akta o odmiennych sygnaturach. Znajomość tych sygnatur oraz zasad prowadzenia akt ułatwia orientację w toku postępowania oraz pozwala na złożenie stosownego wniosku o udostępnienie akt w sądowej czytelni lub sekretariacie. W praktyce orientacja w różnorodności tych akt sprawia uczestnikom postępowań insolwencyjnych, zwłaszcza zaś upadłościowych, wiele problemów. Bywa, że instytucje i organy państwowe nie orientują się, o dane z jakich akt powinny wystąpić do sądu. Z tego względu wydaje się istotne przybliżenie tej problematyki. Akta, co do zasady, prowadzone są w sądzie. Jednak po zmianach wprowadzonych ustawą nowelizującą z 30.08.2019 r. część akt będzie prowadzona przez syndyków. Również syndycy będą udostępniali prowadzone przez siebie akta uczestnikom i innym uprawnionym podmiotom¹⁰.

2.4.1. Typy postępowań i sygnatury akt

Sygnatury, pod jakimi rejestrowane i prowadzone są akta postępowań insolwencyjnych, jak również sposób prowadzenia akt sądowych określa zarządzenie Mi-

⁹ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, wspólnicy osobowych spółek handlowych, ponoszący odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem (wspólnicy spółki jawnej, komplementariusze spółki komandytowej, komplementariusze spółki komandytowo-akcyjnej) oraz wspólnicy spółki partnerskiej.

¹⁰ Na temat udostępniania akt oraz kręgu uprawnionych podmiotów, mimo częściowej zmiany stanu prawnego, zob. Z. Miczek, *Dostęp do akt postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych*, Dor. Restr. 2016/5, s. 37.

nistra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. MS poz. 138 ze zm.), zmienione w szczególności zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2020 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. MS poz. 102) w zakresie dotyczącym omawianych postępowań, w dziale VIII „Biurowość w sprawach restrukturyzacyjnych i upadłościowych”.

W pierwszej kolejności należy wyjaśnić, że organizacyjnie można mówić o tzw. aktach głównych, czyli aktach toczącego się postępowania, oraz o aktach dla spraw niejako wypadkowych w ramach danego postępowania głównego (np. akta postępowania upadłościowego oraz akta dla zgłoszeń wierzytelności w tym postępowaniu).

Zgodnie z § 209 zarządzenia w wydziałach gospodarczych, w których wyodrębniono sekcje dla spraw restrukturyzacyjnych i upadłościowych, oraz w wydziałach gospodarczych właściwych dla spraw restrukturyzacyjnych i upadłościowych, w których nie wyodrębniono organizacyjnie sekcji upadłościowej, prowadzi się urzędnienia ewidencyjne takie jak repertoria, wykazy i kontrolki.

I tak dla poszczególnych rodzajów postępowań „głównych” w ramach postępowań restrukturyzacyjnych prowadzi się repertoria:

- 1) GR – dla spraw o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego oraz z wniosku dłużnika będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli;
- 2) GRz – dla spraw restrukturyzacyjnych po wpłynięciu wniosku o zatwierdzenie układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu;
- 3) GRp – dla spraw restrukturyzacyjnych po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego, dla spraw, w których sąd otworzył postępowanie o zawarcie układu przez dłużnika będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej na zgromadzeniu wierzycieli lub skierował dłużnika, który złożył wniosek o ogłoszenie upadłości, do postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli;
- 4) GRu – dla spraw restrukturyzacyjnych po otwarciu postępowania układowego;
- 5) GRs – dla spraw restrukturyzacyjnych po otwarciu postępowania sanacyjnego oraz w ramach postępowania upadłościowego *sensu largo*:
 - 1) GU – dla spraw o ogłoszenie upadłości, w tym wniosków osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, dla spraw o otwarcie wtórnego postępowania upadłościowego oraz o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego, a także o uchylenie i zmianę orzeczenia o uznaniu takiego postępowania zagranicznego;
 - 2) GUp – dla spraw upadłościowych po ogłoszeniu upadłości, w tym osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz dla wtórnych postępowań upadłościowych i postępowań prowadzonych po uznaniu orzeczenia o wszczęciu

zagranicznego postępowania upadłościowego. Sprawy po ogłoszeniu upadłości wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, toczące się przed sędzią-komisarzem (zatem prowadzone według przepisów części pierwszej Prawa upadłościowego), wyróżnia się w repertoriach poprzez oznaczenie literowe „sk”. Oznaczenia „sk” nie stosuje się w sprawach, w których wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął przed 24.03.2020 r.

Nadto prowadzi się repertoria:

- 1) Gzd – dla spraw o zakaz prowadzenia działalności gospodarczej,
- 2) GUo – dla wszczętych przed sądem upadłościowym spraw rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w tym powództwa o wyłączenie z masy upadłości. W repertorium GUo pod numerem porządkowym sprawy odnotowuje się odpowiednią sygnaturę akt GU, GUp, Gzd lub GUu, których dotyczy postępowanie rozpoznawane według przepisów o procesie

oraz wykazy:

- 1) GREu – dla spraw o uchylenie, zmianę lub stwierdzenie wykonania układu w postępowaniu restrukturyzacyjnym;
- 2) GUu – dla spraw o zmianę, uchylenie lub stwierdzenie wykonania układu zawartego w postępowaniu upadłościowym, o zmianę, uchylenie lub stwierdzenie wykonania planu spłaty wierzycieli i umorzenia zobowiązań upadłego w postępowaniach upadłościowych dotyczących osób fizycznych oraz o uchylenie postanowienia o warunkowym umorzeniu zobowiązań i ustalenie planu spłat

i kontrolki:

- 1) GREz – dla zażeń rozpoznawanych przez sąd restrukturyzacyjny,
- 2) GUz – dla środków odwoławczych rozpoznawanych przez sąd upadłościowy,
- 3) GRk – dla środków odwoławczych rozpoznawanych przez sędziego-komisarza w postępowaniu restrukturyzacyjnym,
- 4) GUK – dla środków odwoławczych rozpoznawanych przez sędziego-komisarza w postępowaniu upadłościowym.

Wnioski osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej wyróżnia się w repertoriach GU, GR, GUp, GRp i GUu poprzez oznaczenie literowe „of”. W taki sam sposób wyróżnia się w kontrolkach GUz i GUK środki odwoławcze rozpoznawane przez sąd upadłościowy lub sędziego-komisarza, wpływające w sprawach upadłościowych tych osób.

Mając powyższą wiedzę, można łatwo ustalić po znajdujących się na okładce akt oznaczeniach, np. VIII GUp 145/20 of sk, że są to akta sprawy toczącej się po ogłoszeniu upadłości, dotyczą tzw. konsumenckiego postępowania upadłościowego, które toczy się według przepisów części pierwszej Prawa upadłościowego, zatem są to akta, które można przeglądać w sądzie, a nie w siedzibie syndyka (syndyk bowiem prowadzi tylko akta postępowania upadłościowego w uproszczonym postępowaniu konsumenckim, prowadzonym według przepisów części trzeciej, tytułu V Prawa upadłoś-

ciowego). Sygnatura VIII GU 15/20 wskaże na postępowanie o ogłoszenie upadłości (tzn. sprawę, w której sąd rozpoznaje dopiero wniosek o ogłoszenie upadłości). Nie należy tam szukać informacji o syndyku czy planie podziału, są to bowiem elementy innego postępowania – GUp. Natomiast organa ścigania, prowadząc np. postępowanie karne z art. 586 k.s.h.¹¹, chcąc się dowiedzieć, jakie dane podał dłużnik we wniosku o ogłoszenie upadłości i jaka była wówczas sytuacja dłużnika – powinny zwrócić się o akta GU, nie zaś GUp.

Rozgraniczenie między postępowaniem GU i GUp jest również o tyle ważne, że udzielając pełnomocnictwa do sprawy „z wniosku o ogłoszenie upadłości” należy liczyć się z tym, że pełnomocnik będzie umocowany do reprezentowania mocodawcy jedynie do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Zgodnie z § 228 zarządzenia dla każdego postępowania upadłościowego GUp sporządza się spis zgłoszeń wierzytelności, w którym odnotowuje się: liczbę porządkową, datę wpływu i określenie wierzyciela, datę zarządzenia wzywającego do uzupełnienia braków, datę zarządzenia o zwrocie zgłoszenia, datę obwieszczenia w MSiG, a w przypadku osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – datę i tytuł dziennika, w którym zamieszczono obwieszczenie oraz uwagi. Same akta poszczególnych zgłoszeń wierzytelności odnotowywane są pod sygnaturą danego postępowania głównego oraz odrębną sygnaturą Zw (np. VIII GUp 679/19 Zw 5). Dotyczy to w równym stopniu postępowań upadłościowych zainicjowanych przed 24.03.2020 r., jak i późniejszych, mimo że po wskazanej dacie akta dla zgłoszeń wierzytelności prowadzi syndyk.

2.4.2. Prowadzenie akt przez syndyka

Zgodnie z art. 228a pr. upadł. syndyk zakłada i prowadzi akta dla zgłoszeń wierzytelności, a stosownie do art. 491²⁴ pr. upadł. – także akta w postępowaniu upadłościowym. Jest to nowość w polskim systemie prawa upadłościowego i duże wyzwanie dla syndyków. Status prowadzonych przez nich akt jest szczególny, bowiem nadal są to akta postępowania sądowego, a po zakończeniu tego postępowania akta te syndyk składa we właściwym sądzie. W literaturze wyrażono jednak pogląd, że akt postępowania nie należy utożsamiać z aktami prowadzonymi przez syndyka, jako że „aktami postępowania są akta sądowe, a akta syndyka są odrębnymi aktami, które po zakończeniu postępowania są załączane do akt sądowych, czyli akt postępowania”¹².

¹¹ Art. 586 k.s.h.: „Kto, będąc członkiem zarządu spółki albo likwidatorem, nie zgłasza wniosku o upadłość spółki handlowej pomimo powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki – podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku”.

¹² A. Hrycaj, *Odpowiednie stosowanie przepisów ogólnych o postępowaniu upadłościowym w upadłości osoby fizycznej, która nie prowadzi działalności gospodarczej, ogłoszonej na wniosek dłużnika*, Dor. Restr. 2020/21, s. 26.

Należy jednak podkreślić, że tak rozumiane „akta postępowania” najczęściej nie będą w ogóle odzwierciedlały przebiegu postępowania, wobec czego trudno je nazywać w istocie „aktami postępowania”. Bardziej uprawnione wydaje się stanowisko, że aktami postępowania w przypadku postępowań upadłościowych, o których mowa w części trzeciej, tytule V Prawa upadłościowego, są łącznie akta sądowe (czyli akta założone w sądzie po ogłoszeniu upadłości) oraz akta sprawy (czyli akta prowadzone przez syndyka), natomiast w przypadku postępowań prowadzonych na podstawie przepisów części pierwszej Prawa upadłościowego (w tym prowadzonych na podstawie art. 491¹³ ust. 2 pr. upadł.) będą to akta sądowe (i ewentualnie – akta sprawy w sytuacji, gdy postępowanie toczyło się przez pewien czas jako tzw. uproszczone postępowanie konsumenckie¹³) oraz akta do zgłoszeń wierzytelności, prowadzone przez syndyka.

Prowadzenie i udostępnianie akt przez syndyka regulują:

- a) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.03.2020 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia oraz udostępniania uczestnikom postępowania upadłościowego oraz służbie nadzoru Ministra Sprawiedliwości akt do zgłoszeń wierzytelności (Dz.U. poz. 504);
- b) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.03.2020 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia oraz udostępniania uczestnikom postępowania oraz służbie nadzoru Ministra Sprawiedliwości akt w postępowaniu upadłościowym wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 506).

Wskazane rozporządzenia określają, w jaki sposób „technicznie” akta powinny być prowadzone oraz sposób postępowania z tymi aktami¹⁴.

Obowiązek prowadzenia akt spoczywa na syndyku oraz nadzorcy sądowym w postępowaniu prowadzonym w oparciu o przepisy części trzeciej tytułu VI Prawa upadłościowego (konsumenckie postępowanie o zatwierdzenie układu).

Obowiązek ten obejmuje:

- 1) akta w postępowaniu prowadzonym na podstawie części trzeciej tytułu V i VI Prawa upadłościowego (zwane „aktami sprawy”);
- 2) akta do zgłoszeń wierzytelności;
- 3) oraz akta wskazane w pkt 1 i 2 w przypadku odwołania, zmiany lub wygaśnięcia funkcji syndyka lub nadzorcy sądowego.

¹³ Zgodnie z projektem UC29 w odniesieniu do akt postępowania konsumenckiego uproszczonego (zmieniany art. 491²⁴ pr. upadł.) jednoznacznie określa się, że „akta stanowią część akt sądowych”. Analogicznie doprecyzowano charakter akt do zgłoszeń wierzytelności (zmieniany art. 228a ust. 4 pr. upadł.). Jako że planowana zmiana stanowi dookreślenie charakteru akt prowadzonych przez syndyka, potwierdza to wyrażone w niniejszej publikacji przekonanie, że akta prowadzone przez syndyka podlegają takim samym regułom, jak akta sądowe, o których mowa w art. 228 pr. upadł.

¹⁴ Szerzej na temat prowadzenia akt przez syndyka i związanych z tym problemów zob. A. Machowska, *Upadłość...*, s. 98 i n.

W przypadku uproszczonego konsumenckiego postępowania upadłościowego syndyk (albo – w przypadku postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli – nadzorca sądowy) ma obowiązek założenia akt sprawy, niezwłocznie – najpóźniej w dniu otrzymania postanowienia o ogłoszeniu upadłości lub postanowienia o zawarciu układu na zgromadzeniu wierzycieli. Do akt tych dołącza on wszelkie pisma dotyczące danej sprawy, tj.:

- pisma otrzymane przez doradcę restrukturyzacyjnego,
- odpisy pism wysłanych przez doradcę restrukturyzacyjnego – wraz z potwierdzeniem odbioru przez adresata,
- pisma wytworzone przez doradcę restrukturyzacyjnego w toku postępowania.

Natomiast w przypadku ogłoszenia upadłości na podstawie art. 51 ust. 1 pr. upadł. (upadłość przedsiębiorców) albo – o czym rozporządzenie nie wspomina – w przypadku ogłoszenia upadłości na podstawie art. 491⁵ pr. upadł. (upadłość „konsumencka”) i postanowienia, że będzie ona prowadzona w oparciu o przepisy części pierwszej Prawa upadłościowego (jak upadłość przedsiębiorców) syndyk zakłada akta do zgłoszeń wierzytelności najpóźniej w dniu otrzymania pierwszego zgłoszenia wierzytelności.

Akta prowadzone przez syndyka mogą być niezbędne w sądzie (np. przy rozpoznawaniu skargi na czynności syndyka), natomiast doradca restrukturyzacyjny musi na bieżąco podejmować czynności w toku postępowania. W myśl rozporządzenia udostępniając akta, syndyk (czy też nadzorca w postępowaniu o zawarcie układu z wierzycielami na zgromadzeniu wierzycieli) zakłada akta zastępcze. Zawierają one pismo wzywające do przedstawienia akt, odpis pisma, przy którym przesłano akta, oraz dalszą korespondencję w sprawie i od chwili ich założenia stosuje się do nich przepisy o aktach sprawy. Akta zastępcze prowadzi się aż do zwrotu akt sprawy, a wtedy dołącza się je w całości do akt sprawy.

2.4.3. Udostępnianie akt przez syndyka

Pamiętać należy, że z obowiązkiem prowadzenia akt przez syndyka związane są również inne obowiązki, takie jak udostępnianie akt osobom uprawnionym (po ustaleniu ich tożsamości) oraz wydawanie odpisów z prowadzonych przez niego akt.

O dostęp do akt mają prawo w szczególności wnioskować uczestnicy postępowania. Rozporządzenie w sprawie prowadzenia akt przez syndyka w § 9 ust. 1 przewiduje, że akta sprawy (oraz akta do zgłoszeń wierzytelności) udostępnia się w biurze syndyka służbie nadzoru Ministra Sprawiedliwości oraz uczestnikom postępowania, po ustaleniu tożsamości osoby, której akta mają być udostępnione. Zgodnie z art. 185 pr. upadł. uczestnikiem postępowania jest **upadły**, a także – w określonych przepisami przypadkach – **kurator**, w szczególności ustanowiony na podsta-

wie art. 188 pr. upadł. (kurator spadkobierców)¹⁵, bądź **kurator spadku** ustanowiony na podstawie art. 666 § 1 k.c.¹⁶, zgodnie z art. 189 pr. upadł. **wierzyciel** rozumiany jako „każdy uprawniony do zaspokojenia z masy upadłości, choćby wierzytelność nie wymagała zgłoszenia”, a także **kurator wierzyciela** (art. 190 pr. upadł.). Może nim być również, jak należy uznać, **zarządca sukcesyjny**. Za uczestnika postępowania, uprawnionego do uzyskania dostępu do akt należy też uznać, co wydaje się oczywiste, syndyka (nadzorcę sądowego, zarządcę) wierzyciela.

Ponieważ obecnie w istocie w postępowaniach, do których zastosowanie mają przepisy ustawy z 30.09.2019 r., to syndyk dysponuje aktami postępowania i je prowadzi, odpowiednie zastosowanie do udostępniania tych akt ma art. 228 pr. upadł. Statuuje on istotne prawo uczestników postępowania oraz osób, które posiadają uzasadniony interes w żądaniu wglądu do akt. Zgodnie z tym przepisem akta sądowe udostępnia się również każdemu, kto dostatecznie usprawiedliwi potrzebę przejrzenia akt sądowych. Brak podstaw do uznania, że osoby takie nie będą mogły zapoznać się z aktami postępowania mogącego mieć dla nich istotne znaczenie. Skoro dotychczas akta takie były „aktami sądowymi” i zgodnie z art. 228 pr. upadł. były udostępniane w sekretariacie sądu, a poczynając od 1.07.2021 r. mają być udostępniane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, to nie można ograniczać tego prawa tylko z tego powodu, że obecnie akta postępowania prowadzi syndyk¹⁷. Stojąc na stanowisku, że do akt prowadzonych przez syndyka będzie miał odpowiednie zastosowanie art. 228 pr. upadł., należy uznać, że zastosowanie będzie miał również przepis art. 63⁵ k.p.c., przewidujący, że jeżeli przepisy odrębne przyznają określonym podmiotom, które nie uczestniczą w sprawie, uprawnienie do przedstawiania sądowi istotnego dla sprawy poglądu, do podmiotów tych stosuje się odpowiednio przepis art. 63 k.p.c.¹⁸ Zgodnie z art. 63⁵ § 2 k.p.c. na wniosek podmiotu uprawnionego sąd udostępnia akta sprawy w zakresie niezbędnym do przedstawienia poglądu. W tym przypadku akta udostępniać będzie syndyk. W literaturze wymienia się również:

- a) wierzycieli wierzycieli upadłego (zainteresowanych potencjalną możliwością uzyskania przez ich dłużników kwoty przypadającej z podziału funduszy zgromadzonych w masie upadłości),
- b) podmioty zainteresowane nabyciem majątku upadłego,

¹⁵ Kwestia zasadności powoływania kuratora spadkobierców w postępowaniu upadłościowym konsumenckim nie jest jednolicie traktowana w praktyce orzeczniczej.

¹⁶ Art. 666 § 1 k.p.c.: Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

¹⁷ Projekt UC29 przewiduje, że syndyk będzie udostępniał akta „uczestnikom postępowania oraz każdemu, kto dostatecznie usprawiedliwi potrzebę przejrzenia akt”, przy czym zgodnie z założeniami projektodawcy udostępnienie takie miałyby być dokonywane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (projektowana zmiana art. 228a ust. 3 pr. upadł.). Podkreślić jednak należy, że dotyczy to tylko akt zgłoszeń wierzytelności, co każe przypuszczać, że projektodawcy umknął problem akt pozostających w dyspozycji syndyka w odniesieniu do uproszczonych postępowań konsumenckich.

¹⁸ Art. 63 k.p.c.: Organizacje pozarządowe wymienione w artykułach poprzedzających, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotny dla sprawy pogląd wyrażony w uchwale lub w oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

- c) osoby będące potencjalnymi spadkobiercami upadłego (w związku z koniecznością podjęcia decyzji co do przyjęcia spadku)¹⁹.

Może się zdarzyć, że potrzebę wglądu do akt zgłosi podmiot, który nie zgłosił swojej wierzytelności, ale uzasadnia wniosek o dostęp do akt tym, że chce zweryfikować, czy sprawa dotyczy jego dłużnika; sytuacja taka jest możliwa w szczególności w upadłościach konsumenckich, gdy często po wielokroć jedna wierzytelność jest przedmiotem cesji, a sam upadły nie orientuje się dokładnie w tym, komu aktualnie przysługuje wierzytelność wobec niego. W tej sytuacji udostępnienie akt jest jak najbardziej zasadne. Należy przyjąć zasadę, że „dostateczne usprawiedliwienie” potrzeby dostępu do akt musi nastąpić na piśmie²⁰. Konieczne jest również wylegitymowanie osoby, która ma przeglądać akta, i odnotowanie, kto, w jakim charakterze („za wierzyciela”) i kiedy przeglądał akta. Zapisek taki może zostać sformułowany następująco: „adv. Jan Kowalski / Jan Kowalski, dowód osobisty nr....., za wierzyciela Smok Wawelski Sp. z o.o. w Krakowie, 23.04.2020” – lub podobnie, zawsze jednak ze wskazaniem wszystkich niezbędnych informacji.

Należy także zwrócić uwagę na konieczność zweryfikowania przez syndyka pełnomocnictwa osoby reprezentującej uprawnionego do przeglądania akt. Udzielone pełnomocnictwo może być oparte na przepisach Kodeksu cywilnego (pełnomocnictwo materialne) bądź Kodeksu postępowania cywilnego (pełnomocnictwo procesowe). Jeżeli pełnomocnikiem będzie np. adwokat, radca prawny czy doradca restrukturyzacyjny – nie będzie to zwykle rodziło problemów czy wątpliwości. Pamiętać natomiast należy, że pełnomocnik, który reprezentował dłużnika przed ogłoszeniem upadłości, nie staje się automatycznie pełnomocnikiem w postępowaniu upadłościowym. Z punktu widzenia procesowego konieczne będzie udzielenie odrębnego pełnomocnictwa. Natomiast jeżeli będzie to osoba niebędąca profesjonalnym pełnomocnikiem, konieczne będzie ustalenie, czy osoba taka może uzyskać dostęp do akt. Artykuł 87 k.p.c. precyzuje, kto może być pełnomocnikiem procesowym:

- a) adwokat lub radca prawny,
- b) w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy,
- c) w sprawach restrukturyzacji i upadłości także osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego,
- d) osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony,
- e) osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia,
- f) współuczestnik sporu,
- g) małżonek,
- h) rodzeństwo,
- i) zstępni lub wstępni strony,

¹⁹ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2018, s. 518.

²⁰ Tak też P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2018, s. 517.

- j) osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia,
- k) w przypadku osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nieposiadającego osobowości prawnej – również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego. Osoba prawna prowadząca, na podstawie odrębnych przepisów, obsługę prawną przedsiębiorcy, osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej może udzielić pełnomocnictwa procesowego – w imieniu podmiotu, którego obsługę prawną prowadzi – adwokatowi lub radcy prawnemu, jeżeli została do tego upoważniona przez ten podmiot,
- l) w sprawach o ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji społecznej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie,
- m) w sprawach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego pełnomocnikiem rolnika może być również przedstawiciel organizacji zrzeszającej rolników indywidualnych, której rolnik jest członkiem,
- n) w sprawach związanych z ochroną praw konsumentów pełnomocnikiem może być przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należy ochrona konsumentów,
- o) w sprawach związanych z ochroną własności przemysłowej pełnomocnikiem twórcy projektu wynalazczego może być również przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należą sprawy popierania własności przemysłowej i udzielania pomocy twórcom projektów wynalazczych.

Na syndyku ciąży obowiązek zweryfikowania, czy określona osoba może być pełnomocnikiem w świetle tych przepisów, czy pełnomocnictwo zostało ważnie udzielone (np. czy nie jest to kserokopia pełnomocnictwa), oraz – jak należy przypuszczać – czy została uiszczona należna opłata od pełnomocnictwa i w razie jej braku – zazawia domienia organów właściwych do jej pobrania.

Wszystko to wymaga dodatkowych, niejednokrotnie czasochłonnych czynności, ale dochowanie należytej staranności w tym zakresie może być bardzo ważne w przypadku potrzeby wykazania przez syndyka, że nie dopuścił do ujawnienia danych osobowych bądź innych danych wrażliwych osobie nieuprawnionej (w aktach postępowania, prowadzonych przez syndyka, znajdować się mogą różnorodne pisma i dokumenty, np. dokumentacja lekarska upadłego, dołączona przez niego do kierowanej do syndyka korespondencji).

Odrębnym problemem, o którym przepisy nie wspominają, może się okazać skierowanie do syndyka – jako prowadzącego postępowanie oraz akta – zapytania w trybie ustawy o informacji publicznej²¹, wydaje się bowiem, że ustawodawca nie wziął pod uwagę, że tego typu sytuacje mogą się zdarzyć w praktyce.

²¹ Ustawa z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1429 ze zm.).

Udostępnienie akt może odbywać się w biurze syndyka tylko pod kontrolą syndyka lub nadzorcy sądowego albo upoważnionej przez niego osoby, chyba że odbywa się to w ramach czynności nadzorczych wykonywanych przez służbę nadzoru Ministra Sprawiedliwości. Uczestnik postępowania, za zgodą syndyka lub nadzorcy sądowego, może samodzielnie sporządzać kopie dokumentów z akt sprawy.

3. Postępowania restrukturyzacyjne

3.1. Uwagi ogólne

Wspólnym elementem wszystkich postępowań restrukturyzacyjnych jest układ stanowiący restrukturyzację zobowiązań dłużnika²². Natomiast szczegółowe regulacje co do przebiegu postępowania, sposobu zarządu masą restrukturyzacyjną, ochrony przed indywidualnym dochodzeniem roszczeń przez wierzycieli, podjęcia restrukturyzacji przedsiębiorstwa dłużnika i jej zakresu dają szeroki wachlarz środków, co ma umożliwić każdemu dłużnikowi uprawnionemu do skorzystania z postępowania restrukturyzacyjnego dokonanie wyboru zestawu narzędzi w sposób najbardziej adekwatny i odpowiadający potrzebom jego przedsiębiorstwa. Są one uszeregowane od postępowań, które wiążą się z najmniejszym stopniem ingerencji w byt i funkcjonowanie przedsiębiorstwa, po takie, które prowadzą do całkowitego przekazania go, w celu głębokiej restrukturyzacji, zarządcy powołanemu przez sąd. W zależności od stopnia natężenia ingerencji i restrukturyzacji Prawo restrukturyzacyjne przewiduje różny stopień zaangażowania sądu. Jednak podstawowym kryterium, które będzie decydowało o możliwości prowadzenia określonego postępowania, jest status wierzytelności. Jeżeli procent wierzytelności spornych przekracza 15%, dłużnik może wносить wyłącznie o otwarcie postępowania układowego albo sanacyjnego. Jest to wyrazem chęci zagwarantowania możliwości podjęcia decyzji przez większość wierzycieli, jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy, a realizowane jest przez odpowiednie procedury liczenia głosów przy zawieraniu układu w każdym z postępowań²³. Równocześnie w każdym z postępowań obligatoryjnie uczestnikiem jest nadzorca (nadzorca układu, nadzorca sądowy) albo zarządca. W porównaniu z postępowaniem upadłościowym postępowania restrukturyzacyjne cechują się znacznie większą rolą wierzycieli, którzy przez swoje działania mogą wywierać istotny wpływ na przebieg postępowania i jego skutek. Uprawnienia te wymagają jednak aktywnego zaangażowania się wierzycieli w przebieg postępowania, co wówczas prowadzi do urzeczywistnienia zasad równowagi i ochrony słusznych praw dłużnika i wierzycieli (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 1, art. 12 ust. 3 i 4 pr. restr.) oraz mediacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów (w drodze układu)²⁴.

²² Por. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1033; A. Hrycaj, *Cztery...*, s. 7.

²³ Por. *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 8; zob. również P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1033 i n.

²⁴ O zasadach prawa restrukturyzacyjnego zob. A. Hrycaj, *Cztery...*, s. 6.

3.2. Postępowanie o zatwierdzenie układu

Jest to postępowanie dwuetapowe, którego pierwszy etap odbywa się całkowicie poza sądem. W tym postępowaniu stopień samodzielności dłużnika jest największy, a zaangażowanie sądu – etap drugi – rozpoczyna się dopiero z chwilą złożenia wniosku o zatwierdzenie układu, gdy zasadniczo najistotniejsza część procedury negocjacyjnej (tzw. samodzielne zbieranie głosów, będące pierwszym etapem tego postępowania) już została wykonana przez dłużnika, przy pomocy nadzorcy, w efekcie czego zawarto układ. Jest to procedura szybka, elastyczna, w stosunkowo niewielkim stopniu sformalizowana, minimalizująca konieczność udziału sądu, co również przyczynia się do jej szybkości. Każda bowiem decyzja sądu wymaga upływu określonego czasu, co ma związek z koniecznością zachowania procedur i wykonaniem czynności typowo technicznych (zarejestrowanie wniosku, przygotowanie posiedzenia, wykonanie zarządzeń przez sekretariat, ewentualnie – doręczenia i związane z nimi terminy). Ważne jest także i to, że w tym postępowaniu dłużnik zachowuje pełne uprawnienia w zakresie zarządu przedsiębiorstwem i majątkiem (art. 36 ust. 1 pr. restr.). Niektóre jego czynności wprawdzie podlegają kontroli nadzorcy układu, jednak nadzorca w tym postępowaniu nie jest uprawniony, co do zasady, do wyrażania zgody bądź zatwierdzania czynności prawnych dłużnika. Tak znaczny stopień samodzielności dłużnika wiąże się jednak z brakiem ochrony przed działaniami wierzycieli, prowadzących indywidualnie postępowania zmierzające do zaspokojenia ich roszczeń. Co więcej, możliwość przeprowadzenia tego postępowania jest uwarunkowana cechami samego dłużnika – musi to być podmiot na tyle operatywny, że będzie w stanie przeprowadzić samodzielne zbieranie głosów (w tym nierozzerwalnie z tym związane negocjacje z wierzycielami) przy wsparciu nadzorcy układu.

3.2.1. Nadzorca układu

Nadzorca układu, z którym dłużnik zawiera umowę cywilnoprawną, dowolnie kształtując wzajemne stosunki – w oparciu o przepisy postępowania restrukturyzacyjnego – służy mu fachową pomocą i wsparciem. Udział profesjonalnego nadzorcy powinien nie tylko zwiększyć szanse na zebranie przez dłużnika większości głosów pozytywnych wśród wierzycieli, ale jest również gwarancją należytego zabezpieczenia praw i interesów wierzycieli. Wprawdzie postępowanie to jest dedykowane przedsiębiorcom, którzy są w stanie zawrzeć układ z większością wierzycieli, zatem w praktyce najczęściej będzie ono mogło zostać przeprowadzone w sytuacji, gdy liczba wierzycieli jest niewielka i nie ma ostrych konfliktów między dłużnikiem a wierzycielami, ale nie wyklucza ono istnienia wierzytelności spornych, przy czym nie może ich być więcej niż 15%. Idealnym przypadkiem byłoby, gdyby na propozycje układowe dłużnika zgodzili się wszyscy wierzyciele, jednak zwykle jest tak, że pewna liczba wierzycieli z różnych względów nie chce się zgodzić na takie rozwiązanie. Z tego powodu ustawodawca przewidział rozwiązania zabezpieczające interesy nie tylko wierzycieli,

którzy poprą propozycje układowe dłużnika, ale również tych, którzy nie wyrażą na nie zgody, wprowadzając mechanizmy zapobiegające niezgodnemu z prawem pomijaniu wierzycieli przeciwnych propozycjom dłużnika i doprowadzeniu do sytuacji, w której nie mieliby oni szansy na oddanie głosu²⁵.

Jednym z takich mechanizmów zabezpieczających jest obligatoryjny udział odpowiednio merytorycznie i proceduralnie przygotowanego fachowca. Jednak jego rola znacznie wykracza poza funkcje gwaranta zabezpieczenia praw wierzycieli niezainteresowanych układem. Może przyczynić się do lepszego rezultatu postępowania z uwagi na obiektywną i rzeczową ocenę sytuacji dłużnika, profesjonalne przygotowanie, we współpracy z dłużnikiem, planu restrukturyzacyjnego, propozycji układowych, spisu wierzycieli, w tym wierzycieli spornych oraz – co bardzo istotne – współpracę z dłużnikiem przy zbieraniu głosów. To również nadzorca układu sporządza listy wierzycieli przyporządkowujące ich do grup obejmujących poszczególne kategorie interesów, o ile propozycje układowe przewidują taki podział (art. 161 ust. 3 pr. restr.). Dłużnik zyskuje zatem wykwalifikowanego doradcę, który obligatoryjnie jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej w ramach swojej działalności, co nie jest okolicznością bez znaczenia, wierzyciele natomiast – bezstronnego i obiektywnego uczestnika postępowania, który w założeniu jest gwarantem przestrzegania procedury zgodnego z prawem zbierania głosów, w poszanowaniu ich praw na równi z dbałością o interes dłużnika. Ubezpieczenie nadzorcy od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z pełnieniem przez niego takiej funkcji jest tak istotne, że niezawarcie umowy ubezpieczenia w terminie 2 tygodni od dnia zawarcia umowy z dłużnikiem powoduje jej wygaśnięcie. Nadzorca układu jest wyposażony w uprawnienia, które dają mu możliwość gruntownego i rzetelnego upewnienia się, jaka jest faktyczna sytuacja dłużnika i czy interes wierzycieli nie zostanie naruszony. Przede wszystkim nadzorca układu może żądać od dłużnika pełnych i zgodnych z prawdą informacji niezbędnych dla osiągnięcia celu postępowania restrukturyzacyjnego, w tym zapoznać się z dokumentami dotyczącymi majątku i zobowiązań dłużnika – czyli *de facto* wszystkimi dokumentami powstałymi w związku z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa²⁶ (art. 36 ust. 2 i 3 pr. restr.), kontrolować czynności dłużnika dotyczące jego majątku, może również kontrolować przedsiębiorstwo dłużnika i sprawdzać, czy majątek dłużnika, który nie stanowi części przedsiębiorstwa, jest dostatecznie zabezpieczony przed zniszczeniem lub utratą (art. 37 ust. 1 pr. restr.). Ten ostatni środek weryfikacji jest istotny na wypadek, gdyby postępowanie restrukturyzacyjne w odniesieniu do dłużnika nie dało spodziewanych rezultatów i doszłoby do ogłoszenia upadłości, a tym samym – cały majątek dłużnika stałby się masą upadłości, służącą zaspokojeniu wierzycieli. Zasadne jest zatem, aby profesjonalny doradca restrukturyzacyjny prewencyjnie zadbał o zabezpieczenie interesów wierzycieli również na tym etapie. Nadzorca układu w ramach

²⁵ Uzasadnienie..., VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 45.

²⁶ Tak P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1113.

pełnionej funkcji może również kierować do dłużnika zalecenia nadzorcze, jeżeli uzna, że np. przedsiębiorstwo dłużnika lub jego majątek niebędący częścią przedsiębiorstwa nie są należycie zabezpieczone przed zniszczeniem lub utratą (wniosek z art. 35 pr. restr.), jednak nie może w tym zakresie niczego nakazać dłużnikowi, a jedynie doradzać; w przypadku niezastosowania się do zaleceń, nadzorca powinien opisać zaistniałą sytuację w sprawozdaniu składanym wraz z wnioskiem o zatwierdzenie układu²⁷.

Nadzorca układu może również być tym, który przekona niezdecydowanego wierzyciela o tym, że warto zawrzeć układ, udzielając mu informacji o skutkach zawarcia układu, możliwościach jego zrealizowania, a jeśli trzeba – pełniąc funkcję mediatora między dłużnikiem a wierzycielem. Przede wszystkim jednak zadaniem nadzorcy układu jest zapewnienie, aby proces zbierania głosów przebiegał sprawnie, tak aby udało się spełnić warunek terminu – 3 miesiące od dnia oddania głosu do dnia złożenia wniosku o zatwierdzenie układu (art. 215 pr. restr.). Nie oznacza to jednak, że zbieranie głosów jest obowiązkiem nadzorcy²⁸ (choć można, jak się wydaje, zawrzeć w umowie między dłużnikiem a nadzorcą układu postanowienie, na mocy którego nadzorca zobowiąże się do zbierania głosów; treść umowy jest kształtowana zgodną wolą stron i ograniczana jedynie przepisami prawa, te zaś nigdzie nie zakazują nadzorcy zbierania głosów). Natomiast jest jego obowiązkiem, wynikającym z art. 37 ust. 2 pkt 4 pr. restr., współpraca z dłużnikiem w zakresie sprawnego i zgodnego z prawem zbierania głosów przy zachowaniu praw wierzycieli. Zakres tej współpracy może zostać szczegółowo określony w umowie.

Nadzorca układu, po zawarciu umowy, powinien na piśmie poinformować dłużnika o konieczności udzielania zgodnych z prawdą wyjaśnień co do stanu przedsiębiorstwa, majątku i zobowiązań dłużnika, niezbędnych w celu przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Pismo skierowane do dłużnika powinno zawierać pouczenie o odpowiedzialności karnej za udzielanie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym i za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego – za które, zgodnie z art. 399 pr. restr., grozi kara pozbawienia wolności do lat 3. Zatajaniem informacji jest również nieudostępnienie dokumentów dotyczących majątku dłużnika i jego zobowiązań. Zgodnie z art. 36 ust. 4 pr. restr. nadzorca układu nie podlega odpowiedzialności za prawdziwość informacji udzielonych mu przez dłużnika tylko wówczas, gdy dłużnik został przez niego pouczony o odpowiedzialności karnej. Dlatego konieczne jest zachowanie formy pisemnej pouczenia, wskazanie podstawy prawnej i sankcji, którą zagrożony jest czyn opisany w art. 399 pr. restr., oraz – najlepiej – odebranie od dłużnika na piśmie potwier-

²⁷ Tak P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1113.

²⁸ Por. w tym zakresie również P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1113.

dzenia, że został pouczone o odpowiedzialności karnej²⁹. W praktyce może to być potwierdzenie i podpisanie przez dłużnika odbioru pisma pod treścią pouczenia złożone na egzemplarzu pouczenia, który zachowa nadzorca. Istnieją w piśmiennictwie rozbieżności co do zakresu podmiotowego art. 399 pr. restr. Według niektórych stanowisk sankcji z art. 399 pr. restr. nie podlega pełnomocnik dłużnika, w tym jego prokurent, jako osoba, która jest przedstawicielem dłużnika dokonującym czynności prawnych w jego imieniu, nie posiada on bowiem uprawnienia do prowadzenia spraw dłużnika³⁰. Według innych brak jest podstaw do wyłączenia odpowiedzialności pełnomocnika czy prokurenta na podstawie tego przepisu³¹. Za trafny należy jednak przyjąć pogląd, że podmioty te nie są objęte hipotezą art. 399 pr. restr. Niezależnie jednak od pouczenia nadzorcy układu ma obowiązek weryfikowania informacji uzyskiwanych od dłużnika, zwłaszcza gdy pojawiają się wątpliwości co do ich rzetelności. Nie zawsze może to wynikać ze złej woli dłużnika. Na rynku działa wiele podmiotów gospodarczych, w szczególności przedsiębiorców prowadzących indywidualną działalność gospodarczą i małych przedsiębiorstw, których świadomość prawna jest niejednokrotnie niewysoka. Te podmioty mogą nie mieć wiedzy o tym, że ich działanie nie odpowiada wymogom prawa, w szczególności w przypadku gdy chodzi o majątek dłużnika, który nie stanowi części przedsiębiorstwa, w tym – majątek objęty wspólnością ustawową małżeńską. Profesjonalny doradca restrukturyzacyjny powinien być przygotowany na takie sytuacje i możliwie szybko reagować, tak aby wychwycić ewentualne nieprawidłowości w realizowaniu obowiązków przez dłużnika.

3.2.2. Umowa z nadzorcą układu

Umowa między dłużnikiem a nadzorcą sądowym to umowa zlecenia. Zgodnie z art. 734 § 1 k.c. przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie. W przypadku umowy o wykonywanie czynności nadzorcy układu czy też umowy o sprawowanie nadzoru nad procedurą zbierania głosów³² będzie to w szczególności zespół czynności określonych w art. 37 ust. 2 pr. restr., obejmujących sporządzenie planu restrukturyzacyjnego, przygotowanie – wspólnie z dłużnikiem – propozycji układowych, sporządzenie spisu wierzytelności oraz spisu wierzytelności spornych, współpraca z dłużnikiem w zakresie sprawnego i zgodnego z prawem zbierania głosów (jednak

²⁹ Por. także A. Gąsior, *Pouczenie o odpowiedzialności karnej jako warunek odpowiedzialności karnej za przestępstwa określone w ustawie – Prawo restrukturyzacyjne*, Dor. Restr. 2017/9, s. 118 i n.

³⁰ Tak m.in. P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne*, red. A. Hrycaj, P. Filipiak Warszawa 2017, s. 1159; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, s. 2223.

³¹ Tak A.J. Witosz [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A.J. Witosz, A. Witosz, LEX 2016, komentarz do art. 399, teza 4.

³² Tak proponuje określić zakres umowy P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1109; 2020, s. 1845.

– jak wyraźnie wskazuje przepis – przy zachowaniu praw wierzycieli; w umowie zatem nie można zawrzeć zobowiązania do działania w interesie dłużnika, rozumianego jako podstawowe kryterium podejmowanych czynności) oraz złożenie sprawozdania o możliwości wykonania układu. Można zawrzeć w umowie inne czynności, które pozostają w związku z prowadzeniem postępowania o zatwierdzenie układu – w szczególności przygotowanie wniosku o zatwierdzenie układu (tak wynika również z art. 210 pr. restr.). Jedynym obligatoryjnym elementem umowy, którą dłużnik jest obowiązany zawrzeć z nadzorcą układu, jest wynagrodzenie, które może zostać określone na podstawie art. 42 pr. restr. albo w inny dowolny sposób, co do którego strony doszły do porozumienia³³. Pamiętać jednak należy, że umowa nie zobowiązuje nadzorcę układu do osiągnięcia zakładanego efektu, tj. uzyskania wymaganej większości głosów i zatwierdzenia postępowania, ale do dołożenia należytej staranności i rzetelności w dążeniu do jego uzyskania; nie jest to zatem umowa rezultatu, ale umowa starannego działania. Jeżeli strony nie określiły innej daty, w szczególności np. daty zawarcia przez nadzorcę umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, to nadzorca pełni funkcję od dnia zawarcia umowy (art. 210 ust. 2 pr. restr.).

Umowa wygasa, zgodnie z art. 35 ust. 3 pr. restr., w przypadku cofnięcia lub zawieszenia praw wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego, o której mowa w art. 24 ust. 1 pr. restr., w przypadku śmierci nadzorcę układu lub utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych oraz w przypadku niezawarcia przez nadzorcę umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w terminie 2 tygodni od dnia zawarcia umowy z dłużnikiem. We wszystkich tych przypadkach konieczne będzie zawarcie przez dłużnika nowej umowy z uprawnioną osobą, aby kontynuowała ona czynności w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Dłużnik, mimo wygaśnięcia umowy z przyczyn, na które nie ma wpływu lub nawet leżących po stronie nadzorcę, nie ma uprawnienia do samodzielnego wykonywania dalszych czynności w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

Wybór nadzorcę układu jest autonomiczną decyzją dłużnika. Ograniczeniem tej swobody są: konieczność posiadania przez nadzorcę układu licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz wyłączenia wskazane w art. 24 ust. 2 pr. restr.³⁴ Oświadczenie nadzorcę o tym, że nie zachodzą przeszkody, o których mowa w art. 24 ust. 2 pr. restr., jest on obowiązany złożyć do sądu wraz z wnioskiem o zatwierdzenie układu, ponieważ jest to pierwsza czynność przed sądem, którą podejmuje. W tym samym terminie nadzorca układu powinien przedłożyć sądowi dokument potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (art. 25 ust. 2 pr. restr.). Na wypadek gdyby nadzorca nie zawarł w ustawowym terminie umowy ubezpie-

³³ O ustaleniu wynagrodzenia zob. również P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1109; 2020, s. 1474 i n.

³⁴ Art. 24 pr. restr. otrzyma nowe brzmienie z dniem 1.07.2021 r., wprowadzony zostanie obowiązek posiadania konta doradcy restrukturyzacyjnego w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe.

czenia odpowiedzialności cywilnej, warto przewidzieć w umowie zarówno sposób rozliczenia³⁵, jak i ewentualnego odszkodowania. Przy bardzo krótkim terminie dla dopełnienia wszystkich wymogów postępowania o zatwierdzenie układu konieczność poszukiwania kolejnej osoby, która podejmie się funkcji nadzorcy, wobec konieczności zapoznania się przez nowego nadzorcę z sytuacją dłużnika i ze stanem bieżącym postępowania, może znacznie skomplikować osiągnięcie założonego rezultatu, chociaż termin 2 tygodni nie jest zbyt długi i w praktyce dokonanie czynności, w szczególności zebranie głosów, nie powinno być jeszcze na zaawansowanym etapie. Jednym z obowiązków nadzorcy układu jest złożenie sprawozdania (art. 220 pr. restr.), które w art. 37 ust. 2 pkt 5 pr. restr. określone zostało jako sprawozdanie o możliwości wykonania układu. Jest to dokument niezwykle istotny zarówno dla sądu, jak i dla wierzycieli, a jego merytoryczna zawartość znacznie wykracza poza ocenę możliwości wykonania układu. Sąd, który w tym postępowaniu opiera się wyłącznie na złożonych wraz z wnioskiem dokumentach, musi mieć możliwość dokonania oceny sytuacji dłużnika pod kątem zarówno zgodności z prawem przebiegu zbierania głosów, jak i z punktu widzenia dobra wierzycieli (art. 8 pr. restr.).

W tym miejscu warto wspomnieć, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu nie występuje etap postępowania „w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego”.

3.3. Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne

3.3.1. Wstęp

W dniu 24.06.2020 r. weszła w życie tarcza 4.0 w zakresie wprowadzającym m.in. uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Wdrożona regulacja ma w szczególności stanowić „koło ratunkowe” dla przedsiębiorstw dotkniętych negatywnymi skutkami ekonomicznymi powstałymi z powodu szerzenia się pandemii COVID-19.

Kryzys wywołany pandemią wirusa SARS-CoV-2 dotknął niemalże każdy sektor rynku gospodarczego, co w wielu krajach doprowadziło do masowych niewypłacalności. Zaburzenia dotychczas ustalonego cyklu prowadzenia działalności gospodarczych, w tym przede wszystkim przerwanie łańcucha dostaw i odbiorów, niewątpliwie negatywnie wpłynęło na otoczenie rynkowe³⁶.

³⁵ Na ten temat zob. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 1110; 2020, s. 1426, z uwzględnieniem zmian wchodzących w życie 1.12.2020 r. (ustawą z 7.10.2020 r. zmieniono datę wejścia w życie większości tych zmian na 1.07.2021 r.).

³⁶ R. Adamus, *Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne, art. 15–25 Tarczy 4.0. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 4.

W zależności od specyfiki branży negatywne skutki mogą przejawiać się na różnych płaszczyznach, niemniej zasadniczo jako najistotniejsze wskazać można:

- 1) możliwość pojawienia się zatorów płatniczych, co rodzi z kolei zaburzenia w płynności finansowej innych podmiotów;
- 2) spadek popytu na oferowane przez przedsiębiorstwa produkty;
- 3) problemy z pozyskaniem finansowania zewnętrznego;
- 4) możliwość wystąpienia braków personalnych;
- 5) ograniczenie skali działalności;
- 6) brak możliwości uregulowania zobowiązań publicznoprawnych;
- 7) całkowite uniemożliwienie prowadzenia działalności gospodarczej.

Powyższe doprowadzić może do utraty płynności finansowej, a w konsekwencji do zagrożenia niewypłacalnością, bądź też w najgorszym wypadku do niewypłacalności. Celem zapobiegnięcia szerzenia się skali postępowań upadłościowych i tzw. efektu domina, ustawodawca wprowadził nową, niemniej opartą w dużej mierze na dotychczasowych przepisach Prawa restrukturyzacyjnego, regulację pozwalającą na możliwie szybkie i efektywne przeprowadzenie postępowania restrukturyzacyjnego.

Dotychczas obowiązujące przepisy były dla masowego zastosowania zbyt skomplikowane i zbyt czasochłonne. Jak trafnie wskazał R. Adamus: „W zderzeniu ze skutkami epidemii ujawniają się przynajmniej trzy dysfunkcje w obszarze obowiązującego prawa o niewypłacalności. Po pierwsze, zbyt złożona materia regulacji. Po drugie, brak możliwości ich skutecznej realizacji w praktyce z uwagi na czasochłonność procedur sądowych. Wreszcie niedostosowanie do gwałtownego i powszechnego negatywnego zjawiska makroekonomicznego”³⁷.

Mając na uwadze powyższe, konieczne było wprowadzenie regulacji umożliwiającej maksymalne uproszczenie procedury restrukturyzacyjnej, ograniczającej udział sądu do minimum, przewidującej ochronę przed egzekucjami wierzycieli i zachowującej maksymalną efektywność.

Nowa regulacja ma zatem na celu połączenie szybkości postępowania, umożliwienia dłużnikowi podjęcia negocjacji z wierzycielami bez konieczności formalnego otwarcia postępowania przez sąd z jednoczesnym zapewnieniem skutecznej ochrony dłużnika (w szczególności przez zawieszenie egzekucji), a także objęciem ochroną słusznym interesów wierzycieli, przy zachowaniu minimalnego udziału sądu.

³⁷ R. Adamus, *Potrzebna jest uproszczona restrukturyzacja dla przedsiębiorców dotkniętych skutkami epidemii*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 30.03.2020 r., <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1464949,potrzebna-jest-uproszczona-restrukturyzacja-dla-przedsiębiorcow-dotkniętych-skutkami-epidemii-opinia.html> (dostęp: 7.09.2020 r.).

Jednocześnie, jak wskazano w uzasadnieniu rządowego projektu wskazanej ustawy, projekt ten zawiera w sobie rozwiązania odpowiadające instrumentom służącym przeprowadzeniu sprawnej restrukturyzacji zawartym w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z 20.06.2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.Urz. UE L 172, s. 18, ze sprost.)³⁸.

3.3.2. Istota uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

W uzasadnieniu projektu do ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 wskazano wprost, że projekt dotyczący wprowadzenia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego nie stanowi odrębnej regulacji i nawiązuje do ogólnych zasad prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego zawartych w Prawie restrukturyzacyjnym.

Zasadniczo oparciem dla wprowadzonej regulacji są przepisy dotyczące postępowania o zatwierdzenie układu objętego Prawem restrukturyzacyjnym, niemniej łączy ona w sobie również elementy charakterystyczne dla innych postępowań restrukturyzacyjnych. Projekt jest uzupełnieniem regulacji, która wdrożona została w związku z wprowadzeniem do porządku prawnego rozwiązań mających na celu minimalizację negatywnych skutków pandemii COVID-19³⁹.

Pamiętać należy, że obowiązująca ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374 ze zm.) w zakresie regulującym bieg terminu na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, o którym mowa w art. 21 pr. upadł., nie przewiduje żadnej ochrony przed indywidualnie prowadzoną przez wierzycieli dłużnika egzekucją. W praktyce więc pomimo istnienia realnych szans na uzdrowienie przedsiębiorstwa poprzez skorzystanie z narzędzi restrukturyzacyjnych, zdarzyć się może, że w niedługim czasie konieczne będzie złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości.

³⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o zmianie niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 382, Prezes Rady Ministrów RM-10-35-20, Warszawa, 22.05.2020 r., s. 14–15.

³⁹ Uzasadnienie..., IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 14.

Sytuacja ta jest wysoce prawdopodobna z uwagi na liczbę podmiotów dotkniętych negatywnymi skutkami epidemii COVID-19 stan obłożenia sądów liczbą składanych wniosków restrukturyzacyjnych bądź też o ogłoszenie upadłości może diametralnie wzrosnąć, co z kolei może negatywnie przełożyć się na szybkość rozpoznania sprawy, a w konsekwencji doprowadzić do uniemożliwienia podjęcia szybkich czynności restrukturyzacyjnych koniecznych dla restytucji przedsiębiorstw.

3.3.3. Stosowanie przepisów ustawy – Prawo restrukturyzacyjne

Treść art. 15 ust. 1 tarczy 4.0 wprost wskazuje, że uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne prowadzone jest na podstawie przepisów Prawa restrukturyzacyjnego znajdujących zastosowanie do postępowania o zatwierdzenie układu, ze zmianami wynikającymi z przepisów od art. 15 ust. 2 do art. 25 tarczy 4.0. Oznacza to, że przepisy Prawa restrukturyzacyjnego w zakresie regulującym postępowanie o zatwierdzenie układu, tj. w szczególności art. 210–226 pr. restr., należy stosować wprost, nie zaś odpowiednio. Znaczenie będą miały również przepisy ogólne znajdujące zastosowanie do każdego z postępowań restrukturyzacyjnych, w tym w szczególności przepisy o układzie częściowym zawierany w postępowaniu o zatwierdzenie układu⁴⁰.

3.3.4. Zakres czasowy uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

Przepisy dotyczące uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego mogą być stosowane do 30.06.2021 r. Oznacza to, że do wskazanej daty można dokonać obwieszczenia w MSiG. Przy czym podkreślenia wymaga, że chodzi o ukazanie się obwieszczenia, nie zaś złożenie samego wniosku o obwieszczenie. Rodzi się zatem ryzyko możliwości upływu czasu od momentu złożenia wniosku do dokonania obwieszczenia. „Ryzyko, o którym mowa, polega również na tym, iż jeżeli dłużnik złoży wniosek o obwieszczenie przed 30.06.2021 r., zaś do obwieszczenia doszłoby po tym dniu, to nie będzie przyznana dłużnikowi ochrona nad przedsiębiorstwem, natomiast informacja o postępowaniu, a zatem o niewypłacalności lub zagrożeniu niewypłacalnością dłużnika zostanie upubliczniona. To może rodzić negatywne konsekwencje, których dłużnik chciał uniknąć – w postaci wszczęcia egzekucji przez wierzycieli oraz wypowiedzenia niektórych umów przez kontrahentów dłużnika”⁴¹.

⁴⁰ P. Filipiak, *Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz*, LEX 2020, komentarz do art. 15, teza 5.

⁴¹ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 6.

Jeśli dłużnik zawrze umowę z nadzorcą układu, o której mowa w art. 210 pr. restr., i zdecyduje o nieskładaniu wniosku o obwieszczenie, to postępowanie to będzie toczyć się według przepisów o tradycyjnym postępowaniu o zatwierdzenie układu, bez szczególnych skutków wynikających z tarczy 4.0. Dłużnik zatem nie otrzyma ochrony ani nie będzie też podlegał ograniczeniom co do zarządu przedsiębiorstwem⁴².

3.3.5. Podmiotowy zakres zastosowania

Przepisy dotyczące uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego stosuje się do podmiotów posiadających zdolność restrukturyzacyjną. Przez zdolność restrukturyzacyjną należy rozumieć zdolność do występowania w postępowaniu restrukturyzacyjnym w charakterze dłużnika⁴³. Ustawodawca w art. 4 pr. restr. wskazał, jakie podmioty mają zdolność restrukturyzacyjną, a jakie tej zdolności nie posiadają.

W zakresie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego nie wprowadzono żadnych dodatkowych ograniczeń. Nie dokonano również rozszerzenia katalogu podmiotów, co do których możliwe jest przeprowadzenie restrukturyzacji. Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne będzie zatem miało zastosowanie do:

- a) przedsiębiorców w rozumieniu Kodeksu cywilnego;
- b) spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych nieprowadzących działalności gospodarczej;
- c) wspólników osobowych spółek handlowych ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem;
- d) wspólników spółki partnerskiej.

Z kolei zdolności restrukturyzacyjnej nie posiadają:

- a) Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego;
- b) banki krajowe;
- c) Bank Gospodarstwa Krajowego;
- d) oddziały banków zagranicznych;
- e) spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe;
- f) firmy inwestycyjne, o których mowa w art. 2 pkt 14 ustawy z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.);
- g) zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji;
- h) fundusze inwestycyjne;

⁴² P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 8.

⁴³ A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019, s. 37.

- i) instytucje finansowe w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia 575/2013, z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, jeżeli są jednostką zależną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 16 rozporządzenia 575/2013 wobec instytucji kredytowej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia 575/2013, podmiotu, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 3–9 pr. restr., lub firmy inwestycyjnej i są objęte nadzorem skonsolidowanym sprawowanym zgodnie z art. 6–17 rozporządzenia 575/2013;
- j) finansowe spółki holdingowe w rozumieniu w art. 4 ust. 1 pkt 20 rozporządzenia 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- k) finansowe spółki holdingowe o działalności mieszanej w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- l) holdingi mieszane w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 22 rozporządzenia 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- m) dominujące finansowe spółki holdingowe z państwa członkowskiego Unii Europejskiej w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 30 rozporządzenia 575/2013;
- n) unijne dominujące finansowe spółki holdingowe w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 31 rozporządzenia 575/2013;
- o) dominująca finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 32 rozporządzenia 575/2013;
- p) unijna dominująca finansowa spółka holdingowa o działalności mieszanej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 33 rozporządzenia 575/2013.

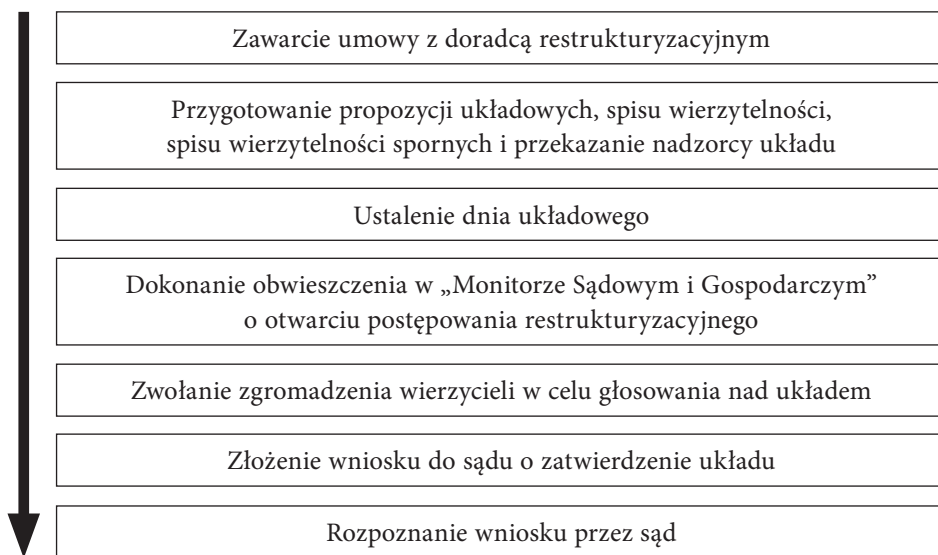
3.3.6. Przedmiotowy zakres zastosowania

Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne może być prowadzone wyłącznie wobec dłużnika zagrożonego niewypłacalnością w rozumieniu Prawa restrukturyzacyjnego lub niewypłacalnego w rozumieniu art. 11 pr. upadł. Do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego zastosowanie znajdzie również art. 3 ust. 2 pkt 2 pr. restr., zgodnie z którym postępowanie może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem. Jak wskazuje się w doktrynie: „Warunkiem otwarcia postępowania uproszczonego, a zatem warunkiem uzyskania ochrony, o której mowa w art. 16 ust. 3 specustawy nie jest brak pokrzywdzenia wierzycieli, o którym mowa w artykule 8 ust. 1 pr. restr. Pokrzywdzenie wierzycieli, poprzez skutki obwieszczenia w Monitorze, może być jednak przyczyną uchylenia tych skutków na wnioski wierzycieli, dłużnika lub nadzorcy układu – złożony zgodnie z art. 18 ust. 1 specustawy”⁴⁴.

⁴⁴ P. Filipiak, *Uprozczone...*, komentarz do art. 15, teza 10.

3.3.7. Przebieg uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

Przebieg uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego zilustrować można w następujący sposób:

Źródło: opracowanie własne.

Schemat wyżej wskazany jest jedynie przykładem skutecznie przeprowadzonego uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. W szczególności wskazać należy, że czynności, takie jak np. przygotowanie propozycji układowych, mogą mieć miejsce jeszcze przed zawarciem umowy z doradcą restrukturyzacyjnym.

3.3.8. Zawarcie umowy z doradcą restrukturyzacyjnym

W celu przygotowania propozycji układowych, przeprowadzenia samodzielnego zbierania głosów i złożenia wniosku o zatwierdzenie układu dłużnik zawiera umowę o sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania z doradcą restrukturyzacyjnym pełniącym funkcję nadzorcy układu (art. 210 pr. restr.). Umowa o nadzór nad przebiegiem postępowania jest pierwszą formalną czynnością inicjującą postępowanie restrukturyzacyjne⁴⁵.

⁴⁵ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 210, teza 1.

Umowa z nadzorcą układu może być zawarta w dowolny, prawem dopuszczony sposób. Ograniczenia w zakresie swobody kształtowania jej postanowień pojawiają się przy aspekcie podmiotowym, tj. umowa ta może być zawarta wyłącznie z osobą posiadającą licencję doradcy restrukturyzacyjnego, o której mowa w ustawie o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, albo ze spółką handlową, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo z członkami zarządu reprezentującymi spółkę posiadającymi taką licencję. Należy również mieć na uwadze, że przepisy Prawa restrukturyzacyjnego dotyczące relacji pomiędzy dłużnikiem a nadzorcą układu mają charakter przepisów bezwzględnie obowiązujących, a zatem wprowadzenie klauzul sprzecznych ze wskazanymi przepisami obarczone jest rygorem nieważności (art. 58 k.c.)⁴⁶.

Wybór nadzorcę układu należy do dłużnika, przy czym należy pamiętać o ograniczeniach wynikających z art. 24 ust. 2 pr. restr. Zgodnie bowiem z jego brzmieniem nadzorcą nie może być osoba fizyczna albo spółka handlowa, która jest:

- a) wierzycielem lub dłużnikiem dłużnika;
- b) małżonkiem, wstępnym, zstępnym, jednym z rodzeństwa, powinowatym dłużnika lub jego wierzyciela w tej samej linii czy stopniu;
- c) osobą pozostającą z dłużnikiem w stosunku przysposobienia lub małżonkiem tej osoby albo osobą pozostającą z dłużnikiem w faktycznym związku, prowadzącą z nim wspólnie gospodarstwo domowe lub
- d) była zatrudniona przez dłużnika na podstawie stosunku pracy albo wykonywała pracę lub świadczyła usługi na rzecz dłużnika na podstawie innego stosunku prawnego, z wyjątkiem wykonywania na rzecz dłużnika czynności doradztwa restrukturyzacyjnego, o których mowa w ustawie o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, lub
- e) była członkiem organu, prokurentem lub pełnomocnikiem dłużnika albo jest lub w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku restrukturyzacyjnego była wspólnikiem albo akcjonariuszem dłużnika posiadającym udziały albo akcje w wysokości wyższej niż 5% kapitału zakładowego dłużnika lub wierzyciela, lub
- f) była spółką powiązaną z dłużnikiem lub jest, lub była członkiem organu, prokurentem lub pełnomocnikiem takiej spółki albo jest lub w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku restrukturyzacyjnego była wspólnikiem albo akcjonariuszem posiadającym udziały albo akcje w wysokości wyższej niż 5% kapitału zakładowego spółki powiązanej z dłużnikiem.

Listę osób posiadających licencję doradcy restrukturyzacyjnego można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości – <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/lista-osob-posiadajacych-licencje-doradcy-restrukturyzacyjnego> (dostęp: 7.09.2020 r.).

⁴⁶ R. Adamus, *Uproszczone...*, s. 82.

Co do zasady, wskazuje się, że chwilą, od której nadzorca układu zaczyna pełnić swoją funkcję, jest moment zawarcia wskazanej umowy. Nie ma jednak przeszkód, aby w przedmiotowej umowie odmiennie uregulować późniejszy termin pełnienia funkcji nadzorcy układu⁴⁷. Pamiętać należy bowiem, że niezwłocznie po rozpoczęciu pełnienia funkcji przez nadzorcę układu dłużnik powinien dokonać ustalenia dnia układowego. Jednocześnie warto mieć na uwadze okres ważności oddanego przez wierzyciela głosu, który wynosi 3 miesiące liczone od dnia jego oddania.

Wyznaczenie późniejszego terminu w umowie może zatem opóźnić bieg całej procedury, ale pozwala jednocześnie na odpowiednie przygotowanie się do restrukturyzacji i zaplanowanie jej przebiegu. Podkreślenia jednak wymaga, że przed terminem determinującym moment rozpoczęcia pełnienia funkcji nadzorcy układu, wskazanym w umowie, możliwe jest podejmowanie jedynie czynności przygotowawczych. Nie jest zatem możliwe m.in. zbieranie w tym czasie głosów wierzycieli⁴⁸.

Nadzorca nie może objąć funkcji wcześniej aniżeli z momentem uzyskania ochrony ubezpieczeniowej na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. W przypadku gdy nie jest możliwe zawarcie umowy obejmującej wsteczną odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń, wówczas konieczne jest wprowadzenie postanowienia do umowy, że rozpoczęcie pełnienia funkcji jest zbieżne czasowo z momentem roztoczenia ochrony ubezpieczeniowej⁴⁹.

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, głównym zadaniem nadzorcy jest dbanie o to, aby procedura była powadzona zgodnie z prawem oraz w poszanowaniu interesów wierzycieli⁵⁰. Nadzorca zatem z jednej strony powinien czuwać nad przebiegiem procesu restrukturyzacyjnego, a także wspomóc dłużnika w osiągnięciu celu, jakim jest zawarcie układu z wierzycielami, z drugiej zaś strony powinien zapewnić wierzycielom poczucie pewnego rodzaju bezpieczeństwa, że restrukturyzacja nie doprowadzi do ich pokrzywdzenia.

Jednym z obligatoryjnych elementów umowy o sprawowanie nadzoru jest określenie wynagrodzenia nadzorcy, które co do zasady może zostać ustalone w dowolny sposób. Niemniej należy mieć na uwadze ograniczenia wynikające z tarczy 4.0 co do wysokości ustalonego wynagrodzenia, tj. jak stanowi art. 21 ust. 1 tarczy 4.0 w przypadku mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców wynagrodzenie nadzorcy

⁴⁷ R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2019, komentarz do art. 210, teza 8.

⁴⁸ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, komentarz do art. 210, teza 1.

⁴⁹ P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Hrycaj, P. Filipiak, Warszawa 2017, komentarz do art. 210, teza 4.

⁵⁰ *Uzasadnienie...*, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 43–44.

układu nie może być wyższe niż 15% kwoty przeznaczonej dla wierzycieli zgodnie z postanowieniami układu, a ponadto:

- a) w przypadku gdy kwota przeznaczona dla wierzycieli zgodnie z postanowieniami układu przekracza 100 000 zł, wynagrodzenie od kwoty przewyższającej 100 000 zł nie może przekroczyć równowartości 3% kwoty przeznaczonej dla wierzycieli;
- b) w przypadku gdy kwota przeznaczona dla wierzycieli zgodnie z postanowieniami układu przekracza 500 000 zł, wynagrodzenie od kwoty przewyższającej 500 000 zł nie może przekroczyć równowartości 1% kwoty przeznaczonej dla wierzycieli.

Należy zwrócić uwagę również na treść ust. 2 powołanej podstawy prawnej, zgodnie z którym w przypadku prawomocnej odmowy zatwierdzenia układu lub umorzenia postępowania, wynagrodzenie nadzorcy układu przewidziane w umowie nie może przekroczyć dwukrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS.

Można zatem uznać, że wynagrodzenie nadzorcy w znacznej mierze opiera się na tzw. *success fee*, bowiem zależy od sukcesu restrukturyzacji, czyli zatwierdzenia układu. W przypadku odmowy zatwierdzenia układu lub umorzenia postępowania, biorąc pod uwagę kwotę przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego, tj. 2019 r., wynagrodzenie nadzorcy wyniosłoby obecnie ok. 10 300 zł. Jest to z pewnością większa motywacja dla doradców restrukturyzacyjnych, aby wspomóc dłużnika w podejmowaniu działań prowadzących do zatwierdzenia układu.

Umowa wygasa z mocy prawa w następujących przypadkach:

- a) cofnięcia lub zawieszenia praw wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego,
- b) śmierci nadzorcy układu,
- c) utraty przez nadzorcę układu pełnej zdolności do czynności prawnych,
- d) gdy w terminie 2 tygodni od dnia jej zawarcia nadzorca układu nie zawrze umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

W przypadku wygaśnięcia umowy z powodów wyżej wymienionych dłużnik niezwłocznie zawiera umowę z doradcą restrukturyzacyjnym w celu dalszego pełnienia funkcji nadzorcy układu. Dłużnik w takim wypadku nie ma uprawnienia do samodzielnego dokonywania dalszych czynności w postępowaniu⁵¹. Jeżeli zawarta z dotychczasowym nadzorcą układu umowa nie przewidywała zasad rozliczenia wy-

⁵¹ *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Zagadnienia praktyczne*, red. A. Machowska, Warszawa 2016, s. 46.

grodzienia w przypadku jej wygaśnięcia, to z umowy, która wygaśa, nadzorca układu ani jego spadkobiercy nie mają żadnych roszczeń do dłużnika⁵².

Jak stanowi art. 36 ust. 1 pr. restr. zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem, co oznacza, że dłużnik zachowuje pełne prawo rozporządzania mieniem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa – zarówno w zakresie zwykłego zarządu, jak i co do czynności faktycznych i prawnych ten zakres przekraczających⁵³.

Przez zawarcie umowy z dłużnikiem nadzorca zobowiązuje się do dokonania w szczególności następujących czynności:

- a) przygotowania planu restrukturyzacyjnego;
- b) sporządzenia spisu wierzytelności;
- c) współpracy z dłużnikiem w zakresie sprawnego i zgodnego z prawem zbierania głosów przy zachowaniu praw wierzycieli;
- d) udzielania informacji wierzycielom niezbędnych do podjęcia decyzji w przedmiocie głosowania;
- e) złożenia sprawozdania stanowiącego załącznik do wniosku o zatwierdzenie układu⁵⁴.

Do obowiązków nadzorcy układu zaliczyć należy również informowanie dłużnika o dostępnych dla dłużnika źródłach finansowania, w tym pomocy publicznej, a także współpracę z dłużnikiem w celu uzyskania tego finansowania, co wynika z art. 26 ust. 1 pr. restr.

3.3.9. Przygotowanie propozycji układowych, spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych

Zgodnie z art. 15 ust. 5 tarczy 4.0 obwieszczenie o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego może być dokonane po przygotowaniu przez dłużnika propozycji układowych oraz spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych i przekazaniu ich nadzorcy układu. Dokumenty te muszą być zatem przygotowane przed rozpoczęciem postępowania. Dłużnik musi więc już na ten moment posiadać wiedzę o wszelkich zobowiązaniach i ustalić propozycje układowe. „Takie transparentne rozwiązanie pozwala wierzycielom na ocenę swojej pozycji prawnej oraz na właściwe przygotowanie do podjęcia decyzji o głosowaniu nad układem. Dodatkowo art. 15 ust. 5 jest istotny w kontekście art. 17 ust. 1 oraz art. 16

⁵² P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, komentarz do art. 210, teza 5.

⁵³ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, komentarz do art. 210, teza 6.

⁵⁴ Por. R. Adamus, *Uproszczone...*, s. 82; i P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, komentarz do art. 210, teza 9.

ust. 3, których stosowanie wymaga istnienia propozycji już w momencie otwarcia postępowania”⁵⁵.

Z literalnego brzmienia przepisu wynika, że propozycje układowe oraz spis wierzytelności i spis wierzytelności spornych powinny być przygotowane przez dłużnika. Niemniej, jak wskazał C. Zalewski: „O ile propozycje układowe faktycznie co do zasady przygotowuje dłużnik (art. 155 ust. 1 PrRestr), o tyle spis wierzytelności i spis wierzytelności spornych zawsze przygotowuje nadzorca lub zarządca również w postępowaniu o zatwierdzenie układu (art. 220 pkt 8 i 9 PrRestr). Nie sposób więc mówić o momencie «przekazania» nadzorcy układu spisów, które on sam sporządza. Z tego względu art. 15 ust. 5 DopłKredBankCOVID19U należy rozumieć w ten sposób, że nadzorca układu może złożyć wniosek o dokonanie obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego dopiero po otrzymaniu od dłużnika ostatecznych propozycji układowych (w praktyce i tak tworzonych wspólnie z doradcą restrukturyzacyjnym) oraz po przygotowaniu przez siebie spisu wierzytelności i spisu wierzytelności spornych (w praktyce tworzonych przy udziale pracowników dłużnika)”⁵⁶.

Przepis ten można odczytać również w ten sposób, że dłużnik zobligowany jest do złożenia spisu wierzytelności i spisu wierzytelności spornych na ręce nadzorcy, niemniej z uwagi na treść art. 220 pkt 8 i 9 oraz art. 37 ust. 2 pkt 3 pr. restr. wskazać należy, że obowiązkiem nadzorcy będzie weryfikacja przygotowanych spisów.

Weryfikacje w zakresie kompletności dokumentów będzie musiał przeprowadzić pracownik biura MSiG.

Stosownie do brzmienia art. 216 ust. 1 pr. restr. nadzorca układu powinien udzielić wierzycielowi na jego żądanie informacji o sytuacji majątkowej dłużnika i możliwości wykonania układu w zakresie, który jest potrzebny do podjęcia racjonalnej ekonomicznie decyzji o głosowaniu za albo przeciw układowi. Nadzorca powinien zatem na każde żądanie wierzycieli udostępnić m.in. spis wierzytelności, spis wierzytelności spornych, jak również plan restrukturyzacyjny po jego przygotowaniu oraz inne istotne dokumenty i informacje⁵⁷.

3.3.10. Otwarcie postępowania – obwieszczenie w MSiG

W odróżnieniu od postępowania o zatwierdzenie układu, w przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego ustala się dzień otwarcia postępowania.

⁵⁵ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 17.

⁵⁶ C. Zalewski [w:] *Postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz praktyczny. Wzory pism i przykłady postępowań restrukturyzacyjnych*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, Warszawa 2020, s. 221.

⁵⁷ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 20.

Dniem tym jest data dokonania obwieszczenia w MSiG. Obwieszczenie powinno mieścić w sobie następujące elementy:

- a) imię i nazwisko dłużnika albo jego nazwę;
- b) miejsce zamieszkania albo siedzibę;
- c) adres oraz numer PESEL albo numer w KRS, a w przypadku ich braku dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację;
- d) oświadczenie o otwarciu postępowania o zatwierdzenie układu;
- e) imię i nazwisko nadzorcy układu albo nazwę spółki handlowej będącej nadzorcą układu oraz odpowiednio numer licencji nadzorcy układu albo numer spółki w KRS;
- f) wskazanie dnia układowego.

Obwieszczenia każdy z uprawnionych może dokonać tylko jednokrotnie, co jednak nie wyłącza prawa dłużnika do przeprowadzenia kolejnego postępowania o zatwierdzenie układu, jednak bez skutków wynikających z obwieszczenia⁵⁸.

O dokonaniu obwieszczenia nadzorca układu zawiadamia sąd właściwy do rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu, o którym mowa w art. 219 pr. restr., w terminie 3 dni od jego dokonania. Po wskazanym zawiadomieniu sąd nie dokonuje żadnej czynności procesowej⁵⁹.

Zgodnie z § 225a ust. 1 i 2 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, sprawę rejestruje się w repertorium „GRz”. Numer w repertorium „GRz” zakreśla się także po umorzeniu uproszczonego postępowania z mocy prawa, jeżeli w terminie 4 miesięcy od dnia opublikowania obwieszczenia nie wpłynął do sądu wniosek o zatwierdzenie układu.

Jak już zostało wskazane, obwieszczenie, o którym mowa wyżej, może być dokonane po przygotowaniu przez dłużnika propozycji układowych oraz spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych i przekazaniu ich nadzorczy układu.

Wniosek o publikację ogłoszenia w MSiG należy wypełnić na formularzu, którego wzór znaleźć można na stronie <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-monitora-sadowego-i-gospodarczego> (dostęp: 7.09.2020 r.).

Wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą z dniem dokonania obwieszczenia w MSiG następuje otwarcie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, jest istotnym *novum* w zakresie dotychczas obowiązujących przepisów. Wskazać należy, że Prawo restrukturyzacyjne nie przewidywało w żadnej procedurze podobnego „trybu”

⁵⁸ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 12.

⁵⁹ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 14.

otwarcia postępowania. Zasadniczo otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego było uwarunkowane wydanym przez sąd orzeczeniem w tej sprawie.

Tym samym podkreślenia wymaga, że otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, o którym w art. 16 ust. 1 tarczy 4.0, nie jest tożsame z otwarciem postępowania, o którym mowa w przepisach Prawa restrukturyzacyjnego. Niedopuszczalne jest stosowanie przepisów Prawa restrukturyzacyjnego o skutkach otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do otwarcia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, o którym mowa w przepisach tarczy 4.0⁶⁰.

3.3.11. Dzień układowy

Dzień układowy jest pewnego rodzaju wyznacznikiem czasowym, pozwalającym określić miarodajny moment dla oceny uprawnień wierzycieli do głosowania nad układem, a także dla oceny skutków przyjętego układu. Realizacji założeń co do szybkości uproszczonej restrukturyzacji służyć ma termin na wyznaczenie dnia układowego, który w porównaniu do postępowania o zatwierdzenie układu uległ znacznemu skróceniu. Jak stanowi bowiem art. 16 ust. 2 tarczy 4.0, w przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego dzień układowy nie może przypadać wcześniej niż 7 dni przed złożeniem wniosku o dokonanie obwieszczenia i nie później niż 7 dni po dniu złożenia.

Zasadniczo w postępowaniach restrukturyzacyjnych regulację w zakresie objęcia wierzytelności układem określa art. 150 ust. 1 pr. restr. Zgodnie z jego brzmieniem układ obejmuje wierzytelności powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, przy czym za otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego należy rozumieć wydanie przez sąd postanowienia w tym przedmiocie. Dniem rozgraniczającym wierzytelności układowe i pozaukładowe jest zatem dzień otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Odmienną regulację w zakresie ram czasowych dla objęcia układem wierzytelności przewiduje postępowanie o zatwierdzenie układu, w którym brak jest postanowienia w przedmiocie otwarcia postępowania. Z uwagi na brak możliwości spełnienia powyższej funkcji przez postanowienie w przedmiocie zawarcia układu, ze względu na to, że do głosowania nad układem konieczne jest posiadanie wiedzy w zakresie wierzytelności układowych i pozaukładowych, konieczne było wprowadzenie instytucji dnia układowego. W pozostałych postępowaniach brak było racjonalnych powodów, dla których dzień układowy miałby być uwzględniony w procedurze, w której dochodzi do formalnego otwarcia postępowania⁶¹. I tak zgodnie z brzmieniem art. 211 ust. 4 pr. restr. wszystkie wierzytelności powstałe po dniu układowym nie są objęte układem. Mając na uwadze odwołanie w art. 15 ust. 1 tarczy

⁶⁰ Tak też P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 15, teza 12.

⁶¹ C. Zalewski [w:] *Postępowanie...*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, s. 218.

4.0 do regulacji dotyczących postępowania o zatwierdzenie układu, wskazać należy, że do dnia układowego zastosowanie znajdzie art. 211 ust. 4, nie zaś art. 150 ust. 1 pkt 1 pr. restr. Warto tutaj podkreślić, że zgodnie z literalnym brzmieniem art. 150 ust. 1 pr. restr. wierzytelności powstałe w dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego nie są objęte układem. Z kolei art. 211 ust. 4 pr. restr. określa inne ramy czasowe dla objęcia wierzytelności układem i tak wierzytelności powstałe w dniu układowym podlegają objęciu układem, co wynika z użytego w przepisie zwrotu „po dniu (...) nie są objęte układem”⁶².

3.3.12. Zgromadzenie wierzycieli

Kolejnym elementem odróżniającym uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne od postępowania o zatwierdzenie układu jest możliwość przeprowadzenia przez nadzorcę układu zgromadzenia wierzycieli celem głosowania nad układem. Zgromadzenie wierzycieli można przeprowadzić niezależnie od wcześniejszego rozpoczęcia zbierania głosów na piśmie. Oznacza to tyle, że w przypadku wyznaczenia zgromadzenia wierzycieli, każdy z wierzycieli będzie mógł oddać głos na piśmie bądź też ustnie, do protokołu na zgromadzeniu wierzycieli. Oddane na piśmie głosy będą wówczas zaliczone na poczet głosów oddanych w ramach przeprowadzonego zgromadzenia.

Do zgromadzenia wierzycieli stosować należy przepisy rozdziału trzeciego Prawa restrukturyzacyjnego oraz art. 264 pr. restr. dotyczący zawiadomienia o terminie zgromadzenia wierzycieli.

W przypadku odbycia zgromadzenia w terminie 4 miesięcy, a następnie złożenia wniosku o zatwierdzenie układu po upływie 4 miesięcy układ będzie zawarty w sposób ważny, niemniej wniosek podlegał będzie oddaleniu jako złożony poza postępowaniem. W związku z tym układ ten nie będzie wywierał żadnych skutków prawnych. „Takie rozwiązanie wynika z art. 20 specustawy, który stanowczo normuje, że postępowanie ulega umorzeniu z mocy prawa wraz z upływem 4 miesięcy od dnia obwieszczenia. Po umorzeniu można dokonywać wyłącznie czynności wyraźnie przewidziane w ustawie (np. wniosek o stwierdzenie umorzenia postępowania oraz wydanie postanowienia w przedmiocie rozpoznania wniosku) oraz zmierzające do wygaśnięcia wszystkich skutków postępowania lub też będące konsekwencją wygaśnięcia tych skutków (np. rozliczenie wynagrodzenia nadzorcy układu)”⁶³.

Zgromadzenie wierzycieli zwołuje się przez obwieszczenie, w którym określa się termin, miejsce i przedmiot obrad oraz sposób głosowania (art. 105 ust. 1 pr. restr.).

⁶² C. Zalewski [w:] *Postępowanie...*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, s. 219.

⁶³ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 3.

Obwieszczenia dokonuje się co najmniej na 2 tygodnie przed terminem zgromadzenia wierzycieli (art. 105 ust. 2 pr. restr.).

Odpowiednie zastosowanie znajduje również art. 264 pr. restr., zgodnie z którym o terminie zgromadzenia wierzycieli zwołanego w celu przyjęcia układu nadzorca zawiadamia wierzycieli umieszczonych w spisie wierzytelności, jednocześnie doręczając im propozycje układowe, informację o podziale wierzycieli umieszczonych w spisie wierzytelności ze względu na kategorie interesów, informację o sposobie głosowania na zgromadzeniu wierzycieli oraz pouczenie o treści art. 107–110, 113 i 115–119 pr. restr.

Zgromadzenie wierzycieli w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym nie może być kwalifikowane jako posiedzenie sądowe, bowiem w zgromadzeniu nie bierze udział żaden organ sądowy. Zgromadzenie zwołuje oraz przewodniczy mu nadzorca układu. „Nadzorca utrzymuje porządek na zgromadzeniu, ale nie posiada uprawnień władczych, które przysługują sądowi i sędziemu-komisarzowi na podstawie przepisów ustawy o ustroju sądów powszechnych (por. art. 48 i n. ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych). Jeśli dany podmiot unieumożliwia prawidłowe przeprowadzenie zgromadzenia, nadzorca sądowy może skorzystać z pomocy Policji na zasadach ogólnych. Na sali obrad zgromadzenia nie ma możliwości ani obowiązku zawieszania godła państwowego”⁶⁴.

Na zgromadzeniu wierzycieli można zawrzeć układ, jeżeli w zgromadzeniu uczestniczy co najmniej 1/5 wierzycieli uprawnionych do głosowania nad układem (art. 113 ust. 1 pr. restr.). Pamiętać należy, że uprawnieni do głosowania są wyłącznie wierzyciele określani w art. 107 ust. 1 i 3 pr. restr.

Do czynności nadzorcy należy m.in. sprawdzenie obecności, przedstawienie propozycji układowych oraz złożenie opinii o możliwości wykonania układu (art. 115 pr. restr.)⁶⁵. Nadzorca przedstawia na zgromadzeniu główne założenia planu restrukturyzacyjnego (art. 114 ust. 1 pr. restr.).

Głosowanie na zgromadzeniu wierzycieli przeprowadza się pisemnie, a opis przebiegu i wynik głosowania zamieszcza się w protokole sporządzonym przez nadzorcę układu. Wierzyciel, który stawiał się osobiście na zgromadzeniu wierzycieli, może oddać głos ustnie do protokołu (art. 110 ust. 1 pr. restr.). Jeżeli za układem wypowie się większość określona w art. 119 ust. 1 pr. restr., to nadzorca sądowy stwierdza przyjęcie układu w protokole.

⁶⁴ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 9.

⁶⁵ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 12.

W protokole należy również uwzględnić treść układu, wymienić z imienia, nazwiska lub nazwy wierzycieli głosujących za układem i przeciwko układowi. Protokół podpisuje nadzorca układu. Wierzyciele mają możliwość zgłoszenia zastrzeżeń do treści protokołu w ramach pisma procesowego złożonego do sądu⁶⁶.

Ustawodawca przewidział również możliwość głosowania nad układem w formie elektronicznej, jeżeli istnieją możliwości techniczne. Głosowanie z wykorzystaniem elektronicznych środków komunikacji obejmuje w szczególności transmisję zgromadzenia wierzycieli w czasie rzeczywistym, w ramach której wierzyciele mogą wypowiedzieć się w toku zgromadzenia wierzycieli, przebywając w miejscu innym niż miejsce zgromadzenia wierzycieli. Wówczas w obwieszczeniu o zgromadzeniu wierzycieli zamiast podania miejsca zgromadzenia powinno podać się sposób uczestnictwa⁶⁷. Udział wierzycieli w zgromadzeniu może podlegać jedynie wymogom i ograniczeniom, które są niezbędne do identyfikacji wierzycieli i zapewnienia bezpieczeństwa komunikacji elektronicznej.

W przypadku przeprowadzenia zgromadzenia wierzycieli w formie elektronicznej konieczne jest sporządzenie protokołu i jego zapis na nośniku elektronicznym.

Przyjęcie układu określonego niniejszymi przepisami ustala się na podstawie art. 119 pr. restr. Przyjęcie układu stwierdza nadzorca układu. Stwierdzenie przyjęcia układu nie podlega zaskarżeniu. Przyjęcie układu będzie jednak podlegało weryfikacji w oparciu o art. 165 pr. restr.⁶⁸

Brak przyjęcia układu na zgromadzeniu wierzycieli nie powoduje automatycznego umorzenia postępowania. „W takiej sytuacji można złożyć wniosek do sądu o umorzenie postępowania na podstawie art. 325 ust. 1 pkt 3 pr. restr. Wniosek taki będzie stanowił impuls do działania przez sąd z urzędu (por. kom. do art. 16 pkt 5 i n.). Można też oczekiwać na upływ terminu 4 miesięcy, co będzie skutkowało umorzeniem postępowania z mocy samego prawa (art. 20 ust. 1)”⁶⁹.

3.3.13. Ochrona egzekucyjna

Najistotniejszą jednak różnicą w porównaniu do „tradycyjnej” procedury postępowania o zatwierdzenie układu jest to, że w przypadku uproszczonej restrukturyzacji już od dnia dokonania obwieszczenia do dnia umorzenia lub zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu dłużnik uzyskuje ochronę przed egzekucjami.

⁶⁶ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 14.

⁶⁷ R. Adamus, *Uproszczone...*, s. 125.

⁶⁸ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 16.

⁶⁹ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 19, teza 17.

Zgodnie z brzmieniem art. 16 ust. 3 tarczy 4.0 postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem oraz dotyczące wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo, wszczęte przed dniem otwarcia postępowania, ulegają zawieszeniu z mocy prawa. Ponadto, zgodnie z art. 16 ust. 3 tarczy 4.0, wszczęcie postępowania oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem oraz wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo jest niedopuszczalne.

Objęcie wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo zakazem prowadzenia egzekucji jest nowością w stosunku do dotychczas obowiązujących przepisów. Wskazać w tym miejscu należy, że chodzi tu o wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską oraz o wierzytelność zabezpieczoną przez przeniesienie własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa w celu zabezpieczenia wierzytelności oraz wierzytelności zabezpieczonej zastrzeżeniem własności rzeczy sprzedanej, co wynika z odesłania w art. 17 ust. 1 tarczy 4.0 do art. 260 ust. 1 pr. restr.

Ustawodawca celem zapobiegnięcia pokrzywdzenia wierzycieli rzeczowych wprowadził dodatkowe wymagania w zakresie ustalonych dla nich propozycji układowych (zob. komentarz do art. 17 tarczy 4.0).

Zawieszenie egzekucji następuje z mocy prawa, co oznacza, że nie jest potrzebne wydanie w tym zakresie żadnego postanowienia. Złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji po dokonaniu obwieszczenia powinno skutkować jego oddaleniem, w przypadku zaś wszczęcia egzekucji powinna ona zostać umorzona na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym postępowanie umarza się w całości lub w części z urzędu, gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna.

W praktyce oznacza to tyle, że dłużnik przez okres maksymalnie 4 miesięcy będzie mógł korzystać z ochrony przed egzekucjami zarówno prowadzonymi z wniosków wierzycieli niezabezpieczonych, jak i zabezpieczonych rzeczowo. Pojawia się przy tym pytanie, czy możliwe jest przedłużenie okresu ochrony dłużnika w sytuacji, gdy sąd wyda postanowienie o zatwierdzeniu układu po upływie 4-miesięcznego terminu. Przyjąć należy, że ochrona majątku ulega przedłużeniu aż do prawomocnego zakończenia postępowania, jeżeli wniosek o zatwierdzenie układu zostanie złożony przed terminem 4 miesięcy od dnia obwieszczenia. Stanowisko to należy wyprowadzić z brzmienia art. 16 ust. 3 tarczy 4.0, zgodnie z którym ochrona obowiązuje do dnia umorzenia lub zakończenia postępowania. Przez zakończenie postępowania należy rozumieć prawomocne zatwierdzenie układu lub prawomocną odmowę zatwierdzenia układu, a wydanie tych postanowień warunkowane jest złożeniem wniosku⁷⁰.

⁷⁰ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 15.

Ustawodawca nie przewidział dodatkowego środka ochrony dłużnika w postaci możliwości uchylenia zajęć egzekucyjnych dokonanych przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.

3.3.14. Zakaz spełniania świadczeń, potrącenia oraz wypowiedzania umów

Jak wynika z art. 16 ust. 3 pkt 3 tarczy 4.0, do uproszczonej restrukturyzacji odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o niedopuszczalności spełniania świadczeń z wierzytelności objętej układem (art. 252 pr. restr.), warunkach dopuszczalności potrąceń wzajemnych wierzytelności, niedopuszczalności wypowiedzenia umowy najmu i dzierżawy (art. 256 pr. restr.), stosowane dotychczas w przyspieszonym postępowaniu układowym.

W uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym moratorium na spłatę długów trwa maksymalnie 4 miesiące. Zgodnie z brzmieniem art. 252 ust. 1 pr. restr. od dnia obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego do dnia jego umorzenia lub zakończenia spełnianie przez dłużnika świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem oraz wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo na składnikach majątku dłużnika, jest niedopuszczalne.

W sytuacji gdy dłużnik spełni świadczenie wbrew brzmieniu wskazanego przepisu, świadczenie to będzie miało charakter świadczenia nienależnego⁷¹.

Z uwagi na odpowiednie stosowanie art. 253 pr. restr. od dnia obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego do dnia jego zakończenia albo umorzenia potrącenie wzajemnych wierzytelności między dłużnikiem i wierzycielem jest niedopuszczalne, jeżeli wierzyciel:

- a) stał się dłużnikiem dłużnika po dniu dokonania obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego;
- b) będąc dłużnikiem dłużnika, stał się po dniu dokonania obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego jego wierzycielem przez nabycie w drodze przelewu lub indosu wierzytelności powstałej przed dniem dokonania obwieszczenia o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego.

Potrącenie wzajemnych wierzytelności jest dopuszczalne, jeżeli nabycie wierzytelności nastąpiło wskutek zapłaty długu, za który nabywca odpowiadał osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi, i jeżeli odpowiedzialność nabywcy za dług powstała przed dniem zawarcia umowy z nadzorcą układu.

⁷¹ R. Adamus, *Uproszczone...*, s. 91.

Oświadczenie wierzyciela o potrąceniu składa się na rzecz dłużnika. Odpowiednie stosowanie art. 253 ust. 3 pr. restr. pozwala przyjąć, że skuteczne będzie również złożenie oświadczenia nadzorcy układu⁷².

Z dniem dokonania obwieszczenia odpowiednie zastosowanie znajdzie również art. 256 ust. 1 pr. restr. – zgodnie z jego brzmieniem od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu przyspieszonego postępowania układowego wypowiedzenie przez wynajmującego lub wydierżawiającego umowy najmu lub dzierżawy lokalu lub nieruchomości, w których jest prowadzone przedsiębiorstwo dłużnika, bez zezwolenia rady wierzycieli jest niedopuszczalne. Powyższe znajduje odpowiednie zastosowanie do umów kredytu w zakresie środków postawionych do dyspozycji kredytobiorcy przed dniem otwarcia postępowania, leasingu, ubezpieczeń majątkowych, umów rachunku bankowego, umów poręczeń, umów obejmujących licencje udzielone dłużnikowi oraz gwarancji lub akredytyw wystawionych przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego (art. 256 ust. 2 pr. restr.).

Wyjątkiem od wyrażonej w art. 256 ust. 1 i 2 pr. restr. zasady jest sytuacja, gdy podstawą wypowiedzenia umowy jest niewykonywanie przez dłużnika po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego zobowiązań nieobjętych układem lub inna okoliczność przewidziana w umowie, jeżeli zaistniały po dniu otwarcia postępowania, wówczas wypowiedzenie wskazanych umów jest dopuszczalne.

W sytuacjach wskazanych w art. 256 pr. restr. złożenie oświadczenia o wypowiedzeniu nie wywołuje skutków prawnych: „Jeżeli druga strona w wyniku bezprawnego wypowiedzenia zaprzestanie świadczenia, to dłużnikowi przysługuje powództwo o ustalenie istnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy”⁷³.

W sytuacji gdy druga strona w wyniku bezprawnego wypowiedzenia zaprzestanie świadczenia, to wówczas dłużnikowi przysługiwać będzie powództwo o ustalenie istnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy⁷⁴.

Wobec braku ustanowienia rady wierzycieli w nowej regulacji jej kompetencje przejmuje nadzorca układu, co zostało wprost wyrażone w omawianym przepisie.

3.3.15. Objęcie układem wierzycieli rzeczowych

Z perspektywy dłużnika atrakcyjność uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego sprowadza się również do tego, że ustawodawca wprowadził możliwość

⁷² P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 26.

⁷³ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 27.

⁷⁴ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 27.

objęcia układem wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo na majątku dłużnika bez konieczności udzielenia przez nich zgody. Regulacja ta stanowi pewnego rodzaju wyłom z obowiązującej dotychczas zasady, zgodnie z którą układ nie obejmował wierzycieli rzeczowych, chyba że wyrazili oni zgodę na objęcie układem (art. 151 ust. 2 pr. restr.).

Objęcie układem wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo uwarunkowane jest treścią propozycji układowych. Zgodnie bowiem z art. 17 tarczy 4.0 jeżeli propozycje układowe przewidują pełne zaspokojenie wierzytelności w terminie określonym w układzie wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana lub wygasła, albo jej zaspokojenie w stopniu nie niższym od tego, jakiego można się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia – do objęcia tej wierzytelności układem nie jest konieczna zgoda wierzyciela.

Treść propozycji układowych przewidzianych dla wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo koreluje z nałożoną na dłużnika ochroną w postaci braku możliwości prowadzenia egzekucji, w tym także z przedmiotu zabezpieczenia. Ustawodawca, wprowadzając wyjątkową ochronę dla dłużnika, zobowiązany był zabezpieczyć interes wierzycieli rzeczowych. Możliwość objęcia układem wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo na majątku dłużnika bez wyrażenia przez nich zgody uwarunkowana jest wprowadzeniem do treści propozycji układowych jednego z dwóch założeń, tj.:

- 1) pełnego zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo w terminie określonym w układzie wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana lub wygasła, albo
- 2) zaspokojenie wyżej wymienionej wierzytelności w stopniu nie niższym od tego, jakiego można się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia – do objęcia tej wierzytelności układem nie jest konieczna zgoda wierzyciela.

Nie ma przy tym ograniczenia co do sposobu restrukturyzacji wskazanego zadłużenia, tj. dłużnik w dalszym ciągu może skorzystać z możliwości rozłożenia wskazanej wierzytelności na raty czy też odroczyć termin jej płatności. Istotne jest również to, że wskazaną okoliczność sąd będzie badał na etapie zatwierdzenia układu. Ponadto, zgodnie z art. 17 ust. 2 tarczy 4.0, powyższe stosuje się również odpowiednio do wierzytelności zabezpieczonych w sposób określony art. 249 pr. restr., czyli do tzw. umów powierniczych. Dotychczas z podobnych środków można było skorzystać w postępowaniu sanacyjnym.

Objęcie wierzyciela rzeczowego układem nie ogranicza jego prawa do zagłosowania przeciwko przedstawionym przez dłużnika propozycjom układowym.

Z perspektywy pierwszego ze sposobów objęcia układem wierzyciela rzeczowego bez wyrażenia przez niego zgody istotne jest ustalenie kwoty zadłużenia wynikającego ze stosunku prawnego łączącego go z dłużnikiem. Propozycje układowe muszą bowiem przewidywać jej zaspokojenie w pełnej wysokości z uwzględnieniem należności ubocznych. Przez pojęcie należności ubocznych należy przede wszystkim rozumieć odsetki umowne. W pojęciu tym nie mieszczą się natomiast odsetki ustawowe za opóźnienie⁷⁵.

Przy formowaniu propozycji układowych należy pamiętać o granicach przewidzianych w przepisach stanowiących o istocie i celu postępowania restrukturyzacyjnego. Nie można składać propozycji układowych zwiększających stan zadłużenia dłużnika, a także łamać zasady równego traktowania wierzycieli. Uwzględnić należy również przepisy przewidujące ograniczenia w sposobie restrukturyzacji niektórych zobowiązań, m.in. wierzytelności pracowniczych.

Na uwadze należy mieć również treść art. 165 ust. 2 pr. restr., zgodnie z którym sąd może odmówić zatwierdzenia układu, jeżeli jego warunki są rażąco krzywdzące dla wierzycieli, którzy głosowali przeciw układowi i zgłosili zastrzeżenia.

Druga ze wskazanych wyżej przesłanek do objęcia wierzyciela zabezpieczonego rzeczowo na majątku dłużnika układem, bez konieczności uzyskania jego zgody, określa minimalną kwotę jaką dłużnik powinien przewidzieć w propozycjach układowych przeznaczoną na zaspokojenie wskazanego wierzyciela. Chodzi tu o zaspokojenie zabezpieczonej wierzytelności w stopniu nie niższym od tego, jakiego można się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia. Ustawodawca nie wyjaśnił przy tym, co mieści się pod pojęciem dochodzenia wierzytelności, stąd też ustalenie stopnia zaspokojenia wierzytelności może okazać się problematyczne. Wskazać bowiem należy, że wierzyciel może dochodzić wierzytelności m.in. zarówno w ramach postępowania upadłościowego, jak i w ramach egzekucji syngularnej, co zasadniczo przekłada się na wysokość kosztów związanych z prowadzeniem postępowania, a tym samym wpływa na poziom zaspokojenia. Zasadne zdaje się jednak przyjęcie, że chodzi o egzekucję syngularną i w oparciu o takie założenia ustalić prognozowane koszty postępowania oraz możliwy stopień zaspokojenia wierzyciela.

3.3.16. Uchylenie skutków dokonania obwieszczenia

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpie-

⁷⁵ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 17, teza 6.

niem COVID-19, możliwość uchylenia skutków dokonania obwieszczenia o otwarciu postępowania o zatwierdzenie układu służyć ma zapobieżeniu nadużyciom oraz bezcelowemu utrzymaniu skutków postępowania⁷⁶.

Legitymację w tym zakresie posiada wierzyciel dłużnika, nadzorca układu, a także sam dłużnik. Wierzycielem w rozumieniu przepisów Prawa restrukturyzacyjnego może być jedynie:

- 1) wierzyciel osobisty dłużnika, któremu przysługuje wierzytelność bezsporna;
- 2) wierzyciel osobisty dłużnika, któremu przysługuje wierzytelność sporna i który uprawdopodobnił swoją wierzytelność oraz został dopuszczony do udziału w sprawie przez sędziego-komisarza⁷⁷.

Legitymacji do złożenia wniosku o uchylenie skutków dokonania obwieszczenia o otwarciu postępowania o zatwierdzeniu układu nie posiada zatem wierzyciel sporny.

Przyznanie uprawnienia do złożenia wskazanego wniosku nadzorcy sądowemu jest uzasadnione pełnioną przez niego funkcją, a także nałożonymi na niego obowiązками. Pamiętać należy, że nadzorca sądowy powinien dbać o to, aby doprowadzić do osiągnięcia celu postępowania restrukturyzacyjnego, w tym także o to, aby prowadzone postępowanie restrukturyzacyjne nie pokrzywdziło wierzycieli.

Wniosek składany jest do właściwego miejscowo sądu restrukturyzacyjnego. Zgodnie zaś z art. 14 ust. 1 pr. restr. sądem restrukturyzacyjnym jest sąd rejonowy – sąd gospodarczy. Z kolei sądem właściwym miejscowo jest sąd właściwy dla głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika, przy czym przez główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika należy rozumieć miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich (art. 15 ust. 1 i 2 pr. restr.)⁷⁸.

Wniosek podlega opłacie w wysokości 30 zł zgodnie z art. 14 ust. 1 i 3 u.k.s.c.

Po tym, jak wniosek trafi do właściwego wydziału, zakładane jest repertorium GRz (§ 225a ust. 2 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej) – jeśli nie zostało ono założone wcześniej, po zawiadomieniu przez nadzorcę układu o obwieszczeniu. Następnie wyznaczany jest skład sądu przez losowanie. Sąd w przedmiocie wniosku orzeka w składzie jednego sędziego⁷⁹.

⁷⁶ Uzasadnienie..., IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 16.

⁷⁷ Izabella Gil [w:] *System Prawa Handlowego*, red. S. Włodyka, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, komentarz do art. 65, teza 123.

⁷⁸ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 18, teza 6.

⁷⁹ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 18, teza 6.

Przed wydaniem postanowienia sąd może wysłuchać dłużnika, nadzorcę sądowego lub wierzyciela. Praktyka wskazuje jednak, że przy analogicznym rozpoznaniu wniosku o umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego wnioskodawcą jest wierzyciel, a sąd standardowo wysłuchuje zarówno nadzorcę układu, jak i dłużnika⁸⁰.

Po rozpoznaniu wniosku sąd wydaje postanowienie w przedmiocie uchylenia skutków obwieszczenia. Konstrukcja ta podobna jest do regulacji wskazanej w art. 371 pr. upadł. Niemniej w tym przypadku ustawodawca nie wprowadził zasady trwałości zmian dokonanych stosunków prawnych, co oznacza, że w przypadku uchylenia skutków dokonania obwieszczenia wszelkie zaistniałe zdarzenia prawne należy oceniać tak, jakby do otwarcia nie doszło⁸¹.

Ustawodawca nie przewidział możliwości zaskarżenia wskazanego postanowienia, zgodnie zaś z zasadą wyrażoną w art. 200 ust. 1 zdanie pierwsze pr. restr. na postanowienia sądu restrukturyzacyjnego i sędziego-komisarza zażalenie przysługuje jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie.

Postanowienie w przedmiocie uchylenia skutków dokonania obwieszczenia nie podlega również uzasadnieniu, co wynika z art. 357 § 1 oraz 2¹ k.p.c. w zakresie postanowień wydanych na posiedzeniu niejawnym⁸².

Zgodnie z art. 18 ust. 2 tarczy 4.0 nadzorca układu obwieszcza w MSiG o uchyleniu skutków dokonania obwieszczenia.

Uchylenie skutków obwieszczenia, o których mowa w przepisie, obejmuje immunitet egzekucyjny, moratorium na spłatę długów, ograniczenie możliwości potrącenia, a także ograniczenie dłużnika w sprawowaniu zarządu nad majątkiem, o którym mowa w art. 22 ust. 1 tarczy 4.0⁸³.

3.3.17. Umorzenie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

Przyznanie prawa do wstrzymania egzekucji na czas prowadzenia negocjacji w celu zawarcia układu wiąże się z ograniczeniem czasu trwania postępowania do 4 miesięcy. Brak złożenia wniosku o zatwierdzenie układu we wskazanym terminie skutkuje umorzeniem postępowania z mocy prawa. Orzeczenie sądu ma w tym przy-

⁸⁰ C. Zalewski [w:] *Postępowanie...*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, s. 224.

⁸¹ C. Zalewski [w:] *Postępowanie...*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, s. 225.

⁸² C. Zalewski [w:] *Postępowanie...*, red. A. Głowacki, C. Zalewski, s. 225.

⁸³ Por. R. Adamus, *Uproszczone...*, s. 119.

padku charakter deklaratoryjny i następuje na wniosek osoby mającej w tym interes prawny, w tym przede wszystkim wierzyciela lub dłużnika⁸⁴.

Termin 4 miesiące należy liczyć od dnia dokonania obwieszczenia w MSiG.

Złożenie wniosku o zatwierdzenie układu po upływie wskazanego terminu skutkuje oddaleniem w związku z tym, że zostanie złożony poza postępowaniem. Wcześniej bowiem, tj. wraz z upływem wskazanego terminu, postępowanie ulegnie umorzeniu⁸⁵.

Powstaje w tym miejscu pytanie o inne podstawy do umorzenia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, a w szczególności o możliwość zastosowania art. 325 pr. restr., który przewiduje podstawy umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego z mocy postanowienia sądu.

Przepis ten nie ma zastosowania do tradycyjnego postępowania o zatwierdzenie układu. W jego przypadku brak jest bowiem etapu otwarcia postępowania i skutków z tym związanych. Przepisy regulujące uproszczoną restrukturyzację wyróżniają jednak moment otwarcia postępowania, które następuje w dniu dokonania obwieszczenia. „Przepisy te przewidują również daleko idącą ochronę przedsiębiorstwa dłużnika, która trwa do dnia umorzenia lub zakończenia postępowania. To samo dotyczy ograniczenia w zarządzie własnym oraz działania nadzorcy układu. Precyzyjne określenie chwili, w której nastąpi uchylenie tych skutków jest więc istotne. Ponadto w razie utraty woli kontynuacji postępowania ze strony dłużnika, jak również wyrażenia przez wierzycieli negatywnej woli co do przyjęcia układu, brak jest uzasadnienia dla kontynuacji takiego niechcianego postępowania. Stąd też nie można wykluczyć *a priori* stosowania art. 325 pr. restr.”⁸⁶.

Zgodnie z brzmieniem art. 325 ust. 1 pkt 1 pr. restr. sąd umarza postępowanie restrukturyzacyjne, jeżeli prowadzenie postępowania zmierzałoby do pokrzywdzenia wierzycieli. Wskazać należy, że przepis ten nie znajdzie zastosowania do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego ze względu na art. 18 ust. 1 tarczy 4.0, zgodnie z którym, na wniosek wierzyciela, dłużnika lub nadzorcy układu sąd uchyła skutki dokonania obwieszczenia, o których mowa w art. 16 ust. 3 tarczy 4.0, jeżeli prowadzą one do pokrzywdzenia wierzycieli. „Ustawodawca wskazał tym samym, że samo postępowanie o zatwierdzenie układu bez skutków ochronnych nie krzywdzi wierzycieli, bowiem ich prawa nie są w żaden sposób ograniczone”⁸⁷.

⁸⁴ Uzasadnienie..., IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 16.

⁸⁵ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 20, teza 4.

⁸⁶ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 6.

⁸⁷ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 8.

Inną podstawą umorzenia postępowania jest wniosek złożony przez dłużnika o umorzenie postępowania uwarunkowany zezwoleniem rady na jego złożenie (art. 325 ust. 1 pkt 2 pr. restr.). I tu pojawia się problem z jego zastosowaniem do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, z uwagi na brak ustanowienia rady wierzycieli oraz sędziego-komisarza, który na mocy art. 139 ust. 1 pr. restr. zastępuje radę wierzycieli.

Następną podstawą umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego jest nieprzyjęcie układu przez wierzycieli (art. 325 ust. 1 pkt 3 pr. restr.). W tym przypadku możliwe zdaje się być zastosowanie przepisu do uproszczonej restrukturyzacji. Nie ma żadnego bowiem sensu przedłużanie postępowania w przypadku, gdy wierzyciele układu nie przyjęli. Stanowiłoby to uprzywilejowanie jedynie dłużnika, który w dalszym ciągu, tj. do upływu 4-miesięcznego terminu, korzystałby z ochrony przewidzianej przez przepisy tarczy 4.0.

Dopuszczyć należy również możliwość stosowania art. 325 ust. 1 pkt 4 pr. restr., zgodnie z którym postępowanie ulega umorzeniu mocą prawomocnego postanowienia sądu, jeśli uprawomocniło się postanowienie o ogłoszeniu upadłości dłużnika.

Niedopuszczalne jest stosowanie art. 325 ust. 2 pr. restr., który stanowi, że postawą umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego mogą być okoliczności sprawy, czy też zachowanie dłużnika, z których wynika, że układ nie zostanie wykonany. „Podstawa ta stanowi co prawda dodatkowe zabezpieczenie interesów wierzycieli, ale interes ten jest zabezpieczony wystarczająco poprzez przyznanie na etapie przed-sądowym prawa do złożenia wniosku o uchylenie skutków obwieszczenia. Na etapie sądowym natomiast sąd rozpatruje ogólne przesłanki odmowy zatwierdzenia układu, o których mowa w art. 165 pr. restr., w szczególności przeszkodę do zatwierdzenia układu w postaci oczywistości, że układ nie będzie wykonany (art. 165 ust. 1 pr. restr.)”⁸⁸.

Z uwagi na brak ustanowienia rady wierzycieli oraz niewystępowanie w uproszczonym postępowaniu sędziego-komisarza art. 325 ust. 3 pr. restr. nie znajduje w tym przypadku zastosowania.

Na wniosek dłużnika, wierzyciela albo innej osoby mającej w tym interes prawny sąd wydaje postanowienie stwierdzające umorzenie postępowania z mocy prawa. Postanowienie sądu jest niezaskarżalne (art. 200 ust. 1 pr. restr.) i jako takie nie podlega uzasadnieniu (art. 357 § 1 oraz 2¹ k.p.c.).

W przypadku złożenia do sądu wniosku o zatwierdzenie układu przed upływem 4 miesięcy od dnia obwieszczenia w MSiG skutki otwarcia postępowania będą

⁸⁸ P. Filipiak, *Uproszczone...*, komentarz do art. 16, teza 12.

przedłużone do czasu prawomocnego zakończenia postępowania lub jego umorzenia⁸⁹.

3.3.18. Wynagrodzenie nadzorcy układu

Ustawodawca w ramach uproszczonej restrukturyzacji zdecydował się ograniczyć wynagrodzenie nadzorcy układu, wprowadzając górną granicę jego wysokości w przypadku restrukturyzacji małych i mikroprzedsiębiorców. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19: „Określenie maksymalnej wysokości wynagrodzenia ma chronić dłużników o mniejszym potencjale finansowym przed zawieraniem z doradcą restrukturyzacyjnym umów utrudniających wykonanie układu”⁹⁰. W zakresie wynagrodzenia nadzorcy układu zob. podrozdział 3.3.8.

Uregulowanie wynagrodzenia z naruszeniem powyższych ograniczeń skutkować będzie nieważnością w zakresie przewidzianej nadwyżki (art. 58 § 1 k.c.).

Wynagrodzenie powinno zostać podwyższone o podatek od towarów i usług (VAT).

3.3.19. Ograniczenie dłużnika w zarządzie jego majątkiem

Do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego nie stosuje się art. 36 ust. 1 pr. restr., który stanowi o tym, że zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem.

W nowej regulacji ustawodawca zdecydował się wprowadzić ograniczenie w zakresie czynności przekraczających zwykły zarząd. Na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymagana jest zgoda nadzorcy układu. Regulacja ta odpowiada przepisom przewidzianym w przypadku prowadzenia przyspieszonego postępowania układowego.

Motywy, którym kierował się ustawodawca, wprowadzając wskazane ograniczenie, było wyważenie interesów wierzycieli i dłużnika. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy: „Projekt przewiduje także ograniczenie uprawnień dłużnika w okresie trwania postępowania, odpowiadające regulacjom przewidzianym w przypadku prowadzenia przyspieszonego postępowania układowego, co wynika z przywilejów

⁸⁹ *Uzasadnienie...*, IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 17.

⁹⁰ *Uzasadnienie...*, IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 17.